

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 1: Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Çabaları

OSMANLI DEVLETİ'NİN BUHRAN DEVRİNE GENEL BİR BAKIŞ

1. *Osmanlı Devleti'nde Duraklama Dönemi olarak adlandırılan dönem hangi yüzyıllar arasındadır?*

Cevap: 17. yüzyıldan 18. yüzyılın başına kadar olan dönem Osmanlı Devleti'nin Duraklama Dönemi olarak adlandırılır.

2. *Osmanlı Devleti'nde XVII Yüzyıl Buhranı'nın nedenleri nelerdir?*

Cevap: Osmanlı Devleti'nde XVII. Yüzyıl buhranının sebepleri maddeler halinde sıralanacak olursa;

- Avrupa'nın kuvvetli merkezî hükümetler kurması, sömürgecilik yoluyla zenginleşmesi ve bilim, teknoloji, felsefe ve kültür alanında büyük gelişmeler kaydetmesi
- Coğrafi Keşiflerle İpek Yolu gibi Osmanlıların hâkimiyetindeki eski ticaret yollarının önemini kaybetmesi.
- Hanedan ve devlet adamlarının iyi yetişmemiş olması
- Merkezî otoritenin zayıflaması ve iltizam sistemine geçişle birlikte mültezimlerin (vergi tahsildarları) köylü üzerindeki baskıyı artırması üzerine yoksulluk ve isyanların artması. (Celali İsyanları vb.)
- Yeniçeri Ocağı'nın ve askerlik teşkilatının bozulması, savaşta elde edilen ganimetlerinin azalması.
- Devletin sınırlarının genişlemesiyle birlikte merkezî otoritede yaşanan sorunlar olarak ifade edilebilir.

3. *Dönemin alimlerinden Katip Çelebi Mizanü'l Hak fi İbriyari'l Ebakk adlı eserinde buhran devrine giriş sebebini neye bağlamaktadır?*

Cevap: Kâtip Çelebi'ye göre Osmanlı Devletinin buhrana giriş sebebi medrese sisteminin bozulmuş olmasıdır.

OSMANLI DEVLETİ'İNDE BUHRAN, YENİLEŞME VE EKONOMİK BAĞIMLILIK SÜRECİ (1700-1838)

4. *Osmanlı Devleti'nde Buran Dönemi'ne irmeden hemen önce koşullar ne durumdaydı?*

Cevap: II. Mustafa'dan sonra tahta çıkan III. Ahmet (1703-1730) iç ve dış siyasette barış ortamını korumaya özen gösterdi. Ancak Rusya'nın (baskı ve tecavüzleri neticesinde) Osmanlı Devleti, Rusya ile savaşmaya mecbur kaldı. Rusya'nın Orta Asya'daki yayılma siyaseti ve Balkanlar'da yürüttüğü Slavlaştırma hareketi tehlikeli boyutlara ulaşması üzerine 1711 Baharında başlayan Prut savaşıyla Rus ordusu bozguna uğratarak Azak Kalesi geri alındı. Hemen ertesinde 1715'te Venedik ile yapılan savaştan sonra da Mora yeniden Osmanlı hâkimiyetine geçti. Savaşlarda kazanıla bu başarılarla rağmen diplomatik görüşmelerde aynı başarı gösterilemediği gibi 1715-1718 yılları arasında süren Avusturya savaşında ise Osmanlı Devleti mağlup olarak 21 Temmuz 1718'de Pasarofça Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmış ve Sırbistan'ın önemli bir kısmını kaybetmişti.

5. *Lale Devri hangi yıllar arasını kapsamaktadır?*

Cevap: Bu dönem 1718 ve 1730 yılları arasında kapsamaktadır.

6. *Lale Devrinde yaşanan gelişmeler nelerdir?*

İstanbul'da yoğun olarak lale yetiştirilmesinden ve lalelerin dünyaya yayılmış olmasından dolayı döneme bu isim verilmişti. III. Ahmet döneminde devlet erkânı, Pasarofça yenilgisinden sonra Avrupalıların üstünlüğünün nedenlerinin araştırılması gereği üzerinde durarak Osmanlı'nın Avrupa tarzındaki ilk yenileşme hareketini başlattı. Bu amaçla Damat İbrahim Paşa döneminde Avrupa'ya gönderilen elçilerin sayısı artırıldı. Bu dönemde imalathaneler açılarak Batı tarzı üretim biçimine ağırlık verildi. Osmanlı'nın temel ihracat maddesi olan yünün yerini pamuk almıştır. İthalata, Avrupa'ya olan bağımlılığı azaltmak için kaliteli kumaşların İstanbul'da üretimine geçilmiştir. Yine bu dönemde tercüme heyetleri kurularak Arapça, Farsça ve Batı dillerinden eserler tercüme edilmiştir. Macar asıllı bir Türk olan İbrahim Müteferrika, Damat İbrahim Paşa'nın izniyle 1729'da Müslümanlar arasında ilk matbaayı kurmuştur.

7. *Lale Devrinde yaşanan gelişmelerin olumlu sonuçlar doğurmamasının nedenleri nelerdir?*

Cevap: Batı'daki yenilikleri inceleyen Osmanlı devlet adamları bilimsel, kültürel, askerî ve teknolojik yeniliklerden daha çok Avrupa'nın saray yaşamının gösteriş ve görkemini Osmanlı ülkesine getirme eğilimi göstermiştir. Saray'ın güttüğü bu politika halk arasında yoksulluk ve sıkıntıları artmıştır. Damat İbrahim Paşa halkın yükünü azaltmak üzere 1723'te İran'a sefere çıkılmasına karar vermiştir. Gerçekten de bu yıllarda Safeviler çökmek ve parçalanmak üzeredir ve Osmanlıların Safevi Devleti'nin bu zayıf durumundan faydalanması ihtimali yüksektir. 1723-1725 yılları arasında süren İran Seferi'nde Batı İran tamamen ele geçirilmiştir. Bu zafer halkın moralini yükseltmiş olsa da çok geçmeden 1729'da, II. Tahmasb Batı İran'ın pek çok bölgesini yeniden ele geçirmiştir. İran Seferi'nin son aşaması İstanbul'da, Lale Devri'ni sona erdirecek bir isyanın patlak vermesine sebep olmuştur. Halkın ekonomik sıkıntısına ve yüksek enflasyona rağmen Saray erkânının geceli gündüzlü devam eden ziyafet ve eğlenceleri üzerine fakir esnaf, (bir hamam hademesi) olan Yeniçeri Patrona Halil etrafında toplanarak isyan etmiştir. "Artık köşk inşa edilmemesi" talebiyle gelişen isyan sırasında Sadabad Sarayı'nın da içinde olduğu 120'yi aşkın köşk üç günde yakılmıştır. III. Ahmet, Sadrazam Damat İbrahim Paşa'yı azletmiş olmasına rağmen isyan yatışmamış, padişah tahtan feragat etmek zorunda kalmıştır. 1 Ekim 1730'da I. Mahmut tahta geçmiştir.

8. *Hendeshane kaç yılında kurulmuştur?*

Cevap: 1736 yılında kurulmuştur.

9. *Hendeshane hangi Osmanlı padişahının zamanında kurulmuştur?*

Cevap: I. Mahmut döneminde kurulmuştur.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 1: Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Çabaları

10. I. Mahmut döneminde Osmanlı Devleti'nde yaşanan gelişmeler nelerdir?

Cevap: I. Mahmut döneminde özellikle askerî alanın yenileşmesinde ilk ciddi adımlar atılmıştır. Bunların yanı sıra I. Mahmut kültürel alanda da pek çok yeniliğe öncülük etmiştir. Bu dönem İbrahim Müteferrika'nın matbaasına Saray desteği sağlanmış, yazar ve sanatçılara çeşitli yardımlarda bulunulmuştur. I. Mahmut, İstanbul'da Ayasofya, Fatih ve Süleymaniye Camileri ile Topkapı Sarayı'nda kütüphane açtırarak ülkenin dört bir yanına gönderilen görevliler aracılığıyla önemli kitap ve el yazmalarını toplamıştır. Osmanlı Devleti'nin ilk kâğıt fabrikası da Polonya'dan kâğıt ustalarının getirtilmesinden sonra 1746'da Yalova'da faaliyete geçmiştir. İstanbul'un su meselesinin kökünden çözümlenerek on yıllarca şehrin su sıkıntısı çekmemesi de I. Mahmut dönemi icraatlarının bir sonucudur.

11. II. Mustafa döneminde Osmanlı Devleti'nde yaşanan gelişmeler nelerdir?

Cevap: III. Osman'ın 30 Ekim 1757'de ölümünden sonra Osmanlı tahtına 41 yaşındaki III. Mustafa geçmişti. Sultan'ın dönemin Sadrazamı Mehmet Ragıp Paşa ile birlikte izlemiş olduğu barışçı, dengeli ve tutarlı politika neticesinde Hazine gelirleri artırıldı; vakıflara, tımarlara ve iltizamlara sıkı denetim getirildi; ticaretin geliştirilmesi yoluna gidildi; Saray masrafları kısıldı ve askerî alanda bazı yenilikler yapıldı.

12. 1968 Osmanlı Rus savaşını sonuçlandıran antlaşma hangisidir?

Cevap: Savaşı sonuçlandıran antlaşma Küçük Kaynarca antlaşmasıdır.

13. Küçük Kaynarca antlaşması sonucu yaşanan gelişmeler nelerdir?

Cevap: Küçük Kaynarca Antlaşması Osmanlı Devleti'nin Karlofça'dan sonra imzaladığı en ağır ikinci antlaşmadır. Antlaşma Osmanlıların toprak kaybından ziyade hukuk, ticaret ve diplomasi alanında aldığı en büyük yenilgidir. Ruslar kazandıkları bu zaferle Karadeniz'e yerleşmiş ve Osmanlı'nın Ortodoks tebaasının haklarının koruyuculuğuna soyunmuştur. Ruslar antlaşma hükümlerine göre İstanbul'da bir Ortodoks kilisesi kurma hakkı da elde etmiştir. Bu antlaşmayla aynı zamanda İstanbul'da daimi bir elçilik ve istedikleri şehirlerde de konsolosluk açma hakkına sahip oluyordu. Rus ticaret gemilerinin Boğazlardan geçişi serbest hâle gelirken antlaşma hükümlerine göre Osmanlılar Rusya'ya üç yılda 4 milyon ruble (on beş bin kese) savaş tazminatı ödemeyi de kabul ediyordu.

14. 1968 Osmanlı Rus savaşı Osmanlı Devleti'nde ne tür sonuçlar yaşanmasına zemin hazırlamıştır?

Cevap: Osmanlı Devleti, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ı kaybetmekle birlikte Kırım tatarlarının dinî meselelerini vesile ederek bölge ile bağını devam ettirmeye çalışacaktı. Küçük Kaynarca Antlaşması, Rus

ordusunun Osmanlı topraklarından çekilmesini sağlamışsa da Osmanlı Devleti açısından bedeli çok ağır olmuştu. Çar Petro döneminden bu yana orduyu Avrupa tarzında yenileyen Ruslar karşısında alınan bu yenilgi, Osmanlı devlet adamlarına ordunun aynı şekilde bir yenileşmeye kaçınılmaz ve hızlı bir şekilde ihtiyacı olduğunu bir kez daha göstermiştir.

15. I. Abdülhamit dönemi hangi yıllar arasında kapsamaktadır?

Cevap: Osmanlı Devleti'nde I. Abdülhamit devri 1774 ile 1789 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır.

16. I. Abdülhamit döneminde yaşanan gelişmeler nelerdir?

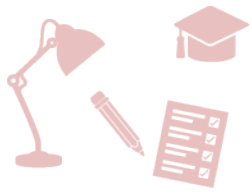
Cevap: Sultan I. Abdülhamid döneminde askerî alanda hızlı bir yenileşme hareketi başlamış ve bu hareket, III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinin yeniliklerine temel oluşturmuştur. Bu dönemde Humbaracı Ahmet Paşa'nın askerî alanda yaptığı düzenlemelere benzer şekilde yenilikler yapan bir başka ismin faaliyetleri öne çıkmıştır. Aslen Macar olan Fransa doğumlu Baron François de Tott 1755'te İstanbul'a gelmiş, 1767'de Paris'e dönerek burada çeşitli görevler almış ve 1769'da yeniden İstanbul'a gelerek Boğaz tahkiminde görev yapmıştı. Sürat Topçuları Ocağı'nı kuran Tott, 1771-76 yılları arasında toplar döktürmüş, Boğaz'da kaleler inşa ettirmiş ve 1773'te Mühendishane'yi kurmuştu. Daha sonra Mühendishane-i Bahr-i Hümayun adını alan Hendesehane, kapsamlı bir askerî okula dönüştürüldü. Bu dönemde de Fransızca askerî ders kitaplarının tercümesi faaliyetlerine devam edildi ve Yeniçeri Ocağı iyileştirilmeye çalışıldı.

17. Yerli malı kullanımının zorunlu tutulduğu dönem, hangi Osmanlı Padişahı zamanına denk gelmektedir?

Cevap: Avrupa malları karşısında yerli pazarın korunması amacıyla yerli malının zorunlu tutulduğu dönem I. Abdülhamit zamanına denk gelmektedir.

18. XVIII Yüzyıl yenileşme hareketlerinin genel özellikleri nelerdir. ?

Cevap: III. Ahmet ile başlayıp I. Abdülhamid dönemine kadar süren 18. yüzyıl Osmanlı yenileşme hareketi, her ne kadar III. Selim, II. Mahmut ve Tanzimat Dönemi'nin köklü dönüşümlerine kaynaklık etmişse de yapıldıkları devirde büyük ilerlemeler kaydedilememiştir. 18. yüzyıl yenileşmesiyle Osmanlı Devleti'nin gerilemeden kurtulamamış olmasının nedenleri, bu yüzyılda yapılan yeniliklerin niteliği ile doğrudan ilişkidir. Lale Devri ile Osmanlı Devleti yönünü Avrupa'daki gelişmelere dönmüş, yeni müesseselerin kurulmasından ziyade fonksiyonlarını tümüyle kaybetmiş olan eski müesseselerin ıslahına çalışılmıştır. Bu amaçla Avrupa'dan pek çok uzman getirilmiş, ancak bunlar içinde işinin ehli olduğu gibi olmayanlar da yer almıştır. Yapılan ıslahatlar kişilerle sınırlı kalmış, kişilerin görevden ayrılması ile bu ıslahatlar da sona ermiştir.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 1: Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Çabaları

OSMANLI YENİLEŞMESİNDE DÖNÜM NOKTASI III. SELİM VE NİZAM-I CEDİT

19. III. Selim döneminde imzalanan ve Osmanlı ile Avusturya savaşını sona erdiren antlaşma hangisidir?

Cevap: Bu antlaşma 4 Ağustos 1791 yılında imzalanan Zıstovi antlaşmasıdır.

20. Osmanlı'nın Kırım ele geçirme ümidini tamamen yitirdiği antlaşma hangisidir?

Cevap: Bu antlaşma Osmanlı ile Rusya arasında 10 Ocak 1792 yılında imzalanan Yaş Antlaşmasıdır.

21. II. Selim döneminde gerçekleşen gelişmeler nelerdir

Cevap: III. Selim Nizam-ı Cedit (Yeni Düzen)" adı verilen ıslahat hareketine başladı. Ne var ki bu dönemki yeniliklerde zorunlu olarak askerî alana ağırlık verilmesi, Nizam-ı Cedit hareketinin ordunun düzenlenmesine yönelik bir hareket olarak anlaşılmasına yol açtı. Oysa Nizami Cedit hareketi siyasi, iktisadi, sosyal ve askerî alanı kapsayan bir hareketti. Nitekim merkezî otoritenin güçlendirilmesi ve devletin sarsılan iktidarının sağlamlaştırılması amacıyla çıkarılan birtakım kanunnamelerle idari, adli ve sosyal alanda yeni bir düzen kurulmaya çalışıldı. Bunlardan başka Nizam-ı Cedit hareketiyle "Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması, ulemanın nüfuzunun kırılması, şeyhülislamın siyaseti yönlendiren fetvalarına son verilmesi, Avrupa'nın ilim, sanat, askerlik, ziraat, ticaret ve medeniyet hayatında yaptıkları yeniliklerin Osmanlı Devleti'nde de uygulanması" amaçlandı.

22. III. Selim döneminde askerî alanda gerçekleştirilen yenilikler nelerdir?

Cevap: III. Selim dönemi, Nizam-ı Cedit hareketinde Avrupa tarzında bir ordunun kurulması ve eski askerî kurumların modernleştirilmesi amaçlandı. Askerlikle ilgisi olmayanlar Yeniçeri Ocağı'ndan çıkarıldı. Askerlerin ücretleri artırılarak, dirliklerin saray gözdeleri yerine askere verilmesi kararı alındı. Yenileşme hareketinin başarılı olduğu topçu, humbaracı, lağımçı, top-arabacı ocaklarındaki askerlerin evlenmesi yasaklanarak bu askerlere kıtlada kalma zorunluluğu getirildi. Eski kurumların ıslahı çalışmalarının yanı sıra Avrupa tarzındaki yeni ordu ise Nizam-ı Cedit adıyla 24 Şubat 1793'te kuruldu. Yeni orduyu ve eski askerî kurumları nitelikli askerlerle güçlendirmek amacıyla 1795'te Mühendishane-i Berr-i Hümayun (Kara Mühendishanesi) kuruldu. Mühendishane'de Fransız hocalardan faydalandı. Burada Fransızca zorunlu dil olarak okutuldu. Ayrıca Mühendishane'nin Kütüphanesi de kısa zamanda Fransızca kitaplarla zenginleştirildi.

23. II. Selim döneminde idari alanda yapılan yenilikler nelerdir?

Cevap: 1792'de Londra'da 1797'de Paris, Viyana ve Berlin'de daimi elçilikler açıldı. Bu elçilikler pek çok Osmanlı aydınının yetişmesine, yabancı dil öğrenimlerine, Avrupa ülkelerindeki fikir akımlarını tanımalarına hizmet etti. Böylece Batı'dan haberdar ve Batı'ya yönelik küçük

bir azınlık oluşmaya başladı. III. Selim, eyalet idari teşkilatını yeniden düzenlemek yoluyla yerel otorite yerine merkezî otoriteyi güçlendirdi. Eyaletlere tecrübeli ve güvenilir idareciler atadı. Böylece kadıların görevlerini yapmaları sağlandı ve rüşvet almaları büyük oranda engellendi. Tımar ve zeamet de yeniden düzenlenerek Hazine'ye gelir sağlandı.

24. III. Selim döneminde ticari ve iktisadi alanda yapılan yenilikler nelerdir?

Cevap: İthalatın ihracatın önüne geçmemesi, memleketin madenlerinin işlenmesi, ihtiyaç olmayan lüks tüketim eşyalarının ithalatının yasaklanması, sikkelerin değerinin düşürülmemesi ve halkın israftan kaçınması layihalarda öne çıkarılan belli başlı ticari ve iktisadi önlemlerdi. Tüccar ve esnaf gediklerinin kaldırılmasıyla serbest hâle getirilen ticaretin geliştirilmesi yoluna gidildi. Böylece Osmanlı sanayi ve ticareti Avrupa'da olduğu gibi serbest rekabet ortamına açılıyordu.

25. Osmanlı ile Fransa arasında III. Selim dönemindeki savaş sona erdiren antlaşma hangisidir?

Cevap: Bu antlaşma 25 Temmuz 1802 yılında imzalanan Paris Antlaşmasıdır.

26. III. Selim döneminin sonunu getiren isyan hangisidir?

Cevap: III. Selim döneminin sonunu getiren isyan Kabakçı Mustafa isyanıdır.

27. Kabakçı Mustafa isyanının sebepleri nelerdir?

Cevap: III. Selim'in Nizam-ı Cedit hareketi eski düzenden şahsi çıkarları olan kişi ve gruplar tarafından tepkiyle karşılanmıştı. Dünyanın en kuvvetli askerî sayılan Osmanlıların Avrupalılardan askerî usul öğrenmesi ve Avrupa elbiselerini giymesi eleştirilerin odağına yerleştirilmişti. Mevcut düzenden faydalananlar arasında subaylar, İstanbul'un orta ve yüksek tabakası ile merkezî hükûmete kafa tutmaya başlamış olan yerel iktidarlar (ayan, voyvoda, mütegalibe vb.), yüksek memurlar ve bazı din adamları bulunuyordu. Yeniçeri ulufelerini satın alan bazı devlet ricalî, din adamı, Fenerli Rumlar ve Yahudiler ile bazı İstanbullular için Yeniçeri Ocağı aynı zamanda bir gelir kapısı durumuna gelmişti. Asker ocaklarının yeni bir düzene tabi tutulması ile bu gruplar gelirlerinden mahrum kalmışlardı. Yeni düzenden çıkarları olumsuz yönde etkilenen bu şahıs ve grupların desteğiyle Nizam-ı Cedit hareketine karşı olanlar, Karadeniz Boğazı kalelerinde topçu olan Kastamonulu Kabakçı Mustafa önderliğinde isyan ederek İstanbul'a doğru yürümeye başladılar.

28. Kabakçı Mustafa isyanının sonuçları nelerdir?

Cevap: İsyancılar 28 Mayıs'ta III. Selim'den Nizam-ı Cedit ordusunun kaldırılmasını ve 11 kişinin idamını istedi. Ertesi gün III. Selim tahtan indirildi ve yerine IV. Mustafa geçirildi. 1808'de de Nizam-ı Cedit ordusu lağvedildi.

29. II. Mahmut dönemi hangi yılları kapsamaktadır?

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 1: Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Çabaları

Cevap: Bu dönem 1808 ve 1839 yılları arasında kapsamaktadır.

30. II. Mahmut'un tahta geçişi nasıl gerçekleşti?

Cevap: IV. Mustafa'nın (1807-1808) kısa saltanat döneminde III. Selim'in başlatmış olduğu yenilikler durdurularak çok sayıda Nizam-ı Cedid yanlısı da öldürüldü. IV. Mustafa Yeniçeri Ocağı ile 31 Mayıs 1807'de bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre Kabakçı İsyanından Yeniçeri Ocağı sorumlu tutulmayacak ve buna karşılık Ocak da devlet işlerine karışmayacaktı. Bu sırada öldürülmekten kurtulmayı başarmış olan yenilikçiler Rusçuk Ayanı Alemdar Mustafa Paşa'nın etrafında toplanmıştı. Yenilikçiler, Rusçuk Ayanı Alemdar Mustafa Paşa önderliğinde 10 bin mevcutla İstanbul üzerine yürüdü. Alemdar Mustafa Paşa'nın Saray'a saldırdığı sırada IV. Mustafa hal' edilmesini önlemek amacıyla III. Selim'i öldürtmüştü. Yenilikçilerin Saray'a karşı elde ettiği başarı neticesinde II. Mahmut tahta çıkarıldı ve Alemdar Mustafa Paşa da sadrazam oldu.

31. II. Mahmut döneminde merkezi otoritenin sağlanması için gerçekleştirilen olay nedir hangi yılları kapsamaktadır?

Cevap: II. Mahmut tahta geçişi 1808 ile 1839 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır.

32. II. Mahmut döneminde merkezi otoritenin sağlanması için gerçekleştirilen olay nedir?

Cevap: II. Mahmut tahta geçmez ilk olarak merkezi otoritenin sağlanmasına yönelik icraatlara ağırlık verdi. Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'nın yönlendirmesiyle merkezî iktidarı zayıflatan yerel iktidarlar/ayanlar kontrol altına alınmak istendi. Bu maksatla 29 Eylül 1808'de ayanlar ile Yeniçeri Ocağı'nın düzenlenmesi, ayanları n hak ve imtiyazları ile devlete karşı sorumluluk ve vazifeleri ve buna karşılık devletin ayanlara karşı tutumu konuşuldu. Varılan mutabakat neticesinde 7 Ekim 1808'de ayanlar ile Saray arasında *Sened-i İttifak* belgesi imzalandı.

33. II. Mahmut döneminde merkezi otoritenin sağlanması için gerçekleştirilen *Sened-i İttifak* sonucu yaşanan gelişmeler nelerdir?

Cevap: Bu senetle ayanlar Padişah'a sadakatlerini ilan ederken Padişah da ayanları koruma sözü veriyordu. Ayrıca ayanlar vergileri Saray'ın isteği doğrultusunda toplayacakları ve kendi bölgelerinin dışına el uzatmayacakları hakkında da teminat veriyordu. Ayanların merkeze bağlılıklarının karşılığı olarak Sadrazam, keyfi davranışlarda bulunmayacağını, ayanların etki ve yönetim alanlarına karışmayacağını ilan ediyordu. Bu ittifakla ayanların mallarının babadan oğula geçmesi usulünün Saray tarafından kabul edildiği de imza altına almıyordu. Merkezî otoriteyi güçlendirmek maksadıyla yerel iktidarlarla imzalanmış olan bu senet halkın genelinin çıkarlarını ilgilendiren maddeler de içermekteydi. *Sened-i İttifak*'ta vergilerin haksız ve ezici olmaması, reaya zulmün yasaklanması, bir suç

işlenmesi durumunda soruşturma yapılmadan ceza verilmemesi gibi kişi haklarını korumaya yönelik hükümler bulunmaktaydı.

34. II. Mahmut döneminde imzalanan *Sened-i İttifak*'ın en önemli sonucu ne olmuştur?

Cevap: Osmanlı devlet adamlarının devletin eski gücüne ulaşması için ayanlarla merkezî otorite arasındaki iktidar ilişkilerini düzenlenmeye çalıştığı bu belge, aynı zamanda, Osmanlı Devleti'ndeki anayasallaşma sürecini başlatan ilk belgelerden biri olarak kabul edilmektedir. Tartışmasız olan bir başka gerçek de şudur ki her ne kadar uygulanma imkânı bulamamış ve kâğıt üzerinde kalmış olsa da Osmanlı tarihinde merkezî otorite ilk kez bu belgeyle sınırlandırılmıştır.

35. II. Mahmut döneminde gerçekleşen Mehmet Ali Paşa isyanının meydana gelme sebepleri nelerdir?

Cevap: Mehmet Ali Paşa, Mısır'da yürüttüğü yenilik hareketi sayesinde ekonomiyi düzeltmiş, gelirleri büyük ölçüde artırmış, modern ve güçlü bir ordu kurarak donanmasını da geliştirmişti. Mısır'ın yükselişte olduğu bu tarihlerde bağlı bulunduğu merkez, Osmanlı Devleti, yenilik çabalarına rağmen büyük devletlerle ve iç isyanlarla boğuşarak zayıflıyor, kudretini kaybediyordu. Osmanlılar Mora İsyanını bastırmak üzere Mehmet Ali Paşa'dan yardım istemiş ve Mehmet Ali Paşa'nın kuvvetleri burada büyük bir başarı kazanmıştı. Mora başarısına karşılık Suriye'yi isteyen Mehmet Ali Paşa'ya sadece Girit verildi. Bu olaylar İstanbul ve Mısır arasında gergin bir dönemin başlamasına sebep olmuştu. Osmanlı ordusunun Rus seferini 12 bin kişilik bir kuvvetle takviye edeceği sözünü veren Mehmet Ali Paşa yalnızca 25 bin kese altın vermekle yetinince gerginlik tırmanmaya başladı. 20 Ekim 1831'de Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa kumandasındaki 35 bin mevcutlu Mısır ordusu Suriye'ye doğru yola çıktı.

36. II. Mahmut döneminde gerçekleşen Mehmet Ali Paşa isyanının oluşum ve sonuç süreci nasıldır?

Cevap: İstanbul ile anlaşmaya yanaşmayan Mehmet Ali Paşa ve İbrahim Paşa için Saray, idam fermanı çıkardı. Ancak Suriye'yi ele geçiren Mısır ordusu Anadolu'ya doğru ilerlemeye devam etti. Kütahya'ya kadar ulaşan İbrahim Paşa, 2 Şubat 1833'te kış Bursa'da geçirmek için II. Mahmut'tan izin istedi. Ardından Adana'yı isteyen İbrahim Paşa, bu teklifin kabul edilmemesi hâlinde ordusunun İstanbul'a yürüyeceği tehdidinde bulundu. Osmanlı devlet adamları, tehlikenin bu kadar yaklaşmış olması nedeniyle yardım arayışı içine girdiler. Fransa Mehmet Ali Paşa'yı destekliyordu; İngiltere ise o sıralarda Avrupa siyasetine ve kendi iç meselelerine yoğunlaşmıştı. Rusya Osmanlı'nın yardım isteyebileceği tek kuvvet durumunda idi. 5 Nisan 1833'te bir Rus filosu Mehmet Ali Paşa kuvvetlerine karşı koymak üzere Beykoz'a asker çıkardı. Bunun üzerine Rusya'nın Osmanlı ile yaptığı ittifak neticesinde elde edecekleriyle daha da güçlenmesini istemeyen İngiltere ve Fransa dikkatini Mehmet Ali

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 1: Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Çabaları

Paşa'ya çevirdi. Mücadeleye büyük devletlerin de dahil olması neticesinde 8 Nisan 1833'te İbrahim Paşa ile Kütahya'da anlaşmaya varıldı. Buna göre İbrahim Paşa'ya Cidde, Şam, Halep valilikleri ile Adana muhassıllığı, Mehmet Ali Paşa'ya ise Mısır'dan başka Girit Valiliği veriliyordu.

37. Hünkâr İskelesi antlaşmasının imzalanma nedenleri nelerdir?

Cevap: İbrahim Paşa ile anlaşma sağlanmış olmasına rağmen II. Mahmut Mısır'ın yakın gelecekte yeni bir tehlike arz etmesi ihtimaline karşı Rusya ile 8 Temmuz 1833'te sekiz yıllık bir ittifak ve yardım anlaşması olan Hünkâr İskelesi Antlaşması'nı imzaladı.

38. Hünkâr İskelesi antlaşmasının sonuçları nelerdir?

Cevap: Bu antlaşmayla Ruslar yeni bir saldırı durumunda Osmanlıya yardıma geleceklerdi. Bunun karşılığı olarak ise Boğazlar Rusya'ya açılıyordu. İngiltere ve Fransa'nın Boğazların statüsündeki bu değişikliği kabul etmeyeceklerini ilan etmesi yeni bir kriz yaratmıştı. Kriz, Rusya'nın antlaşmayla elde ettiği hakları Avusturya ile paylaşmayı kabul etmesiyle sona erdirildi.

39. Hünkâr İskelesi antlaşmasının Osmanlı Devleti için doğurduğu sonuçlar nelerdir?

Cevap: Osmanlı Devleti yalnız Rusya'nın değil diğer Avrupa ülkelerinin de müdahalesine açık bir hâle geliyordu. II. Mahmut Mısır meselesini nihai olarak sona erdirebilmek amacıyla İngiltere'nin de desteğini almayı zorunlu görmüş ve bu maksatla 16 Eylül 1838'de Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması'nı (Balta Limanı Antlaşması) imzalamıştı. Bu antlaşma ile İngilizlere kapitülasyonları dahi aşan iktisadi imtiyazlar sunuluyordu. Balta Limanı Antlaşması ile Osmanlı Devleti kendi tüccarlarına bile vermediği imtiyazı İngiliz tüccarlarına veriyor, onları iç gümrüklerden muaf tutuyordu. Belirli ürünlerde kurulan devlet tekeli (yed-i vahit) de bu antlaşmayla tamamen kaldırılıyordu. Gerçi Osmanlı devlet adamları yed-i vahit usulünü kaldırmayı Mısır ekonomisini geriletmek amacıyla kabul etmişti; ancak bir süre sonra bu önlem bizzat Osmanlı ekonomisini zarara uğratacaktı. Balta Limanı Antlaşması ile Osmanlı ülkesi açık bir pazar hâline getirilirken devletin Avrupalı devletlere iktisadi bağımlılık süreci de başlamış oldu.

40. II. Mahmut döneminde askeri alanda gerçekleşen yenilikler nelerdir?

Cevap: III. Selim'in yolundan giden II. Mahmut da yeniliklerine askerî alandan başlamış ve 14 Ekim 1808'de Sekban-ı Cedit Ocağı'nı kurmuştu. Yeniçerilerin talimlerden kaçmaması için İstanbul esnafına dahi talim zorunluluğu getirildi. Ancak Yeniçeriler yeniden ayaklanarak Alemdar Mustafa Paşa'yı öldürdüler ve II. Mahmut bu olay üzerine Sekban-ı Cedit Ocağı'nı dağıtmak zorunda kaldı. Bir süre sonra yeniden yeniçerilerin yeniden isyan etmeleri üzerine yeniçeri ocağı kaldırıldı.

41. II. Mahmut döneminde ekonomik alanda gerçekleşen yenilikler nelerdir?

Cevap: Vergi sisteminde yeni düzenlemelere gidilerek vilayet vergilerinin merkeze aktarılması sağlandı. 1834'te Evkaf Vekâleti kurularak vakıf gelirleri merkeze aktarıldı ve tüm devlet gelirlerinin yüzde 70'i modern ordunun ihtiyaçları için tahsis edildi. 30 Mart 1838'de alınan kararla sadrazamlık kurumu Başvekâlet adını aldı. Adli işleri yürütmek üzere Meclis-i Ahkâm-ı Adliye, idari işleri yürütmek üzere Dar-ı fiûra-yı Bâb-ı Âli ve askerî işleri yürütmek üzere Dâr-ı fiûra-yı Askerî kuruldu.

42. II. Mahmut döneminde eğitim alanında gerçekleşen yenilikler nelerdir?

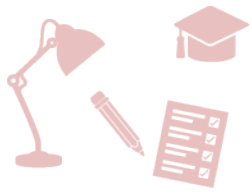
Cevap: 1826'da ilk kez dört öğrenci eğitim görmek için Avrupa'ya gönderildi. Kısa bir zaman sonra Avrupa'ya gönderilen öğrenci sayısı 300'e çıkarıldı. 1827 yılında açılan tıp okuluyla ordu için hekim ve cerrah yetiştirilmesi sağlandı. Avrupalı eserlerin Türkçeye tercümesi faaliyetleri bu dönemde de devam etti. 1831'de Muzika-i Hümayûn ve 1834'te Mekteb-i Ulûm-ı Harbiye adıyla Fransız modelinde iki yeni okul açıldı. Bundan başka ilk ve orta seviyede devlet memuru yetiştirmek amacıyla Mekteb-i Maarif-i Adli ve Mekteb-i Ulum-ı Edebi açıldı. İstanbul ile sınırlı olmak kaydıyla bu dönem ilköğretim zorunlu hâle getirildi.

43. II. Mahmut döneminde askeri alanda gerçekleşen yenilikler nelerdir?

Cevap: 1815'te Saray Topkapı'dan Dolmabahçe'ye taşınarak eski saray usullerinde pek çok değişiklik yapıldı. Artık Avrupalı gibi pantolon giymeye başlayan Osmanlı Sultanı, Avrupalı tarzda protokolleri de yerine getirerek yurt içinde inceleme gezilerine çıkmaya başladı. 1828'te askere, 3 Mart 1829'da çıkarılan kıyafet nizamnamesiyle ulema dışındaki tüm sivilere fes giyme zorunluluğu getirildi.

44. II. Mahmut döneminde gerçekleşen ve Vaka-i Hayriye olarak adlandırılan olayın nedenleri ve sonuçları nelerdir?

Cevap: 15 Haziran 1826'da Yeniçeriler son kez isyan ettiler; iki gün sonra 17 Haziran 1826'da köklü ancak uzun zamandır devlete zarar veren bu askerî kurum nihayet ortadan kaldırıldı. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması olayı Vaka-i Hayriye olarak adlandırıldı. Ocak'ın kaldırılmasından sonra Avrupa ölçüsünde düzenlenmiş, modern bir ordu olan Asakir-i Mansure-i Muhammediye kuruldu.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 2: Türkiye’de Reform Arayışları (1839-1908)

TANZİMAT FERMANI VE GETİRDİKLERİ

1. *Tanzimat fermanı hangi padişah tarafından ilan edilmiştir?*

Cevap: Tanzimat fermanı, II. Mahmut döneminde hazırlanmış, Abdülmecit döneminde ilan edilmiştir.

2. *Tanzimat fermanı hangi tarihte ve nerede ilan edilmiştir?*

Cevap: Tanzimat fermanı, 3 Kasım 1839 tarihinde, Gülhane Parkı’nda ilan edilmiştir.

3. *Tanzimat Fermanı nasıl yenilikler getirmiştir?*

Cevap: Tanzimat Fermanı ile, Osmanlı Devleti artık bütün tebaasına “vatandaş” statüsü tanımakta, herkesi can, mal ve namus noktasında devletin koruması altına almaktadır. Tanzimat Fermanı’nda, Devlet’in geri kalmasının sebebi olarak 150 yıldan beri kanunlara uyulmaması nedeniyle Devlet ve halkın kuvvet ve refahını kaybetmesi, güçsüz ve fakir düşmesi gösterilmektedir. Fermanda bütün bu tedbirler alındığı takdirde verimli coğrafyası ve yetenekli halkı sayesinde Osmanlı Devleti’nin “5-10 sene zarfında” eski kudretine kavuşabileceği beklentisi dile getirilmiştir.

4. *Tanzimat fermanında padişah hangi fikri vurgulamıştır?*

Cevap: Yalnız din ve devleti korumak değil, ülkeyi ve milleti de kalkındırmak olduğunu vurgulamıştır.

5. *Tanzimat fermanının yeni idare tarzı bakımından en dikkate değer özelliği nedir?*

Cevap: Tanzimat fermanının yeni idare tarzı bakımından en dikkate değer özelliği, yeni kanunlara ihtiyaç duyulduğunun ifade edilmesi ile meclisler eliyle karar alma ve idare etme tercihinin sahip olmasıdır.

TANZİMAT DÖNEMİ MECLİSLERİ

6. *Tanzimat Dönemi meclislerinden Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye hangi tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 1838 yılında kurulmuştur.

7. *Tanzimat Dönemi meclislerinden Meclis-i Ahkâm-ı Adliye hangi tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Meclis-i Ahkâm-ı Adliye 1854 yılında kurulmuştur.

8. *Tanzimat Döneminde, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye neden kurulmuştur?*

Cevap: Meclisi Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye meclisinin Yasama ve yargı görevlerini üstlenmesi, zamanla Meclis-i Vâlâ-nın yükünün iyice artmasına ve görevlerinin altından kakamamasına neden olmuştur. Sonuç olarak meclisin, yasama ve yargı görevlerinin birbirinden ayrılmasına karar verilmiştir. Bu nedenle, Meclis-i Ahkâm-ı Adliye kurulmuştur.

9. *Meclis-i Ahkâm-ı Adliye’nin görevi nedir?*

Cevap: Meclis-i Ahkâm-ı Adliye’nin görevi yargı işlerine bakmaktır.

10. *Meclis-i Ali-i Tanzimat hangi tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Meclis-i Ali-i Tanzimat, 1854 yılında kurulmuştur.

11. *Meclis-i Ali-i Tanzimat ne amaçla kurulmuştur?*

Cevap: Meclis-i Ali-i Tanzimat, Osmanlı Devletinin yasama işlerini yerine getirmek, “halkı ilgilendiren konulardaki reformları saptamak” ve “devletteki refah düzeyini yükseltmek” amacı ile kurulmuştur.

12. *Şura-yı Devlet meclisi hangi tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Şura-yı Devlet meclisi, 1868 tarihinde kurulmuştur.

13. *Şura-yı Devlet meclisinin görevleri nelerdir?*

Cevap: Şura-yı Devlet meclisi, her türlü kanun ve tüzük tasarılarını incelemek ve hazırlamak, kanun ve tüzük gereği görevli olduğu işleri tetkik ve karara bağlamak, her türlü mesele hakkında istenildiğinde görüş bildirmek, memurları yargılamak, devletle fertler arasındaki davalara bakmaktır.

HALKIN YÖNETİME KATILIMI: MUHASSILLIK MECLİSLERİ

14. *Muhassillik Meclisleri hangi ve nerede tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Muhassillik Meclisleri, 1840 yılında, sancak merkezlerinde kurulmuşlardır.

15. *Muhassillik Meclislerinin görevi nedir?*

Cevap: Muhassillik Meclislerinin görevi, sancaktan alınacak vergilerin miktarını saptamak ve onların düzenli toplanmasını sağlamaktır.

16. *Muhassillik Meclislerinde kimler görev alırlar?*

Cevap: Muhassillik meclislerinde, muhassılın yanında yer alan memurlarından başka, sancağın hâkimi, müftüsü, zabiti, ruhani reisleri ve sancağın ileri gelenlerinden altı kişi katılacaktır.

17. *Muhassillik Meclislerinde, muhassıl ve memurları dışında kalan sancaktan katılan üyelerin katılımı nasıl gerçekleştirilir?*

Cevap: Bu kişiler seçimle belirlenecektir. Seçimlere aday olmak için, bulunduğu yöre halkından olmak, reşit olmak, devlet ve ülke işlerinden anlamak gibi şartlar aranıyordu. Bu şartları taşıyan herkes mahkemeye müracaatla adaylığını bildirebilir.

18. *“Yarı Mebuslar” Meclis-i Ali-i Tanzimat’ta nasıl görev alırlar?*

Cevap: Sultan Abdülmecit’in 1845 yılında ilan ettiği bir fermanla, Meclis-i Ali-i Tanzimat’ta Sultanın daveti ile yer alırlar. Her vilayetten iki kişidir.

KIRIM SAVAŞI VE DIŞ BORÇLANMA

19. *Kırım Savaşı hangi tarihte yapılmıştır?*

Cevap: Kırım Savaşı, 1853 yılında yapılmıştır.

20. *Kırım Savaşının başlama sebepleri nelerdir? yapılmıştır*

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 2: Türkiye’de Reform Arayışları (1839-1908)

Cevap: Kutsal yerler sorunu şeklinde başlayan Rus isteklerinin reddedilmesi üzerine savaş başlamıştır.

21. Osmanlı Devletinin ilk dış borçlanması hangi sebepten olmuştur?

Cevap: 1853-1856 yılları arasında yapılan Kırım Savaşında, Rus istekleri ile çıkarları çatışan Avrupa devletleri Osmanlı safında yer almıştır. İlk defa geniş çaplı Avrupa ittifakını savaşta yanına alan Osmanlı Devleti bunun bedelini bir bakıma ilk dış borçlanma ve Islahat Fermanı’nın ilanı ile ödemek zorunda kalmıştır.

22. Batılı devletlerin Osmanlı Devletinin içişlerine karışmalarındaki dayanak nedir?

Cevap: Kırım savaşında Osmanlı Devletinin yanında yer alan Batılı Devletler, Paris anlaşmasında Islahat Fermanına yer vererek, iç işlerine karışmaya dayanak teşkil etmişlerdir.

ISLAHAT FERMANI

23. Islahat Fermanı, ne tür yenilikler getirmiştir?

Cevap: Osmanlı toplumu bu fermanla neredeyse Müslüman ve gayrimüslim olmak üzere iki farklı toplum olarak tanımlanmıştır. Önceliğin gayrimüslimlerde olduğu Islahat Fermanı, Müslüman olmayanlara askerî ve sivil bütün okullara girme hakkını vermiş, devlet memurluklarında görev almalarının önünü açmıştır.

FERMANA TEPKİLER

24. Islahat Fermanına gösterilen ilk tepkiler hangi tarihte ve nerede başlamıştır?

Cevap: . Islahat Fermanı’na ilk tepkiler 1858 yılında Cidde’de yaşanan olaylarla şiddete dönüşmüştür.

25. Islahat Fermanına Cidde’de başlayan ilk tepkiler nedir?

Cevap: Cidde’de hac mevsiminde bazı tahrikler sonrası harekete geçen Müslümanlar Hristiyan tüccarlara saldırmış, karışıklıkta Fransız ve İngiliz konsolosları da hayatını kaybetmiştir.

26: Cidde’de başlayan tepkilerde konsoloslarının hayatını kaybetmesi sonucu Fransa ve İngiltere nasıl bir tepki göstermiştir?

Cevap: Fransa ve İngiltere bu olaylara Cidde’ye gemilerle asker çıkararak suçlu gördükleri kişileri idam ederek tepkilerini göstermişlerdir.

27. Islahat Fermanına gösterilen diğer tepkiler nerelerde olmuştur?

Cevap: Benzer tepkiler Lübnan ve Suriye’de yaşanmıştır. Rumeli’de de huzursuzluklar başgöstermiş, Sırbistan’da, Karadağ’da ve Bosna’da yer yer çatışmalar yaşanmıştır.

28. Lübnan Sancağı bu tepkiler sebebiyle nasıl bir yaptırıma uğramıştır?

Cevap: Tepkilerin sonucunda, Lübnan başında bir hristiyan yöneticinin bulunduğu imtiyazlı bir sancak haline getirilmiştir.

29. Kuleli Vaka’sı hangi tarihte olmuştur?

Cevap: Kuleli Vaka’sı, 1859 tarihinde olmuştur.

30: Kuleli vaka’sı nedir?

Cevap: Islahat Fermanına tepki gösteren Müdaafa-I Şeriat cemiyeti, Sultan Abdülmecit’i tahttan indirerek yeniden eski düzeni kurmak istemişlerse de, bir ihbar ile cemiyet üyelerini yakalanarak, Kuleli Askeri Lisesine götürülmüş ve ömür boyu hapisle cezalandırılmışlardır.

FERMANIN UYGULANMASI

31. Islahat Fermanına dayanarak çıkarılan kanunlar hangileridir?

Cevap: 1858 Arazi Kanunnamesi, 1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet, 1878 Dersaadet ve Vilayet Belediye Kanunlarıdır.

HALKIN YÖNETİME KATILMASINDA BİR BAŞKA ADIM: VİLAYET MECLİSLERİ

32. Vilayet Nizamnamesi nedir?

Cevap: Vilayet Nizamnamesi, ülke idaresini vilayet, sancak, kaza ve köy idari birimlerine ayırmakta, her aşamadaki yöneticilerin görev ve sorumluluklarını ayrı ayrı açıklamaktadır. Ayrıca belediye meclisi üyelerinin seçimle geleceklere hükümünü getirmektedir.

33. Vilayet Nizamnamesi hangi tarihte ve ne amaçla hazırlanmıştır?

Cevap: Vilayet Nizamnamesi halkı seçime alıştırmak amacıyla, 1864 yılında hazırlanmıştır.

34. Vilayet Meclisi üyeleri kimlerden ve nasıl seçilirler?

Cevap: Vilayet Meclisi Üyeleri, tabii üyeler ile seçimle belirlenen dört kişiden oluşur. Mülki amir ve memurlar ile ruhani reisler tabii üyelerdir. Seçimle belirlenen dört üyenin ikisi müslüman, ikisi de gayri müslimlerden oluşur.

35. Şura-yı Devlet hangi tarihte kurulmuştur?

Cevap: Şura-yı Devlet meclisi 1868 yılında kurulmuştur.

36. Şura-yı Devlet nasıl bir meclistir?

Cevap: Şura-yı Devlet meclisi, halkın yönetime katılımında katkı sağlayan bir meclistir.

TANZİMAT DEVRİ BATILILAŞMA UYGULAMALARI

37. Tanzimat devri batılılaşma uygulamaları askeri alanda neler getirmiştir?

Cevap: 1843 yılında ilan edilen bir yasayla askerlik yaşı 20, askerlik süresi de 5 yıl olarak belirlenmiştir. 5 yıllık süreyi doldurup terhis olanlar, 7 yıllık bir süre redif askerî olarak yedek askerlikle yükümlü hâle getirilmiştir. 1845 yılında ordu merkezlerinde birer askerî lise, “ıdadi” açılmıştır.

38. Meclis-I Maarif-I Umumiye hangi tarihte kurulmuştur?

Cevap: Meclis-I Maarif-I Umumiye 1846 Yılında kurulmuştur.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 2: Türkiye’de Reform Arayışları (1839-1908)

39. *Meclis-I Maarif-I Umumiye* bağlı olmayan okullar hangileridir?

Cevap: Bahriye, Harbiye ve Tıbbiye okullarıdır.

40. *Dar-ül Muallimin*, hangi tarihte ve ne amaçla açılmıştır?

Cevap: Dar-ül Muallimin 1848 yılında öğretmen yetiştirmek amacıyla açılmıştır.

41. *Orta öğretim seviyesinde olan ilk kız Rüştîyesi* hangi tarihte açılmıştır?

Cevap: 1858 Yılında ilk kız rüştîyesi açılmıştır.

42. *Kız öğretmen okulu olan Darülmuallimat* kaç tarihinde açılmıştır?

Cevap: Darülmuallimat, 1869 yılında yayınlanan Maarif-I Umum, ye Nizamnamesiyle açılmıştır.

43. *Osmanlılarda ilk modern bütçe uygulamasına* hangi tarihte geçilmiştir?

Cevap: Osmanlılarda ilk modern bütçe uygulamasına 1847 yılında geçilmiştir.

44. *Osmanlı Devletinde, İlk ceza kanunnamesi* hangi tarihte hazırlanmıştır?

Cevap: Osmanlı Devletinde, İlk ceza kanunnamesi, 1851 yılında, Ceza Kanunname-I Hümayunu adıyla hazırlanmıştır.

45. *Osmanlı Devletinde ilk laik ilkelere göre çalışan mahkemeler olan, Nizamiye Mahkemeleri* hangi tarihte kurulmuştur?

Cevap: Nizamiye Mahkemeleri 1840 yılında kurulmuştur.

EKONOMİK KRİZ VE SONUÇLARI

46. *Kırım Savaşı sonrası oluşan ekonomik krize Dönemin Sadrazamı, Mahmut Nedim Paşanın çözümü* nasıl olmuştur?

Cevap: Sadrazam Mahmut Nedim Paşa, bütçenin beş milyon altın açığı olduğunu tespit etmiştir. Çözüm olarak, her yıl ödenmekte olan, ondört milyon liralık faizi yarıya indirip, kalan miktarın beş’i bütçe açığında, ikisi ise ordu’nun ihtiyacında kullanılacaktır.

47. *6 Ekim 1875 Tarihinde alacaklılara bir kararname ile duyurulan ekonomik çözüm kararı, alacaklılarda nasıl sonuçlar doğurmuştur?*

Cevap: Sadrazam Mahmut Nedim Paşa’nın aldığı karar orta halli mevduat sahipleri olan alacaklılar arasında olumsuz etki yapmış, Avrupa kamuoyunun Osmanlı Devleti aleyhine dönmesine sebep olmuştur.

93 HARBİ (1877-1878 OSMANLI - RUS HARBİ)

48. *93 Harbi Osmanlı-Rus harbi neden yapılmıştır?*

Cevap: Rusya, Osmanlı toprağı olan Balkanlar’da ortaya çıkan ayrılıkçı hareketleri desteklemiş, Kırım Savaşı sonrası uygulamaya koyduğu Panslavizm politikasına hız vermiştir. Bu politika gereğı Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan bölgelerinde isyanları desteklemiş, Osmanlı Devleti’nin Tersane Konferansı kararlarını kabul

etmemesi üzerine başlamıştır.

49. *İngiltere’nin düzenlediğı Tersane Konferansının sebepleri* nelerdir?

Cevap: İngiltere, Osmanlı’nın Rusya egemenliğine girmemesi için İstanbul Haliç tersanesinde konferans düzenlemiştir.

50. *Tersane konferansı* hangi tarihte yapılmıştır?

Cevap: Tersane konferansı 23 Aralık 1876 tarihinde yapılmıştır.

51. *Tersane Konferansıyla Osmanlıya Kabul ettirilmeye çalışılan kararlar* nelerdir?

Cevap: Balkan sorununu çözmek amacıyla, Sırbistan, Karadağ ve Romanya’ya bağımsızlık verilecek, Bulgaristan Özerk hale getirilecek, Osmanlı bu kararları kabul kararlar etmezse, zorla hayata geçirilecek.

52. *93 Harbi Osmanlı açısından nasıl sonuçlanmıştır?*

Cevap: 93 Harbinde Osmanlı Devleti ağır bir yenilgiye uğramıştır.

53. *93 Harbi sonucu Rusya ile hangi anlaşma imzalanmıştır?*

Cevap: 93 Harbiyle ağır bir yenilgi alan Osmanlı Devleti, Rusların Yeşilköy’e kadar dayanmaları sonucunda Yeşilköy’de Ayestefanos Anlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır.

54. *Ayestefanos anlaşmasında Rusya neleri talep etmiştir?*

Cevap: Ayestefanos Anlaşmasıyla Osmanlı Devleti, Sırbistan, Karadağ, Romanya ve Bulgaristan bağımsızlığa kavuşmuş, Kars, Ardahan, Artvin ve Doğu Beyazıt Rus egemenliğine kalacaktır. Ayrıca Osmanlı Devleti Rusya’ya ağır bir savaş tazminatı ödemek zorunda kalacaktır.

55. *Ayestefanos anlaşmasını rafa kaldıran Avrupalılar Osmanlı Devleti ile hangi anlaşmayı yapmıştır?*

Cevap: Osmanlı Devleti ayestefanos anlaşmasının ağır maddelerinden kurtulmak amacıyla İngiltere ile Berlin Anlaşmasını imzalamıştır.

56. *Berlin anlaşmasında, hangi maddeler yer almıştır?*

Cevap:

- Berlin anlaşmasına karşılık İngiltere’ye Kıbrıs’a yerleşme tavizi verilmiştir.
- Ayestefanos anlaşmasındaki maddelerden, Bulgaristan hariç, diğer tüm maddeler aynen kabul edilmiştir.
- Bulgaristan Osmanlı’ya bağlı bir prenslik haline getirilmiştir.
- Doğu Rumeli ve Makedonya Osmanlıya bırakılmıştır.
- Doğu Beyazıt Osmanlı’ya verilmiştir.
- Kars, Ardahan, Artvin ve Batum Rus işgalinde kalmıştır.
- Ayestefanos anlaşmasında talep edilen savaş

tazminatı, iki katı olan 60 milyon liraya çıkartılmıştır.

DUYUN-I UMUMİYE İDARESİNİN KURULMASI

57. *Muharrem Kararnamesi hangi tarihte yapılmıştır?*

Cevap: Muharrem Kararnamesi, 20 Aralık 1881 (28 Muharrem 1299) tarihinde yapılmıştır.

58. *Muharrem Kararnamesi nedir?*

Cevap: Rusya’ya ödenecek savaş tazminatını ödemedeki sorun yaşayan Osmanlı Devleti, bir dış müdahaleye meydan vermemek amacıyla, alacaklıların vekilleriyle İstanbul’da bir görüşme düzenlemiştir. Bu görüşmede bir anlaşmaya varılmıştır.

59. *Duyun-ı Umumiye İdaresi komisyonunda kimler yer almıştır?*

Cevap: Duyun-ı Umumiye İdaresi komisyonunda, alacaklıları temsilen birer İngiliz, Alman, Avusturya, İtalyan ve Galata Bankerlerinin temsilcileri ile Osmanlı Devletinin temsilcisi ile birlikte yedi üyeden oluşacaktır.

60. *Duyun-ı Umumiye İdaresinin gelirleri nelerdir?*

Cevap: Duyun-ı Umumiye İdaresi’nin gelir kaynakları, tuz, tütün, ispiroto, balık, ipek, pul ve damga, Bulgaristan vergisi, Kıbrıs vergisi, Doğu Rumeli vergisi gibi geliri çok olan vergilerdir.

YENİ OSMANLI DÜŞÜNCESİ VE I. MEŞRUTİYET

61. *Yeni Osmanlı hareketinin öncüleri kimlerdir?*

Cevap: Yeni Osmanlı hareketinin öncüleri, Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ali Suavi gibi yazar ve şairlerdir.

62. *Yeni Osmanlı hareketinin öncülerinin savundukları fikirler nelerdir?*

Cevap: Yeni Osmanlı hareketinin öncüleri, ilerlemenin hür kurumlara dayandığını, hür kurumların ise ancak kamuoyunun desteği ile ayakta kalabileceğini, bu nedenle halkın eğitilmesi gerektiğini savunuyorlardı.

63. *Yeni Osmanlı hareketinin öncüleri, savundukları fikirleri doğrultusunda halka nasıl ulaşmaya çalışmışlardır?*

Cevap: Halka en kolay ulaşmanın yolunun gazete olduğu bilinciyle, gazete çıkarmaya başlamışlardır.

64. *Sultan Abdülaziz idaresine karşı mücadele vermek üzere kurulan Genç Osmanlılar Cemiyeti nerede ve hangi tarihte kurulmuştur?*

Cevap: Genç Osmanlılar Cemiyeti 1865 yılında İstanbul’da kurulmuştur.

65. *Genç Osmanlılar Cemiyeti üyelerinden Mustafa Fazıl Paşa, Padişah’a ne önermiştir?*

Cevap: Genç Osmanlılar Cemiyeti üyelerinden Mustafa Fazıl Paşa, Padişah’a bir mektup yazarak, en iyi idare tarzının meşrutiyet olduğunu, meşrutiyeye sayesinde Müslümanlar ile gayri Müslimlerin arasındaki sorunların ortadan kalkacağını, isyanların biteceğini ifade ederek, meşrutiyeti ilan etmesini önermiştir.

66. *Sultan Abdülaziz nasıl tahttan indirilmiştir?*

Cevap: Abdülaziz, Serasker Hüseyin Avni Paşa’nın önderliğinde bir askeri darbeyle tahttan indirilmiştir.

67. *Tahttan darbeyle indirilen Sultan Abdülaziz’den sonra Osmanlı Devletinin başına kim getirilmiştir?*

Cevap: Askeri bir darbeyle tahttan indirilen Sultan Abdülaziz’den sonra 30 Mayıs 1876 tarihinde, yerine tahta, V. Murat getirildiyse de, rahatsızlığı nedeniyle yerini, 31 Ağustos’ta II. Abdülmahid’e bırakmak zorunda kalmıştır.

ANAYASALI YÖNETİM DENEMESİ:

I. MEŞRUTİYET

68. *II. Abdülhamit’in tahta çıktığı dönemdeki fikir adamlarının I. Meşrutiyet konusunda savundukları fikir nelerdir?*

Cevap: Fikir adamları, dağdaki çobanından, şehirdeki kalem efendisine kadar her vatandaşın kendini en iyi şekilde temsil edebilecek insanları seçebilecek seviyede olduğunu savunmaktadırlar.

69. *I. Meşrutiyet dönemi devlet adamlarındaki genel kanı nedir?*

Cevap: Halk ancak devlet işlerinde tecrübeli, bu işi bilen devlet adamlarınca yönetilebilir.

70. *II. Abdülhamit, I. Meşrutiyet’i nasıl görmekteydi?*

Cevap: Meşrutiyet, devleti medeni memleketler seviyesine çıkaracak, mevcut bütün idari, siyasi ve sosyal problemleri çözecek adeta mucize bir ilaç gibi görüyordu.

MEŞRUTİYET DÖNEMİ’NDE SİYASET

1. 1876 yılında ilan edilen Kanun-i Esasi’nin hangi maddelerine göre Osmanlı Devleti İslam Dinini resmi din olarak kabul etmiştir?

Cevap: Bu dönemde, okullara din dersleri konulurken, hükümdara da ‘ahkam-ı şer’iye’yi yürütme görevi verilmiştir(7.madde). Ayrıca Şeyhülislam devlet örgütü içerisine alınmış (27.madde).Adli yasama kurumlarının yanında şer’i mahkemelere de yer verilmiştir (87.madde). Bunların yanı sıra Ayan Meclisine İslami ilkelere aykırı yasaların reddedileceği maddesi konulmuş (64.madde) ve ayrıca padişah İslam’ın koruyucusu olarak kabul edilmiştir.

2. Arap yarım adası, Mısır, Suriye ve Yemen’deki Arap milliyetçiliğine karşı geliştirilmiş olan birleştirici siyasi akım, kimin politikasıdır?

Cevap: II. Abdülhamid

3. II. Abdülhamid devri İslamcılık politikasını üç ana hedefi vardır. Bu hedefler nelerdir?

Cevap: a. Osmanlı Müslüman tebasını ‘İslam’ bayrağı altında toplamak.

b. Dış ülkelerdeki Müslümanları Halife etrafında toplamak ve karşılıklı destek ve yardımın teminidir.

c. Sünnilik ile Şiilik arasında yakınlaşma ve birlik meydana getirerek Orta Doğu’da İngiliz planlarını sonuçsuz bırakmaktır.

4. 1878 Berlin Anlaşmasının dan sonra Osmanlı Devleti sınırları içinde gayrimüslimlerin oranı yüzde yirmiyeye inmiştir. balkanlar dışında batı Anadolu ’da Rumlar ve Ermeniler vardır; az sayıda Arap Hristiyanları bulunmaktadır. Bu durumda Osmanlı politikasının tabibinin zor olacağı politika hangisidir?

Cevap: Osmanlıcılık politikası

5. II. Abdülhamid iktidarının ilk günlerinden itibaren haberleşmede teknolojik gelişmelere ciddi destek vermiştir. Bu teknolojik destekler nelerdir?

Cevap: İlk telgraf hattı 1855’te Kırım Savaşı sırasında açılmış olmasına rağmen, sadece II. Abdülhamid Dönemi’nde 30bin km’den fazla telgraf hattı çekilmiştir. Mors işaretleri seri bir şekilde Türkçeye uygulanmış, en son model telgraf makineleri getirtilmiştir. Telgrafçılık öğrenimi için Fransa’ya öğrenciler gönderilmiş, kurslar açılmıştır.

6. 1881 yılında Fransa’nın Tunus’u işgali sonucunda ne gibi tepkiler olmuştur?

Cevap:

- İstanbul tarafından tepkiyle karşılanmış.
- Kuzey Afrika Müslümanlarının II. Abdülhamid’e daha fazla sempati duymasına vesile olmuştur.
- Osmanlı Devleti’nin de İslam dünyasının hamisi olduğu olgusu güç kazanmaya başlamıştır.
- II. Abdülhamid Afrika’yla ilgilenmeye başlamıştır.

MEŞRUTİYET DÖNEMİ’NDE EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

7. Kanun-i Esasi, Türk demokrasi tarihi açısından olduğu kadar, eğitim tarihi açısından da önemlidir. Bunu sağlayan maddeler nelerdir?

Cevap:

1. 15. Madde: “öğretim işini (konusunu) herkes özgürce yapabilir; ilgili kanuna uymak şartıyla her Osmanlı vatandaşı genel ve özel öğretim yapmaya izinlidir”.

2. 16. Madde: “ülkedeki çeşitli dinsel inanışlardaki toplumların din ve inanışlarına ilişkin öğretim yöntemi ve biçimine dokunulmayacaktır. Aynı zamanda ülkedeki tüm mekteplerin Devlet’in denetiminde olduğu da bu madde içinde belirtilmiştir.

3. 114. Madde: “Osmanlı bireylerini tümü için ilköğretim mecburi olacak ve bunun ayrıntıları ayrı bir düzenleme ile belirlenecektir.

8. II. Abdülhamid ve rejimine karşı ilk tepkiler kimler tarafından gelmiştir?

Cevap: Tıbbiye ve harbiye’ de meydana gelmiştir. Bu okullarda okutulmakta olan öğrenciler Fransızca, matematik, fizik, biyoloji, iktisat, tarih dersleri almışlar. Öğrencilerin ufkunu açarak yenilikçi ve reformist gençlerin yetişmesine zemin hazırlanmıştır. II. Abdülhamid ’in kendi eliyle kurduğu okullarda yetişen öğrenciler ’in kendisi ve rejimi aleyhinde muhalefet geliştirmiştir. Türkiye cumhuriyetini kuran kadrolar da bu okullardan yetişmiştir.

EĞİTİM TEŞKİLATI VE ÖĞRETİM KADEMELERİ

9. II. Abdülhamid iktidarının 1879’da Maarif nezareti bünyesinde’’Mekatib-i Sübaniye Dairesi’’ kurulmuş bu sistemin uygulamasında neler yapılmıştır?

Cevap:

- a. Kanuni Tedbirler: İlköğretim mecburiyetinin konması.
- b. İdari Tedbirler: Merkez ve taşrada ilköğretim teşkilatının kurulması.
- c. İptidai okullarının açılması ve çoğaltılması.
- d. Sübyan okullarına yeni usul eğitimin sokulması.
- e. Müslüman halkın kalabalık olduğu yerlerde ilköğretime öncelik ve ağırlık verilmesi.
- f. Halkın maarif alanında maddi yardımının sağlanması.
- g. Taşrada Darülmualiminlerin açılması.

10. II. Abdülhamid iktidarının Türk milliyetçiliği anlayışı nasıldır?

Cevap: II. Abdülhamid Türkçeyi ve kullanımını önemseyerek kültür milliyetçiliği yapmaya çalışmıştır.

II.MEŞRUTİYET DÖNEMİ SEÇİMLERİ VE MECLİS-İ MEBUSAN ÇALIŞMALARI

11. II. Meşrutiyet döneminde kaç genel seçim yapılmıştır?

Cevap: II. Meşrutiyet Dönemi’nde dört genel seçim yapılmıştır. 1908, 1912, 1914 ve 1919 yıllarında yapılan genel seçimlerle oluşan Meclis-i Mebusan 1920 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Meclis çekişmelerinden dolayı dönem süresini tamamlamadan seçime gitmiştir. 1920 yılında toplanan ve Misak-ı Milliye Kabul eden son Osmanlı Mebusan Meclisi de diğer meclislerin akibetine uğramıştır. İtilaf devletlerinin Meclisi basarak etkili milletvekillerini Malta’ya sürgüne göndermeleri sağlıklı bir çalışma ortamının kalmadığını ortaya koymuştu. 1920 Meclisi 11 Nisan 1920 tarihinde Padişah Vahdettin tarafından İtilaf güçlerinin baskısı karşısında kapatılmıştır. Bundan sonraki meclis dönemi TBMM dönemi olarak geçmektedir.

1908 SEÇİMLERİ VE MECLİS-İ MEBUSAN

12. 1908 Meclis-i Mebusanda neler yapılmıştır?

Cevap: 1908 Meclisinde 157 Türk, 54 Arap, 25 Arnavut, 22 Rum, 10 Ermeni, 9 Slav (6 Sırp+ 3 Bulgar) ve 4 Yahudi milletvekili görev yapmıştır. Pek çok kanuna imza atan 1908 Meclis-i Mebusan’ı en verimli dönemini 1908-1909 yılları arasındaki birinci yılında yaşamıştır. Bu devrede Cumhuriyet Dönemi’nde de siyasi partiler kanunu olarak uygulanan Cemiyetler (Siyasi Partiler) Kanunu, Serseri Kanunu ve Toplantı Kanunu çıkartılmıştır. Açık ve kapalı alanlarda yapılacak toplantıları düzenleyen Toplantı Kanunu da demokratikleşme yönünde önemli bir adımı oluşturmuştur. Bu yıl içinde gerçekleştirilen Anayasa düzenlemeleri demokrasi yönünde atılan en önemli adımlar arasındadır. 1876 Kanun-i Esasi’nin tamamen değiştirilerek yeni bir Anayasa yapılması düşüncesi ile yola çıkılmış ancak, 31 Mart Vakası sonrası zamanın yetersizliği ve dünyaya bir an evvel meşrutî bir hükümet olunduğunun gösterilmesi isteği bu düşünceden vazgeçilmesine sebep olmuştur. 13 Nisan 1909 tarihinde yaşanan 31 Mart Vakası (Rumi 31 Mart 1325) sonrası Meclis-i Mebusan toplantılarına ara vermek zorunda kalmıştır. Çıkan isyan meclise de sirayet etmiş, ittihatçı mebuslar meclisi terk etmek zorunda kalmıştır. Bu olayın Selanik’te duyulması üzerine içlerinde Mustafa Kemal Bey’in de (Atatürk) bulunduğu Hareket Ordusu İstanbul üzerine yürümüştür. Hareket ordusunun İstanbul halkına hitaben yayınladığı beyanname Mustafa Kemal Bey’in kaleminden çıkmıştır.

13 .Reşat V. Mehmet Dönemindeki Meclis-i Mebusandaki siyasi olaylar nasıl gelişmiştir?

Cevap: II. Abdülhamid isyandan sorumlu tutularak 27 Nisan’da tahttan indirilmiştir. Yerine geçirilmesi Meclis’te oylanarak kabul edilen kardeşi Reşat, V. Mehmet tahta çıkmıştır. 21 Ağustos 1909 tarihinde 1876 Kanun-i Esasi’sinin 24 maddesi değiştirilmiş, yeni bazı maddeler ilave edilmiştir. Bütün bu düzenlemelerde millet egemenliğini temsil eden “hâkimiyet-i milliye” esası sıklıkla vurgulanmış, yapılan değişikliklerde bu kaide aranmıştır. Bu çerçevede 1876 Anayasası’nın padişahın hak ve yetkilerinin sınırlandırılması, Meclisin etkinliğinin artırılmasıyla, basın-yayın hakları hususlarında ilerlemeler

sağlayan adımlar atılabilmektedir. Değişikliklerle Padişah’ın, tahta çıkışında Meclis-i Umumide Şer-i Şerif ve Kanun-i Esasi hükümlerine uyacağına, vatan ve millete sadakat edeceğine dair yemin etmesi şartı getirilmiştir. V. Mehmet Reşat, Padişahlığı meclis tarafından onaylanan ve mecliste yemin eden ilk padişah olmuştur. Anayasa’nın 113. maddesinde Padişahın “hükümetin emniyetini ihlal ettikleri zabitanın araştırması ile sabit olanları Osmanlı ülkesinden ihraç ve sürgün” etme yetkisi kaldırılmıştır. Ancak bu defa da gerek duyulursa sıkıyönetim ilan etme yetkisi hükümete bırakılmıştır. Esas itibarıyla II. Meşrutiyet Dönemi’nde yapılan düzenlemelerin, hâkimiyet hakkını halka vermede büyük adımlar teşkil ettiğini ifade etmemiz gereklidir.

1914 SEÇİMLERİ VE MECLİS-İ MEBUSANI

14. 1914 Meclis-i Mebusanı tek parti döneminde çalışmalar nelerdir?

Cevap: Ocak-Nisan ayları arasında yapılan 1914 seçimlerine tek parti olarak ittihat ve Terakki Fırkası katılmıştır. 14 Mayıs 1914 tarihinde açılan Meclis-i Mebusan, kapandığı 21 Aralık 1918 tarihine kadar toplam 310 oturum yapılmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi’nin en uzun ömürlü meclisi olan bu meclis, beş yıl gibi bir süre çalışmalarına devam etmiş, ancak 1914 Meclis-i Mebusan’ı da 1908 ve 1912 de olduğu gibi feshedilmiştir. 1914 Meclis-i Mebusan’ı I. Dünya Savaşı nedeniyle görüşmelerinin büyük bir kısmını bütçe, harp ödeneği, askere alımlar ve askerlerin durumu üzerinde yapılmıştır. Savaş dönemi olmasına rağmen 1914 Meclisi döneminde batılılaşma yolunda yeni adımlar da atılmıştır. Bunlar içinde en önemlisi Miladi takvimin kabulüdür.

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ GELİŞMELER

15. II. Meşrutiyet Dönemi İttihat ve terakki Cemiyeti çalışmaları nelerdir?

Cevap: II. Meşrutiyet Dönemi’nde genellikle ülke yönetiminde İttihat ve Terakki Cemiyeti egemen olmuştur. Osmanlı Devleti’nin sona erdiği bu çalkantılarla dolu dönemde İttihatçılar, devleti devam ettirmek için önemli girişimlerde bulunmuşlardır. Batı örneğine uygun parlamenter bir sistem kurmak istemişlerse de ülkede bu sistemi yürütecek sosyal, ekonomik ve kültürel yapının yetersizliği yüzünden başarısız olmuşlardır. Bununla birlikte İttihatçılar da eğitim etkinliklerine büyük önem vermişler, eğitim kurumlarını ülkenin her yanına yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Medreselerde ıslahat yapmışlar, laik nitelikli yükseköğretim kurumlarını modern biçime sokmaya çalışmışlardır. II. Meşrutiyet Dönemi’nde kadının sosyal hayatta layık olduğu yeri alabilmesi için çabalar gösterilmiş, dernekler kurulmuş, yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, Arap harflerinde yenilik yapılmak istenmiş, Millî Kütüphane, Millî Filmcilik, Millî Coğrafya Cemiyetleri kurulmuştur. Her alanda millî bir siyaset izlemeye çalışılmış, ittihatçılar, orduyu modernleştirmeye büyük bir önem vermişler, ülke ekonomisini Batılı ekonomilere bağımlılıktan kurtarmak için millî bir ekonomi kurmak istemişlerdir. Her alanda

hızlı bir canlanmanın yaşandığı bu dönemde 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra devleti çökmekten kurtarma amacı güden fikir akımları daha belirginleşmeye başlamıştır. Devleti içerisine düştüğü zor durumdan kurtarmaya çalışan bu görüşmelerin başlıcaları Osmanlılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık olmuştur.

16. II. Meşrutiyet Döneminde Devleti kurtarmaya çalışan görüşler nelerdir?

Cevap: Osmanlılık I. Meşrutiyet deneyiminden sonra tekrar gündeme gelmiş, milliyet isyanlarını durdurup ülkenin bütünlüğünü korumak için devletin sınırları içinde yaşayan bütün milletleri aynı çatı altında tutmak amacı taşıyordu. Kısa sürede uygulanamayacağı görüldü. İslamcılık, hangi milletten olurlarsa olsunlar bütün Müslümanların halifenin etrafında toplanmasını öngörüyordu. II. Meşrutiyet Dönemi’nde görülen İslamcılık fikrinin alt yapısını Sırat-ı Müstakim, Sebülreflad ve Beyanü’l-Hak gibi dergilerin oluşturduğunu söylemek mümkündür. Türkçülük, devletin ancak dili, dinî, soyu ve ülküsü bir olan topluma dayanarak yaşayabileceğini iddia ediyordu. Batıcılık, ise kendi içinde ikiye ayrılmıştı. Batı medeniyetinin bir bütün hâlinde kabul edilmesiyle yıkımın önlenebileceğini savunanlara karşı Batı’nın sadece bilim ve teknolojisini alıp kültürel unsurlarını dışlayarak devletin varlığını devam ettirebileceğini vurgulayanlar da vardı. İlki dışında bu akımlar II. Meşrutiyet Dönemi’nde özellikle aydınlar arasında kurtuluş çareleri olarak görülmüştür.

17. II. Meşrutiyet Dönemi anayasa değişiklikleri nelerdir?

Cevap: II. Meşrutiyet Dönemi’nde yapılan anayasa değişikliklerinden başka hukuki birtakım düzenlemeler de yapılmıştır. İsviçre Medeni Kanunu 1912 yılında Türkçeye tercüme edilerek Ceride-i Adliye dergisinde yayımlanmıştır. Bunu 1916 yılında Alman Medeni Kanunu’nun tercümesi takip etmiştir. Aynı yıl içinde Mecelle Aile hukuku ve Ticaret Hukuku alanlarında yasa tasarıları hazırlamak üzere üç komisyon kurulmuş, bu komisyon İsviçre, Alman, Fransız, İngiltere, Amerika, Avusturya ve Macar kanunlarını da incelemiştir. Komisyonlar çalışmaları sonunda kadına erkek karşısında ve kanun nezdinde önemli bir takım haklar sağlayan Hukuk-i Aile kararnameyi 1 Mart 1916’da çıkartmıştır. Aile hukuku alanında hukuk birliği sağlayamamasına rağmen, ilk kez farklı dine mensup Osmanlıların evlenme ve boşanmaya ilişkin kuralları bazı değişikliklerle bir araya getirilmiştir. Bu kararname İslam aile hukuku alanında yapılan ilk resmî düzenleme olma özelliğine de sahiptir. Kararname ile şeriat mahkemelerinin yetkileri genişletilerek, gayrimüslimlerin evlenme, boşanma, nafaka ve çeyiz davaları için yetkili kılınmıştır. Bu kararname hem tutucu Müslümanların hem de şeriat mahkemelerinde yargılamaya karşı olan gayrimüslimlerin cemaat reislerinin şiddetli tepkileri sonucu, 19 Haziran 1919’da işgal kuvvetleri yüksek komiserliğinin isteği üzerine kaldırılmıştır. Adli yapıda yapılan bir diğer düzenleme ile 25 Eylül 1916’da Adliye Mahkemeleri ile

Sıkıyönetim Mahkemelerinin (Divan-ı Harp) görev ve yetkileri ayrılmıştır. Hukuki laikliğin sağlanmasında önemli bir adım olan Şer’i Mahkemelerin Şeyhülislâmlıktan ayrılarak Adalet Bakanlığına bağlanması ise 25 Mart 1917 tarihli bir kanunla sağlanmıştır.

ADIM ADIM DÜNYA SAVAŞI

18. Trablusgarp savaşı nasıl sonuçlanmıştır?

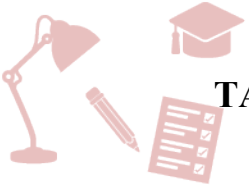
Cevap: Hamdi takma adını kullanan Enver Bey ilk kabile ile Trablusgarp’a giderken, Mustafa Kemal, gazeteci Şerif takma adıyla ikinci kabilede yer almıştır. 8 Ekim 1911’de İstanbul’dan yola çıkan Mustafa Kemal, 19 Ekim’de İskenderiye’ye varmıştır. Mısır’dan önce Tobruk’a, oradan da Derne’ye geçmiştir. Derne’de, Bingazi’de, Tobruk’ta İtalyanlara karşı başarılı savaşlar yapılmış, İtalyan kuvvetleri iç kesimlere sokulmamıştır. Ancak ne var ki o esnada Balkan Savaşının başlaması Osmanlı Devleti’nin bu yöredeki subaylarını geri çağırmasına sebep olmuş, başarılı mücadele subaylarının ayrılmasıyla sekteye uğramıştır. Ekim 1912’de imzalanan Uşi Anlaşmasıyla da Osmanlı Devleti’nin Trablusgarp egemenliği sona ermiş, Kuzey Afrika’daki siyasi varlığı son bulmuştur.

19. I. Balkan savaşı sonuçları nelerdir?

Cevap: Trablusgarp Savaşında askeri yönden yetersiz olduğunun ortaya çıkması gibi durumları fırsat bilerek 8 Ekim 1912’de Karadağ’ın savaş ilanı ile I. Balkan Savaşları başlamıştır. Osmanlı Devleti bu savaşta hazırlıksız yakalanmış, cepheye yeterli askeri olmadığı gibi, ikmal yolları, askerî malzemeler, silah, teçhizat bakımından da noksandır. Balkan Savaşları başladığı sırada Trablusgarp’ta bulunan Mustafa Kemal, Genelkurmay’ın acil geri çağırması üzerine Trablusgarp’tan ayrılarak Balkan Savaşında yer almak istemiştir. Mustafa Kemal, bu yeni görevine başlamadan önce Osmanlı kuvvetleri Kumanova’da yenilmiş, Üsküp, Selanik gibi önemli şehirler savaş yapılmadan düşmana teslim edilmiştir. Pek çok yerde silah dahi atılmadan o bölge Balkan Devletleri’nin eline geçmiştir. Bu durum karşısında Osmanlı kuvvetleri Çatalca’ya kadar çekilmiştir. Edirne, İşkodra ve Yanya dışında tüm Rumeli elden çıkmış, Arnavutluk bağımsızlığını ilan etmiştir. Çatalca önlerine gelen Bulgar orduları 15-17 Kasım 1912 tarihleri arasında saldırıya geçmiş, ancak başarılı olamamışlardır. İngiltere, Fransa, İspanya, Hollanda ve Romanya savaş gemileri Osmanlı hükûmetinin izni ile kendi vatandaşlarını korumaları için İstanbul’a gelmiş, karaya asker çıkarmışlardır. Osmanlı Devleti bu zor durumdan kurtulmak için Bulgaristan’la 3 Aralık 1912 tarihinde ateşkes yapmıştır. Ancak anlaşma sağlanamamış ve saldırıya geçen Bulgarlar 155 gün sonra Edirne’yi ele geçirmişlerdir.

20. I. Balkan Savaşı sonrası Londra Antlaşması sonuçları nelerdir?

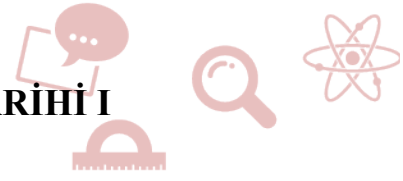
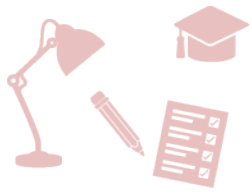
Cevap: I. Balkan Savaşı sonrası imzalanan Londra Antlaşması, Osmanlı Devleti’ni Balkanlardan çıkartmış,

buralarda yaşayan yüz binlerce Müslüman’ın göç etmelerine sebep olmuştur. Tam bir facia ile sonuçlanan Balkan Savaşı, göçlerle yeni bir dramın başlangıcını oluşturmuştur. Bulgarların göç eden kabilelere yaptıkları zulümler, çetelerin saldırıları soğuk, açlık gibi sebeplerle yüz binlerce Müslüman Anadolu’ya ulaşmadan yollarda hayatını kaybetmiştir.

Osmanlı Hükûmeti 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması ile Adalar Denizi (Ege) adalarının geleceğini büyük devletlerin kararına bıraktığını kabul etmekle beraber, adaların Yunanistan’a bırakılmasından endişe ederek 22-23 Aralık 1913’te Midilli, Sakız gibi Anadolu kıyılarına yakın adaları geri almak için elinden gelen her şeyi yapacağını büyük devletlere bildirmiştir. Ancak, Fransa başta olmak üzere gösterilen sert tepki üzerine geri çekilmiştir. Bu konudaki büyük devletler kararı 14 şubat 1914’te bir nota ile bildirilmiştir. Buna göre Meis hariç 12 ada İtalya’ya, Gökçeada ve Bozcaada hariç bütün Adalar Denizi (Ege) adaları da Yunanistan’a bırakılmıştır. Osmanlı Hükûmeti büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır. 15 şubat 1914’te büyük devletlere bu durumu kabullenemediğini bildiren bir itiraz notası göndermiştir. Ancak olumlu bir netice alamadan I. Dünya Savaşı çıkmıştır. 13 Mart 1914 tarihinde Sırbistan’la imzaladığı İstanbul Antlaşması da taşınmaz malların durumuna ilişkindir.

I. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan manda ve himaye arayışlarına da zemin teşkil etmiştir. Devlet ve toplumda ortaya çıkan bu yılgınlığın giderilmesi Milli Mücadele Dönemi’nde ve sonrasında yeni Türk Devleti’ni kuran kadronun uğraştığı başlıca meseleler arasında ilk sıralarda yer alacaktır.

1838-1914 SÖMÜRGEÇİLİKTEN DÜNYA SAVAŞI'NA AVRUPA

1. Coğrafi keşifler nedir?

Cevap: Coğrafi keşifler, dünya ticaret yollarının değişmesi, Avrupa'daki sosyal ve ekonomik alanlarda meydana gelen gelişmeler, Osmanlı Devleti'nde yapısal değişikliklere yol açan ve devleti kökünden sarsan temel etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Coğrafi keşiflerin Avrupa'daki sonuçları nelerdir?

Cevap: Avrupa'nın ekonomik, kültürel, sosyal, din ve düşünce hayatında büyük değişikliklere neden olan keşifler Avrupa'nın siyasi yapısını da değiştirmiş, aynı zamanda, düşünce dünyasındaki gelişmelerle Rönesans ve Reform hareketlerine zemin hazırlamıştır.

3. Burjuva sınıfının temel özellikleri nelerdir?

Cevap: Ticaret yaparak değerli madenler gibi değerleri kazanan ve şehirlerde yaşayan tüccar zümresidir.

4. İngiltere'nin yeni ticaret alanlarına yönelmesinin sebebi nelerdir?

Cevap: Venedik, Portekiz ve Fransa'dan sonra İngilizler de ham madde temini ve mamul madde ihracı için önemli gördükleri Yakın Doğu coğrafyasına yönelmişlerdir. 19. yüzyılın başlarından itibaren savaşlar sebebiyle tüketim maddelerine olan talep azalırken bir taraftan da işsizliğin artması, Fransa, Almanya ve Rusya gibi devletlerin gümrüklerini yüksek tarifelerle korumaları İngiltere'nin yeni sahalara yönelmesine sebep olmuştur. İngiltere, yalnız üretilmiş madde satışı bakımından değil, ham madde bakımından da önemli gördüğü Osmanlı Devleti'ne yönelmiştir.

5. 1580 yılından İngilizlerin elde etmiş olduğu ticari imtiyazlar neleri kapsamaktadır?

Cevap: Venedik ve özellikle Fransızların muafiyetlerine rağmen Osmanlı ülkesinde kendi bayrakları altında ticaret yapmak isteyen İngilizler, 1580 tarihinde ilk ticaret imtiyazını almışlardı. Bu imtiyazla İngilizler, başlangıçta diğer milletler gibi gümrük vergisini % 5 oranında öderlerken çok geçmeden bunu % 3'e indirmeyi başarmışlardı. Zamanla fiyatlarda görülen yükselişler dolayısıyla gümrük vergileri bir hayli azalmış %1-1,5'e kadar düşmüştür. 1834 tarihinde süresi sona erecek olan gümrük tarifelerinin yenilenmesi için teşebbüste bulunmuştur.

6. Balta Limanı Anlaşması ile İngiliz Tüccarlara tanınan imtiyazlar nelerdir?

Cevap: 1838 yılında imzalanan bu antlaşma ile İngiliz tüccarı en imtiyazlı millet olduğu gibi diğer ülkelerden getirilen malların da serbestçe ticaretini yapma imtiyazı elde etmiştir. Anlaşmaya göre vergi ihracatta % 9 olurken ithalatta % 2 olarak belirlenmiştir.

7. Osmanlı Devleti'nin ithalatı değil de ihracatı sınırlandıran kararlar almasının sonuçları nelerdir?

Cevap: Hangi din ve mezhepten olurlarsa olsunlar azınlıkların iktisadi alana yönelmeleri ve burada başarılı

olmaları 18. yüzyıldan itibaren tedricen büyüyen azınlık sermayesini ortaya çıkarmıştır ki bu husus, zaafırlar içinde bulunan Osmanlı Devleti'nde iktisadi yapının siyasi güce doğrudan etki etmesine yol açmıştır. 1838 ticaret sözleşmesi ve bunu takip eden bazı Avrupa devletleriyle yapılan ticaret sözleşmelerinden sonra Osmanlı sanayi ve ticareti hızla çökmeye başlamıştır. Bu tarihlere kadar sanayileşmiş Batılı devletlerin üstün rekabet gücüne rağmen ayakta durabilen Osmanlı Devleti, kendi ticareti adına her türlü korumayı kaldırınca mevcut sanayi ve ticareti bütünüyle çökmüştür.

8. Osmanlı Devleti borçlarını ödeyemez duruma gelince kurulan kurum nedir?

Cevap: Osmanlı Devleti ekonomik çıkarlarından ziyade askerî ve siyasi çıkarlarını gerçekleştirmek istemiştir. Mısır meselesi halledilmiş ise de devletin gelirleri giderlerini karşılayamaz bir hale geldiği için 1854 tarihinde dış borçlanma başlamıştır. Bundan sonra yeni borçlanmalar yapılmış ve çok kısa bir süre sonra devlet borçlarını ödeyemez bir duruma gelmiştir. 1881 tarihinde yayımlanan Muharrem Kararnamesi ile Duvun-ı Umumiye İdaresi (Genel Borçlar İdaresi) kurulmuş ve alacakların tahsil için Osmanlı maliyesi büyük devletlerin kontrolü altına girmiştir.

9. Osmanlı Devleti'nde yabancı milletlere kapitülasyonların verilmesi nasıl bir gelişim süreci izlemiştir?

Cevap: 1507'de Sultan II. Bayezit tarafından Fransa'ya ticari kapitülasyon bahşedilmiş, 1536'da Kanuni Sultan Süleyman tarafından da I. Fransuva'ya öncekinden daha geniş kapitülasyon verilmiştir. Böylece Fransız tüccar, özgürce can ve mal güvenliği içinde ticaret yapabiliyordu. Diğer Avrupalı tüccar ise gemilerinde Fransız bayrağı ile ticaret yapabiliyordu. Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması'ndan (1699) sonra Avusturya, Venedik, Leh ve Macar vatandaşı olan tüccarın; Küçük Kaynarca Antlaşması (1774) ile de Rus tüccarın kapitülasyonlardan yararlanmalarına izin vermek zorunda kalmıştır. Anlaşmaların bir parçası hâline gelen kapitülasyonlar yabancı devletlerin himayesindeki Osmanlı tebaasının haklarını koruyan bir yasaya dönüşmüştür.

10. Sanayi İnkılabı neyi ifade etmektedir?

Cevap: 18. yüzyıldan itibaren tekniğin, sanai üretimin ve ulaştırma imkânlarının gelişmesi ile çağdaş dünyada ortaya çıkan değişimi ifade etmektedir.

11. Emperyalizmin güçlenmesi ile Sanayi İnkılabı arasında nasıl bir ilişki vardır?

Cevap: Emperyalizmin güç kazanmasında ekonomik faktörlerin etkin olduğu bir gerçektir. Sanayileşen Avrupalı büyük devletler, öteki kıtalar üzerinde gerek egemenliklerini kurarken gerekse daha sonra uyguladıkları politikalarda ekonomik şartlar ve istekler her zaman ön planda olmuştur. Başka bir ifade ile Avrupa'da biriken sermaye fazlasına yeni yatırım alanları bulma isteğinin yanında ham madde ihtiyacını karşılama isteği kadar

üretim fazlasına yeni pazarlar bulma isteği de yeni politikaların temelini teşkil etmeye başlamıştır.

12. 19.yy başlarında İngiltere, Fransa ve Almanya'nın sanayileşmedeki durumları nelerdir?

Cevap: 19. Yüzyıl'ın başlarında İngiltere, dünya ticaretinin % 50'sini elinde tutarken, Fransa'nın payı ise sadece % 8 kadardır. İngiltere'nin bu tartışmasız üstünlüğü I. Dünya Savaşı'nın başladığı tarihlerde de söz konusudur. 19. yüzyılda bilim ve üretim tekniklerindeki gelişmeler endüstri üretimini daha da hızlandırarak arttırmıştır. Siyasi birliğini 1870'de kurması dolayısıyla sanayileşmesini geç gerçekleştirmiş olan Almanya'nın da ekonomik-siyasi mücadeleye katıldığı bu dönemde dünya ticaret hacmi bu tarihlere kadar düşünülemez boyutlara ulaşmıştır. Bunda demir yolu ulaşımı kadar yelkenli gemilerin yerini alan buharlı gemilerin payı büyük olmuştur. Süveyş ve Panama Kanallarının açılması da dünya ticaretine önemli bir ivme kazandırmıştır. Bu gelişmeler dış yatırımların da hızlı bir artış göstermesine yol açmıştır. Avrupa'nın endüstrileşmiş ülkeleri, kendi nüfus ve toprak büyüklüğüyle orantılanamayacak kadar büyük toprakları sömürge yönetimleri altına sokmak suretiyle sanayileşmenin gereğini yerine getirmişlerdir. İngiltere'nin sömürge toprakları, anavatan topraklarının 94 katı idi. Fransa'nın % 5'i; Almanya'nın % 16'sı anavatan topraklarıken geri kalanı koloni topraklarıdır.

13. 1914 yılında sömürge ülkeler ile sömürülen ülke konumundaki ülkelerin toprak durumları nasıldı?

Cevap: 1914'te sömürgeci ülkeler dışında kalan dünyanın % 68'i sömürge; % 11'i yarı sömürge toprağı iken bağımsız devletlerin toprakları ise sadece % 21'dir. Yine sömürgelerde yaşayan nüfus % 60, yarı sömürgelerde yaşayan nüfus % 22, bağımsız devletlerde yaşayan nüfus da % 18'dir.

EMPERYALİST REKABET VE KUVVETLER ÇATIŞMASI

14. İngiltere'nin ticaret yollarıyla ilgili temel politikaları nelerdir?

Cevap: Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında oldukça geç başlayan ilişkiler, kimi zaman canlanmış kimi zaman da gerilemiş de hızla gelişmiştir. Osmanlı Devleti'nin geniş sınırları içerisindeki ticari imkânlardan faydalanmak isteyen İngiltere, Fransızlara verilen kapitülasyonlar gibi ticari bazı ayrıcalıklar elde etmeyi başardıktan sonra Orta Doğu'yla bağlantısını güçlendirmeye çalışmış ve Hindistan'a giden ticaret güzergâhının güvenliği İngiliz politikasının temelini oluşturmuştur. Orta Doğu'daki kârlı ticareti nedeniyle İngiltere, İspanya, Fransa, Portekiz'le sömürgecilik rekabetinde Osmanlıyla iyi ilişkiler kurmaya özen göstermiştir. 18. yüzyılın başlarında Osmanlı-İngiliz ticari ilişkileri gerileme dönemine girerken siyasi ilişkiler etkili bir gelişme göstermiştir.

15. İngiltere'nin Ortadoğu toprakları üzerindeki amaçları nelerdir?

Cevap: Orta Doğu'da zengin petrol yataklarının

bulunmasıyla birlikte Osmanlı hâkimiyetindeki bu yerlerde etkisini artırmak ve hatta buralarda egemenlik kurmak İngiliz politikasının ana stratejisini oluşturmuştur. Bu aynı zamanda geleneksel İngiliz politikası olan Hindistan yolunun güvenliği için de gerekli idi. Usta İngiliz politikası bunun için kendi sömürgelerinde asla müsaade etmediği milliyetçilik fikrini Osmanlı ülkesinde yaşayan gayri Türk unsurlar arasında yaymaya çalışmıştır. Bütün Orta Doğu'yu içine alan bölgede büyük bir Arap devletinin kurulması fikrini Araplara aşıl原因 İngilizler, Rusya'nın Akdeniz'e inmesi ihtimaline karşı da Ermenileri Osmanlı Devleti'ne karşı tahrik etmişlerdir.

16. İngiltere'nin Osmanlı Devleti topraklarıyla ilgili amaçlarının 20.yy'da değişim göstermesinin sebebi nelerdir?

Cevap: İngiltere'nin takip ettiği bu politika 20. yüzyıl başlarından itibaren değişmiştir. İngiliz politikasındaki bu değişikliğin temel sebebi yine emperyalist devletler arasındaki çıkar çatışmalarıdır. Rusya, boğazlara hâkim olmak ve Akdeniz'e inmek istemekteydi. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Balkanlar'da hâkimiyet tesis etmek istemesi, yeni bir güç olarak kendisini gösteren Almanya'nın Osmanlı Devleti'ndeki nüfuzunun artması ve özellikle Berlin-Bağdat demir yolları projesi ile Basra Körfezi'ne inmek istemesi gibi sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü muhafaza etmek, İngiliz menfaatleri açısından artık anlamsız görünüyordu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Rusların İskenderun Körfezi'ne kadar inmelerini önlemek gerekçesiyle Kıbrıs'a yerleşen İngiltere'yi buradan çıkarmak mümkün olamamıştır. İngiltere benzer bir şekilde 1882 yılında geçici kaydıyla işgal ettiği Mısır'dan da çıkmamıştır. Osmanlı Devleti'ne karşı takip ettiği ikiyüzlü politika, İngiltere'nin muhtemel bir dünya savaşında Osmanlı Devleti'nin karşısında yer alacağını gösteriyordu.

17. Fransa'nın Osmanlı Devleti toprakları üzerinde emperyalist düşüncelere sahip olduğunu gösteren olaylar nelerdir?

Cevap: Fransa'nın da Osmanlı toprakları üzerindeki emellerini askerî güç ile halletmekten çekinmediği görülmektedir. III. Selim Dönemi'nde Fransa ile dostane ilişkiler devam ederken Napolyon Bonaparte, 1 Temmuz 1798'de Mısır'ı işgal etmiştir. Akka Kalesi'ni kuşatan ancak Cezzar Ahmet Paşa karşısında yenilen Fransa, Rusya ile ittifak oluşturmuştur. 1827 yılında Navarin'de Osmanlı donanmasının yakılmasında İngiltere ve Rusya ile birlikte hareket eden Fransa, Yunanistan'a bağımsızlık verilmesi yönündeki Londra Antlaşması'nı da imzalamıştır. Osmanlı donanmasının Navarin'de yakılmasından da istifade ile 1830'da Cezayir'i işgal eden Fransa, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın isyanını da desteklemekten çekinmemiştir. Bu olaylar Fransa'nın hiç de iyi niyetli olmadığını ve Osmanlı ülkesi üzerinde emperyalist emelleri olduğunu göstermektedir.

18. Rusya'nın Balkan toprakları üzerinde izlemiş olduğu Panslavist politikalar nelerdir?

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 4: Avrupa ve Türkiye (1838-1918)

Cevap: Balkanlardaki Slavları Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtmak isteyen Rusya için esasen Balkan Slavlarında Fransız İhtilali'nden çok önceleri mevcut olan Panslavizm düşüncesi önemli bir gerekçe olmuştur. Çar II. Aleksandr Dönemi'nden itibaren Rus siyasetinde etkili olmaya başlayan Panslavizm'in siyasi alandaki en önemli temsilcisi, İstanbul'da elçi olarak göreve 1864 yılında başlayan General Nikolay Pavloviç İgnatiyev'dir. İgnatiev'in daha İstanbul'a gelmeden önce Fiark Masası Müdürlüğü yaptığı dönemde başlıca üç amacı vardı. Bunlar, 1856 Paris Antlaşması'nda yer alan Rusya'nın Karadeniz'de donanma bulundurma yasağının kaldırılması, İstanbul ve Boğazlarda Rus nüfuzunun sağlanması ve Balkanlar'daki bütün Slavların Rusya'nın nüfuzuna sokulmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmalarına başlayan İgnatiyev, İstanbul'daki elçiliği, Panslavizm'in propaganda ve casusluk merkezi olarak kullanmıştır. Türklerin Avrupa ve Asya'dan atılması düşüncesini hâkim kılmak amacıyla yürütülen Panslavist propaganda gerçekten de işe yaramış, Balkan milletlerinin isyanlarının (Hersek ve Bulgar isyanları gibi) hazırlanmasında olduğu gibi Balkan Savaşlarının çıkmasında da önemli bir etken olmuştur. Rusya'nın faaliyetleri propaganda ile sınırlı kalmamış, Balkanlara, Rusya'dan çok sayıda subay, silah ve para gönderilmiştir. Ayrıca çeşitli Rus şehirlerinde Bulgar, Sırp ve Karadağlılar Türklere karşı eğitilmeye başlanmıştır.

19. ABD'nin bağımsızlığını elde etmesinden sonra Osmanlı Devleti topraklarıyla ilgili olarak izlediği politikalar nelerdir?

Cevap: Amerika Birleşik Devletleri de bağımsızlığını kazandıktan hemen sonra dünyanın her yerinde ticari ve iktisadi ilişkiler kurmaya çalışmıştır. 18. yüzyılın sonlarında ABD'nin irtibat kurmak istediği devletler listesinde Osmanlı Devleti de yer almıştır. I. Dünya Savaşı'na kadar gelişen askerî ve siyasi olaylarda yer almayan Amerika, politikasını ticaretini geliştirmek üzerine kurmuştur. ABD, Osmanlı ülkesine nüfuz edebilmek için misyonerlik faaliyetlerine girişmiştir. 19. yüzyıl başlarından itibaren gelişen misyonerlik faaliyetlerinin doruğa ulaştığı 20. yüzyıl başları, aynı zamanda kapitalizmin geliştiği, Sanayi Devrimlerini tamamlayan ülkelerin dünya ham madde kaynakları ile pazarlarını paylaştıkları bir tarihtir.

OSMANLI DEVLETİ'NİN ÇÖKÜŞÜ: "I. DÜNYA SAVAŞI"

20. I. Dünya Savaşı'ndan önce Avrupalı devletlerin oluşturmuş olduğu taraflar nelerdir?

Cevap: I. Dünya Savaşı'ndan önce Avrupa'nın büyük devletlerinin oluşturdukları ittifaklar genişlemiş, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya Üçlü İttifak'ı; İngiltere, Fransa ve Rusya Üçlü İtilaf'ı oluşturmuşlardır.

21. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ile Almanya arasında yapılan ittifak neleri içeriyordu?

Cevap: İstanbul'da Sadrazam Said Halim Paşa, Dâhiliye

Nazırı Talat Bey ve Harbiye Nazırı Enver Paşa ile Alman Büyükelçisi'nin katıldığı gizli bir toplantı yapılmış ve 28 Temmuz'da ittifak taslağı Berlin'e gönderilmiştir. Neticede 1 Ağustos 1914 günü yapılan gizli anlaşma ile Osmanlı yönetimi kendisine bir müttefik bulmuş oluyordu. Anlaşmaya göre Almanya, Osmanlı toprakları tehdit edildiği takdirde gerekirse silahla savunma yükümlüğünü kabul ediyordu. Buna karşılık Osmanlı Devleti, Sırbistan ile Avusturya-Macaristan arasındaki çatışmada tarafsız kalacak; Osmanlı Devleti savaşa, Rusya'nın Avusturya-Macaristan aleyhine askerî müdahalesi üzerine Almanya'nın savaşa girmesi hâlinde katılacak ve İstanbul'daki Alman Askerî İslah Heyeti'nin ordunun sevk ve idaresinde fiili yetkisine izin verilecekti. Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi tarafsız kalma imkân ve ihtimali kalmayan Osmanlı Devleti, itilaf Devletleri blokuna katılmak için yaptığı teşebbüsler de gerçekleşmeyince, Almanya'nın safında yer almak zorunda kalıyordu.

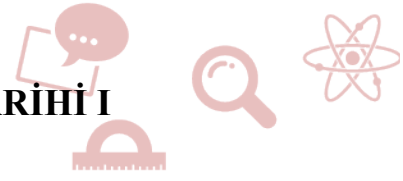
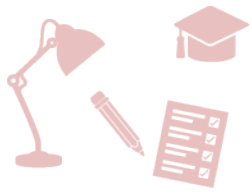
22. Osmanlı Devleti'nin fiilen savaşa girmesinin gerçekleştiği olay nasıl gelişmiştir?

Cevap: Osmanlı Devleti'nin Almanya ile yaptığı ittifak, kendisini savaşa girmeye mecbur etmiyor olarak değerlendirilmiştir. Osmanlı Devleti, her ne kadar savaş karşısında tarafsızlığını ilan etmiş ise de Akdeniz'de İngiliz donanması tarafından takip edilen Goben ve Breslav adlı iki Alman savaş gemisinin, takipten kurtularak Çanakkale Boğazı'ndan içeri girmesi Almanya yanında savaşa girilmesi mizansenini tamamlıyordu. Yavuz ve Midilli adları verilen bu gemilere, Türk bayrağı çekilip Enver Paşa'nın emriyle Amiral Souchon komutası altına verilmişti. Kamuoyuna İngiltere'nin el koyduğu Osmanlı savaş gemilerinin yerine Almanya'nın hediyesi şeklinde sunulan bu gemiler 29 Ekim 1914'te Karadeniz'de Odesa, Sivastopol ve Novorosisk limanlarını bombalamışlar, Rus donanmasıyla savaşmışlardır. Bu savaşa Hamidiye gemisi ile bazı Türk savaş gemileri de katılmıştı. Bu olay Osmanlı Devleti'nin fiilen harbe girişinin tarihidir. Bu gemilerin Osmanlı Hükümeti'nce satın alındığı, isimlerinin Yavuz ve Midilli olarak değiştirildiği ilan edilmiş ise de bu karar Osmanlı Devleti'nin tarafsız kaldığı şeklinde değerlendirilmeyecektir. 5 Kasım 1914 tarihinde itilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ne resmen harp ilan etmişlerdir. 11 Kasım 1914'te de Osmanlı Devleti aynı devletlere resmen harp ilanında bulunmuş, 14 Kasım'da ise bütün İslam âlemine hitaben İtilaf Devletlerine karşı cihad-ı ekber çağrısı yapılmıştır.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA CEPHELER

23. I. Dünya Savaşı'nda Kafkas cephesinin açılması nasıl gerçekleşmiştir?

Cevap: 1 Kasım 1914'te Rusların Doğu Beyazıt'tan saldırıya geçmeleri ile Kafkas Cephesi açılmıştır. Osmanlı orduları Rus saldırısını başarıyla durdurmuş ve karşı harekâta geçmişlerdir. Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa Kafkasya'yı zapt ederek Rusları bu bölgede çöktürmeyi düşünmüştür. Böylece Orta Asya

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 4: Avrupa ve Türkiye (1838-1918)

Türk dünyası ile doğrudan temasa geçmek ve hatta Hindistan'a kadar ilerlemek mümkün olacaktı. Bu düşüncelerle Boğazlar ve Trakya'da tutulması gereken kuvvetlerin bir kısmı Kafkas Cephesi'ne kaydırılmıştır.

24. Kafkas cephesinde 3. Ordu'nun kaybedilmesinin sonuçları nelerdir?

Cevap: 3. Ordu'nun neredeyse tamamının kaybedilmesi Anadolu'yu Rus istilasına karşı savunmasız bırakmıştır. Ayrıca Sarıkamış yenilgisini fırsat bilen Ermeni çeteleri taşkınlıklarını artırmışlar ve Rus ordusunu Anadolu'ya girmeye teşvik etmişlerdir. Özellikle 1915 Nisan'ında Van vilayetinde başlayan isyanın büyümesi üzerine bu uygun ortamdan yararlanmak isteyen Ruslar gönüllü Ermeni birliklerinin öncülüğünde Van bölgesini işgal etmişlerdir. Rusların Van'ın yönetimini Ermenilere bırakması üzerine Van merkezli devlet ilanına kalkışan Ermeni çeteleri de kaçamayan Müslüman halkı katletmeye başlamışlardır. Rus işgalleri Van ile sınırlı kalmamış, Doğu Anadolu'da hızla ilerleyen Ruslar, 16 Şubat 1916'da Erzurum'u, 18 Nisan'da Trabzon'u, 16 Şubat'ta Muş'u, 3 Mart'ta Bitlis'i, 15 Temmuz'da Bayburt'u, 25 Temmuz'da Erzincan'ı işgal etmişlerdir. Bu cephede Miralay Mustafa Kemal Bey komutasındaki 16. Kolordu, Muş ve Bitlis'i Rus işgalinden kurtarmıştır. 1917 yılında Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkması üzerine Rusya ile 3 Mart 1918 tarihinde Brest-Litovsk Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma gereği geri çekilen Rus kuvvetleri ağır silahları ve malzemelerini iş birliği yaptıkları Ermeni çetelerine bırakacaklardır.

25. I. Dünya Savaşı'nda Kanal cephesinin açılması nasıl gerçekleşmiştir?

Cevap: 1 Kasım 1914'te İngilizlerin Süveyş Kanalı'nda Akabe Limanı'nı bombardıman etmeleri ile Filistin-Suriye cephesi açılmıştır. Akabe'nin bombalanmasından hemen sonra Enver Paşa, Miralay Cemal Bey'den 8. Kolordu Kumandanlığı görevini kabul ederek Kanal Seferi için hazırlıkları tamamlamasını istemiştir. Esasen Almanlar tarafından planlanan ve tatbiki istenen Kanal Seferi için Cemal Paşa, 21 Kasım 1914 tarihinde törenle İstanbul'dan yola çıkmıştır. Cemal Paşa, Sina çölünü büyük zorluklarla geçmiş ve 2-3 Şubat 1915'te Süveyş Kanalı'na ulaşmıştır. İngilizlerin bölgeye yığıldığı 150.000 kişilik kuvvetine karşı 35.000 kişilik bir Türk kuvveti vardır. Aynı gece taarruz edilmiştir.

26. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinin açılmasının sebepleri nelerdir?

Cevap: İngiliz Bahriye Nazırı Winston Churchill, İstanbul'un ele geçirilip Osmanlı Devleti'nin savaş dışı bırakılmasını savunuyordu. Çanakkale Savaşlarında alınacak sonuçların uğranılacak kayıpları göze alıracak kadar önemli olduğunu düşünen Churchill'e göre, Boğazlara girişilecek bir harekâtle, İstanbul Müttefiklerin kontrolü altına girecek, Asya Türkiye'sindeki kuvvetlerin Avrupa Cephesi'nde faaliyet gösteren kuvvetlerle bağlantısı kesilecek ve böylece Kafkas Cephesi'nde

bulunan Rus kuvvetlerinin yükü hafifletilerek Osmanlı Devleti barış yapmaya mecbur edilecekti. Ayrıca, henüz savaşa girmemiş Balkan Devletleri de Müttefik Devletler safına çekilebilecekti. Osmanlı Devleti'nin Almanya yanında savaşa katılmasıyla zor durumda kalan İngiltere ve Fransa, Rusya ile doğrudan temasa geçip savaş güçlerini artırmak, Osmanlı Devleti'nin Süveyş Kanalı ve Hint Yolu üzerindeki baskısını kaldırmak, ayrıca Orta Avrupa'ya sızan Alman-Avusturya ordularını arkadan çevirebilmek için bu harekâti gerekli görmüşlerdi. Dolayısıyla, Almanya karşısında bunalan Çarlık Rusya'sının savaş gücünü takviye etmek amacıyla ulaştırılmak istenen yardım yine boğazlardan yapılabilecekti.

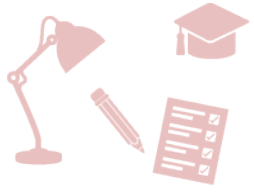
27. I. Dünya Savaşı'nda ilan edilen cihad çağrısı Hicaz bölgesinde nasıl bir etki yaratmıştır?

Cevap: Osmanlı Devleti dünya savaşına girdikten kısa bir süre sonra şeyhülislâm Mustafa Hayri Efendi'nin hazırladığı "Cihad-ı Mukaddes" fetvası ilan edilerek Kırım, Türkistan, Hindistan, Afganistan ve Afrika Müslümanları İngiltere, Fransa ve Rusya'ya karşı savaşa davet edilmişti. Cihad ilan edilince özellikle İngiliz imparatorluğu ve Rusya'da yaşayan Müslümanların ayaklanacakları düşünülmüştü. Osmanlı padişahının, aynı zamanda halife olması, bu devletlerin egemenliğinde yaşayan Müslümanların ilan edilen cihada uymalarını mümkün kılabilirdi. Oysa Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde müessir hâle gelen halifelige karşı İngilizlerin 20-30 yıldır yaptıkları propagandalar ile Balkan ve Trablusgarp Savaşlarında devletin yenilgilere uğraması, Müslüman toplulukların cihada beklenen ilgiyi göstermeleri ihtimalini ortadan kaldırıyordu. Balkanlar'da ve Anadolu'daki gayri Müslim unsurlarda olduğu gibi Araplar da Osmanlı Devleti'ne karşı başkaldırmanın zamanının geldiğini düşünmüşlerdir. Dolayısıyla mukaddes Cihad çağrısından beklenen sonuç alınamamıştır.

28. 24 Nisan 1915 tarihinde kabul edilen Ermeni tamimi hangi kararları içermektedir?

Cevap: Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte Ermeni çeteleri, savaşa giden orduların boş bıraktığı Doğu Anadolu'da Müslüman ahaliye saldırmaya, köylerini yakıp-yıkmağa ve insanları öldürmeye başlamışlardır. Ermenilerin 1915 Şubat'ında Süleymanlı kasabasını işgal ederek Müslüman halka soykırımında bulunmaları sadece bir örnektir. Türk ordusu Çanakkale'de savaşırken çok sayıda gönüllü Ermeni, Rus ordusunun yanında yer almış ve Türk askerlerine arkadan saldırmıştır. Osmanlı Devleti savaşa girdikten sonra 1914 yılı sonları ile 1915 yılı başlarında alınan tedbirlerin yeterli olmadığı ve istenen tedbirlerin uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Osmanlı Hükümeti, Ermenileri silahlandırıp devlet aleyhinde kışkırtan ve teşkilatlandıran komiteleri dağıtmak amacıyla 24 Nisan 1915 tarihinde vilayetlere ve mutasarrıflıklara gizli bir tamim göndermiş ve Ermeni komite merkezlerinin kapatılması, evrakına el

Sorularla Öğrenelim

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I Ünite 4: Avrupa ve Türkiye (1838-1918)

konulması ve komite elebaşlarının tutuklanmasını istemiştir. Bu tamim üzerine 235 kişi tutuklanmıştır. Ermenilerin her yıl katliam günü olarak kutladıkları, günümüzde de Ermeni soykırımının yıldönümü olarak kabul ettirmek istedikleri 24 Nisan'ın özelliği bu tutuklamalardan dolayıdır.

ŞARK MESELESİ'NİN UYGULAMAYA KONMASI: MONDROS MÜTAREKESİ

1. Vilayat-ı Sitte ne anlama gelmektedir?

Cevap: Osmanlı dönemi idari taksimatında Van, Elazığ, Diyarbakır, Erzurum, Sivas ve Bitlis, vilayetleri; günümüzde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun hemen hemen tamamını içine alan kısma Vilayat-ı Sitte adı verilmektedir.

2. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 24. maddesinin önemi nedir?

Cevap: 6 vilayette karışıklık çıktığı zaman bu vilayetlerin herhangi bir kısmı işgal edilebilecekti. Aslında bu maddenin arkasında Şark Meselesinin hedeflerinden biri olarak İtilaf Devletleri'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde bir Ermeni devleti kurma niyetleri saklı bulunuyordu. Nitekim ateşkesin İngilizce metninde söz konusu 6 vilayetten Ermeni vilayetleri olarak bahsedilmişti.

3. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın en ağır kabul edilebilecek maddesi hangisidir?

Cevap: Antlaşmanın en ağır maddesi İtilaf Devletleri'ne güvenliği tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında ülkenin istediği bölgelerini işgal olanağı tanıyan ve Osmanlı Devleti'nin hükümlerini fiilen bitiren 7. maddesidir.

4. Mondros Ateşkes Antlaşması'na göre Osmanlı Devleti sizce neden fiilen yok sayılmıştır?

Cevap: Osmanlı Devleti savaş sırasında bir taraf ve bir devlet olarak görünmesine rağmen Antlaşma hükümlerine göre fiilen devlet olma özelliklerini kaybetmiş yani yok sayılmış durumdadır. Eğer İtilaf Devletleri gerekli gördükleri zaman, istedikleri yerleri işgal etme hakkına sahip ise o devletin elinden ordusu yani kendini savunma gücü alınmış, haberleşme sistemine el konulmuş, ekonomisi denetim altına alınmış ise artık o devletin hükümlerini hakkından yani bir devlet olmasından bahsedilemez.

5. Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında İngilizler hangi Osmanlı Devleti topraklarını işgal etmişlerdir?

Cevap: İngilizler öncelikle Musul ve İskenderun'u işgal ettiler. Boğazlar ve İstanbul'a İtilaf Devletleri donanmaları demir attı. İngilizler kısa sürede işgalleri genişletti ve Batum, Kars, Antep, Maraş, Hatay ve Konya'yı işgal ettiler.

6. İngiltere, Amerika ve Fransa'nın 6 Mayıs'ta Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi isteğini kabul etmesinin nedeni sizce ne olabilir?

Cevap: O günlerde İtilaf Devletleri politikalarına yön veren İngiltere, kendi menfaatinin de bir gereği olarak Doğu Akdeniz'de güçlü bir İtalya Devleti istemediğinden bu bölgelerin Yunanistan'a verilmesini istiyordu. İngiltere, Amerika ve Fransa'nın, Batı Anadolu'yu Yunanistan'a bırakmasının temel sebebi budur.

7. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi, Türk milleti açısından hangi tutumun ortaya çıkmasına yol açmıştır?

Cevap: İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi Türk düşmanlarını ümitlendirirken, Türk milletinin bağımsız yaşama ve milli mücadele azmini kamçılamıştır.

8. Saray ve Osmanlı hükümeti Mondros Ateşkes Antlaşması'nı onaylamaktan yana tavır takınırken, Mustafa Kemal Paşa'nın Antlaşmaya karşı tavrı nasıl olmuştur?

Cevap: Mustafa Kemal Paşa'ya göre Osmanlı Devleti, bu antlaşma ile kendini kayıtsız ve şartsız düşmanlara teslim etmeye razı olmaktadır.

9. Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında Türk halkının tutumu nasıl olmuştur?

Cevap: Türk halkı Mondros Antlaşması ve sonrasında başlayan işgaller karşısında oldukça tedirgin ve kesinlikle bir şeyler yapılması gerektiğine inanıyordu. Özellikle İzmir'in işgali, gaflette olan bazı insanları da uyandırmaya yetmişti. Türk halkı, bir taraftan milli teşkilatlanmalarla vatan savunmasına hazırlanırken bir taraftan da miting ve protestolar ile kamuoyu oluşturmaya ve Türk milletinin haksızlığa uğradığını anlatmaya çalışıyordu.

TÜRK MİLLETİNİN MÜTAREKE VE İŞGALLERE TEPKİSİ: MİLLİ TEŞKİLATLANMALAR

10. Müdafaa-i Hukuk teşkilatlanma hareketinin kuruluş amacı nedir?

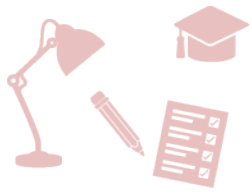
Cevap: Milli Mücadele hareketinin zeminini oluşturan ve zaman içinde hemen her il ve ilçede bazen farklı isimlerle kurulan bu cemiyetler mahalle ve köylere kadar teşkilatlanmıştır. Bu teşkilatlanma hareketi savunma amaçlı olup her şeyin başında hür ve bağımsız yaşama hakkını, vatani koruma amacını taşıyordu.

11. Milli Kongre hakkında bilgi veriniz?

Cevap: Mütareke sonrası işgal veya işgal tehlikesi karşısında oluşan hareketleri bir araya getirmek amacıyla 29 Kasım 1918'de Milli Kongre adıyla yeni bir teşkilatlanma ortaya çıkmıştır. 6 Aralık 1918 ve Ocak 1919'da geniş katılımlı kongreler düzenleyen ve yayın faaliyetlerine önem veren Milli Kongre, İzmir'in işgaline yönelik yapılan protesto ve mitinglerin organizasyonunda görev almıştır.

12. Milli varlığa düşman ve Milli Mücadele karşıtı faaliyetlerde bulunan cemiyetler hakkında bilgi veriniz?

Cevap: Mütareke sonrasında Türk milleti istiklalini koruma ve var olma mücadelesine girdiğinde, bazı azınlıklar da o zamana kadar ekmeğini yediği suyunu içtiği, kimliğini muhafaza edebildiği vatandaşı bulunduğu devleti aleyhine tavır almaktan ve işgalcilerle iş birliği içine girmekten kendilerini alıkoyamadılar. Hatta bu konuda teşkilatlanmaya bile gittiler. Rumlar, Patrikhanenin başını çektiği Etnik-i Eterya ve Mavri Mira örgütleri ile Doğu Trakya, Batı Anadolu ve İstanbul'u Yunanistan'la birleştirmek istiyor, öte yandan Karadeniz

bölgesinde bir Rum Pontus Devleti kurmayı amaçlayan Pontus adlı örgütle silahlı propaganda yapıp terör estiriyorlardı. Tabii ki esas hedef Megali İdea'yı gerçekleştirmeye yönelik idi. Millet-i sadıka olarak bilinen Ermeniler de bulanık suda balık avlamak misali, emperyalistlerin maşası olarak Doğu Anadolu ve Çukurova bölgesinde işgalcilerle iş birliği yapmışlardır. Ermeniler vatandaşı bulunduğu devletine ve o zamana kadar huzur ve barış içinde yaşadığı Müslüman komşularına karşı silahlı çete faaliyetlerine girebilmişlerdi. Hınçak ve Taşnak adlı Ermeni silahlı örgütleri Doğu Anadolu'yu Ermenistan'a katmak istiyor ve hatta ileriki hedefleri olarak Hazar'dan Antalya'ya uzanan ve başkentinin Erzurum olacağı Büyük Ermenistan'ı hayal ediyorlardı. Öteden beri Filistin'de bir devlet kurma niyetlerini ortaya koyan Yahudiler de Alyans-İsrailit adlı silahlı bir izci teşkilatı oluşturmuşlar, Türkiye'deki imtiyazlarını koruyabilmek amacıyla da ayrıca Makabi Cemiyeti adında bir dernek kurmuşlardı. Azınlıkların bu tür faaliyetlerinin yanı sıra gaflet, ileriye görememek veya emperyalistlerin tesirinde kalmak gibi bazı sebeplerden dolayı bazı Türk ve Müslümanların da Millî Mücadele'ye zarar verici tutum ve davranışta buldukları ve bu maksatla dernek kurdukları görülebilmektedir. Bu cümleden olmak üzere, Kürdistan Teali Cemiyeti, İngiliz Muhipler Cemiyeti ve Wilson Prensipleri Cemiyeti'ni örnek verebiliriz.

M. KEMAL PAŞA'NIN SAMSUN'A ÇIKIŞI, TEŞKİLATLANMA VE KONGRELER

13. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı amacı nedir?

Cevap: Mustafa Kemal Paşa, 30 Nisan 1919'da askeri ve sivil yetkilerle 9. Ordu Müfettişliği'ne tayin olmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın bu tayini müfettişlik bölgesindeki asayışı sağlamak olarak görünse de esas amacı Millî Mücadeleyi başlatmaktır. Mustafa Kemal, Anadolu vatan coğrafyasında Türk milletini teşkilatlandırarak, Türk istiklalini korumak ve yeniden doğuş için Millî Mücadeleyi başlatmak üzere 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

14. Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkar çıkmaz hangi girişimlerde bulunmuştur?

Cevap: Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkar çıkmaz ülkenin her tarafındaki askerî ve mülkî erkân ile irtibata geçerek halkı Millî Mücadele fikri etrafında birleştirmeye çalıştı. Bu arada yaptığı incelemelerde, bölgedeki asayışı Türkler değil, Rumların bozduğu, özellikle İngiliz destekli Pontusçuların niyetlerinden ve terör faaliyetlerinden vazgeçtikleri takdirde bölgede asayişin düzeleceğini ilgililere rapor etmişti. Bugünlerdeki şartlar çerçevesinde Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'da kalması uygun olmadığından, Anadolu'nun daha iç kısımlarına gitmek ve milletle daha yakın temasta bulunabilmek için 25 Mayıs'ta karargâhıyla Havza'ya geldi. Burada konuştuğu Havzalılara memleketin içinde bulunduğu durumdan kurtarılacağına dair ümit verdi. Havza'dan sivil ve askerî

yöneticilere gönderdiği bildiride devam etmekte olan işgallere karşı miting ve protestoların sürdürülmesini istedi.

15. Amasya Genelgesi hangi esaslardan oluşmaktadır?

Cevap:

1. Vatanın ve milletin istiklali tehlikededir.
2. İstanbul Hükümeti, üzerine aldığı sorumluluğun gereklerini gereği gibi yerine getirmemektedir. Bu durum milletimizi yol olmuş gibi göstermektedir.
3. Millet istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.
4. Millet içinde bulunduğu durum ve şartlara göre harekete geçmek ve haklarını yüksek sesle dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak milli bir kurulun varlığı zorunludur.
5. Anadolu'nun her bakımda en güvenli yeri olan Sivas'ta milli bir kongrenin acele toplanması kararlaştırılmıştır.
6. Bunun için tüm illerin her sancağından milletin güvenini kazanmış 3 temsilcinin mümkün olduğu kadar çabuk olarak yola çıkması gerekmektedir.
7. Her ihtimale karşı bu meselenin milli bir sır halinde tutulması ve temsilcilerin gerekli görülen yerlerde seyahatlerini kendilerini tanıtmadan yapmaları lazımdır.
8. Doğu illeri adına 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır. Bu tarihe kadar diğer illerin temsilcileri de Sivas'a gelebilirlerse Erzurum Kongresi üyeleri de Sivas Kongresi'ne katılmak üzere hareket edecektir.

16. Amasya Genelgesi'nin tarihimizdeki önemi sizce nedir?

Cevap: Türk İstiklal Savaşı'nın ve inkılap tarihinin çok önemli bir belgesi sayılan Amasya Genelgesi'nde, İstiklal Savaşı'nın gerekçeleri ve yöntemi ortaya konmuştur. "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararının kurtaracağı", "millî heyet", "millî bir kongre"den bahsedilmesi, Türk tarihinde ilk defa millî iradeye yani demokrasiye dayalı yeni bir yapılanmanın ve gelişmelerin habercisi olarak da karşımıza çıkıyor. Bu bakımdan, söz konusu belge, Millî Mücadele tarihinin önemli bir belgesi olmakla birlikte Türk Demokrasi Tarihi açısından da ayrı bir değer taşımaktadır.

17. Erzurum Kongresi'nde alınan kararlar nelerdir?

Cevap:

1. Mevcut sınırları ile vatan bir bütündür, hiçbir sebep ve bahane ile birbirinden ayrılamaz.
2. Vatan bütünlüğünün, milli istiklalini, hilafet ve saltanatın korunması için Kuva-yı Milliyeyi amil, milli iradeyi hakim kılmak esastır.
3. Hristiyan unsurlara milli birlik ve beraberliğimizi ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez. Ancak kazanılmış haklara da saygı

duyulacaktır.

- İtilaf Devletleri'nin 30 Ekim 1918'de imzalanan mütareke tarihindeki sınırlarımız içinde kalan toprakları bölme çalışmalarına karşı çıkılacaktır.
- Memleketimize karşı işgal emeli beslemeyen herhangi bir devletin fenni, sınai ve ekonomik yardımı memnuniyetle karşılanacaktır.
- Milletlerin kendi kaderini tayin ettiği bu devirde, merkezi hükümetin de milli iradeye tabi olması zorunludur. Hükümet, derhal Meclis-i Mebusan'ı toplayarak hükümet işlerinin meclisin denetimine alınmasına çalışılacaktır.

18. Erzurum Kongresi'nin önemi nedir?

Cevap: Kongre, amacı ve toplanış şekli mahallî olmakla birlikte aldığı kararlar açısından millî özellik taşımaktaydı. Alınan kararlar, İstiklal Mücadelesinin amacı ve yönteminin ana hatlarıyla ortaya konduğu ve özellikle Misak-ı Milli'nin şekillendiği bir programı ifade ediyordu. Bunun da ötesinde, metin içinde zaman ve şartların gereği olarak "saltanat ve hilafet" kavramları geçmekle birlikte, metnin bütününe bakıldığında millî iradenin hakim olacağı yeni bir yönetim ve geleceğin arzu edildiği açıkça görülmektedir.

19. Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas Kongresi'nde üzerinde önemle durduğu noktalar ve sebebini açıklayınız?

Cevap: Kongre açılış konuşmasında Mondros Mütarekesi sonrası ülkenin içinde bulunduğu durum ve muhtemel tehlikeleri dile getiren Mustafa Kemal Paşa, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü üzerinde durdu. Çünkü bazı aydınlarda bile ümitsizlik hakim olmaya başlamıştı. Hatta bu yüzden manda meselesi kongrenin en önemli tartışma konusu haline gelmişti. İleride Ankara Hükümeti'nin ve Milli Mücadele'nin önemli isimleri arasında yer alacak bazı şahsiyetler bile bu günlerde "ehven-i şer" olarak Amerikan mandasına taraftar görünmüşlerdi. Kongre üyeleri arasında uzun süre tartışılan manda konusu hakkında Mustafa Kemal'in düşüncesi ise açık ve kesin idi. Erzurum Kongresi'nde de dile getirildiği üzere, manda asla kabul edilemezdi. Uzun tartışmalardan sonra, Mustafa Kemal Paşa, gerektiğinde Kongre üyeleriyle tek tek görüşerek, istiklalin başkasına emanet edilemeyeceğini anlattı ve delegeleri ikna etmeyi başardı. Sonuçta Sivas Kongresi manda rejimi düşüncelerine son verdi.

20. Sivas Kongresi'nde alınan kararlar nelerdir?

Cevap: Bu Kongre'de Erzurum Kongresi'nde alınan kararlar olduğu gibi kabul edilerek genelleştirilmiş oldu. Buna göre; Mütareke'nin imzalandığı tarihteki sınırlarımız savunuluyor, Mebusân Meclisi'nin bir an önce toplanarak millî irade yönünde çalışması isteniyor, Temsil Heyeti'nin genişletilerek, bütün ülkeyi temsil etmesi amaçlanıyordu. Ayrıca kongre kararları gereğince, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri" adıyla tek bir çatıda toplanıyordu. Kongre "İrade-i Milliye" adıyla bir de gazete çıkardı.

21. Osmanlı Mebusan Meclisi'nin son gerçekleştirdiği

icraat olan ve Milli Mücadele için önem taşıyan gelişmeyi açıklayınız?

Cevap: Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin en önemli icraatı 28 Ocak 1920'de Misak-ı Milli kararlarını kabul etmesi olmuştur. Misak-ı Milli Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde şekillenmiş, 6 maddede Milli Mücadele'nin hedeflerini ortaya koyan önemli bir belgedir.

22. Misak-ı Milli'nin hükümleri analiz edildiğinde, maddelerin hangi temel noktalarda toplandığı görülmektedir?

Cevap: İstiklal Savaşı'nın da gerekçelerini ortaya koyan Misak-ı Milli hükümlerini analiz ettiğimizde bu hükümlerin üç temel noktada toplandığını görüyoruz. Birincisi; sınırlar, İstanbul ve Marmara'nın güvenliği meselesi. İkincisi; Azınlıklar ve buna bağlı olarak Anadolu dışındaki Türk ve Müslümanların haklarının korunması meselesi. Üçüncüsü ise; Ekonomik hedefler yani kapitülasyonların asla kabul edilemeyeceği konusu. Milli Mücadele'nin haklı gerekçelerini ve amacını ortaya koyan bu program, aynı zamanda Lozan Antlaşması'nda da temel müzakere konularını oluşturacaktır.

23. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gösterilen tepkilere karşı alınan önlemler nelerdir?

Cevap: İstanbul Hükümeti ve İtilaf Devletleri'nin tahriki ile ortaya çıkan bu ayaklanmalar, Ankara Hükümeti tarafından sistemli bir şekilde bastırıldı. Dürrizade'nin fetvasına karşı, Ankara Müftüsü Rıfat Efendi'nin öncülüğünde 153 din görevlisinin imzasını taşıyan fetva, Milli Mücadele'nin haklılığını ortaya koyma ve halkı aydınlatma açısından çok etkili oldu. Hıyanet-i Vataniye Kanunu yürürlüğe girdi. Asker kaçaklarını önleme kanununu uygulamak için İstiklal Mahkemeleri kuruldu. Alınan tedbirlerle ayaklanmalar bastırıldı ve uzun süren kardeş kavgası sona erdi. TBMM'nin otoritesi arttı. Bu gelişmeler İstanbul yönetiminin gerçek yüzünü ortaya çıkarırken, Türk milleti düşman karşısında bütün gücünü seferber edebilme imkânına kavuştu.

24. Sevr Anlaşması'na Osmanlı Devleti adına imza koyan heyette kimler yer almaktadır?

Cevap: Sevr Anlaşması'na Osmanlı Devleti adına imza koyan heyette Rıza Tevfik (Şura-yı Devlet Reisi), Damat Ferit (Sadrazam), Hadi Paşa (Maarif Nazırı), Reşat Halis Bey (Bern Sefiri) yer almaktadır.

25. Sevr Anlaşması, Türk milleti açısından hangi anlamı taşımakta ve nasıl bir öneme sahiptir?

Cevap: Sözde "barış antlaşması" adı altında yer alan bütün bu hükümler, Türk milleti için bir ölüm fermanından başka bir anlam ifade etmiyor idi. Bu yüzden, Ankara Hükümeti, İstanbul Hükümeti'nin imzalayacağı hiçbir antlaşmayı kabul etmeyeceğini ilan etmişti. Ankara Hükümeti'nin "Misak-ı Milli" dışında bir çözümü kabul etmesi mümkün değildi. Aslında Misak-ı Milli, o zamanın şartlarında kolu kanadı budana budana, yalnızca gövdesi kalmış ve gövdesinin de parçalanmasıyla

yok olacak bir milletin feryadı ve haklı direnişinden başka bir şey değildi. Sevr Antlaşması'nın yaralı ve mazlum bir milleti ölüme mahkûm etmekten başka bir anlamı yoktu.

ASKERİ GELİŞMELER

26. Şark Fatihisi olarak adlandırılan komutan kimdir?

Cevap: Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ilk zaferleri hediye eden Kazım Karabekir Paşa, ve Doğu Anadolu'da "Şark Fatihisi" olarak anılmaktadır.

27. TBMM Hükümeti, İnönü Muharebelerinde hangi konferansa davet almıştır?

Cevap: İnönü Muharebeleri, TBMM Hükümeti'nin Londra Konferansı'na davet almıştır.

28. Eskişehir-Kütahya Muharebeleri sonrası Türk ordusunun geri çekilmesi sonucunda yaşanan gelişmeler nelerdir?

Cevap: Bu harekât sonunda Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar Yunanların eline geçti. Tabii ki bu gelişmeler yurttan ve Mecliste büyük moral kırıklığına ve tepkilere yol açtı. Hatta, Meclisin Ankara'dan Kayseri'ye taşınması bile dile getirildi. Başkomutanlık üzerine yöneltilen eleştiriler karşısında Mustafa Kemal, kararlı ve makul açıklamaları ile moralleri ve güven duygusunu güçlü tutmayı başardı.

29. Düzenli ordunun kurulma gerekçeleri nelerdir?

Cevap: Kuva-yı Milliye'nin tasfiyesi mevcut askerî gelişmelerin bir mecburiyeti ise de aslında siyasi şartlar da düzenli ordunun kurulmasını gerekli kılıyordu. Çünkü yeni bir devlete doğru gidişin ilk ve önemli adımı olarak TBMM kurulmuştu. Meclisin siyasi varlığını kabul ettirebilmesi ve otoritesini tesis edebilmesi aynı zamanda askerî gücünün varlığıyla alakalı idi. Bir başka ifade ile hükümet olabilmek, emniyeti ve güveni sağlayabilmek ve hükümetin gereklerini yerine getirebilmek için kuvvete sahip olmak gerekiyordu.

30. Mustafa Kemal Paşa'nın "İnkılap tarihimizin bir sayfası bu zaferle yazıldı" dediği başarı nedir?

Cevap: Mustafa Kemal Paşa'nın "İnkılap tarihimizin bir sayfası İkinci İnönü Zaferi ile yazıldı" dediği bu başarının Türk ve dünya kamuoyunda fevkalade etkileri oldu ve bu zafer; siyasi, askerî ve psikolojik açıdan İstiklal Savaşı'nın bundan sonraki seyrini olumlu yönde etkiledi.

31. Sakarya Meydan Muharebesi'nin gerçekleşmesini ele alan üç aşamayı açıklayınız?

Cevap: 22 gün 23 gece süren Sakarya Meydan Muharebesi'ni 3 aşamada ele almak doğru olur. 23-31 Ağustos arasında Yunanlar sürekli taarruzda bulunup Türk kuvvetlerinin güçlü bir direnişle karşılık verdiği çarpışmalar. İkinci aşama 1-5 Eylül arasındadır ki bu süreçte Yunanlar bazı tepeleri ele geçirmiş ve Türkler aleyhine bazı gelişmeler olmuştur. Bu günlerde Mustafa Kemal Paşa'nın askerlik literatürüne giren; "Hatt-ı Müdafaa yoktur sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatanıdır. Vatanın her kârış toprağı vatandaşların kanıyla

ıslanmadıkça terk edilemez" sözü Türk ordusunun temel stratejisi olmuştur. Son aşama olarak görebileceğimiz 6 - 12 Eylül, artık Türk kuvvetlerinin üstünlüğü ele alıp taarruza geçtiği gündür. 10 Eylül'de başlayan Türk taarruzuna dayanamayan, Yunan ordusu perişan bir şekilde dağılmış ve 13 Eylül'de Sakarya'nın doğusunu tamamen boşaltmıştır.

32. Sakarya Meydan Muharebeleri'nin sonuçları halkta nasıl bir etki uyandırmıştır?

Cevap: Sakarya Zaferi, bütün vatan sathında zafer şenlikleriyle kutlandı ve kazanılan bu moral ile düşmanın Anadolu'dan atılması için topyekûn maddî-manevi seferberlik başladı. Aşağı yukarı bir yıllık hazırlık neticesinde emperyalizmin destek verdiği Yunan işgal kuvvetlerine son darbeyi vurmak için Büyük Taarruz'un arifesine gelindi.

33. Türk ordusunun Sakarya Meydan Muharebelerinden hemen sonra Büyük Taarruz'u gerçekleştirmemesinin sebepleri nelerdir?

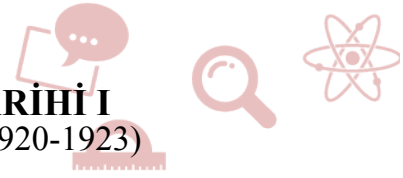
Cevap: Sakarya'da büyük bozguna uğrayan Yunan kuvvetleri, Eskişehir-Afyon hattına kadar takip edilebilmişti. Çünkü bugünlerdeki Türk ordusu gerek sayı gerekse lojistik imkânlar itibarıyla Yunan ordusuna kesin darbeyi vurmak için hemen taarruza geçecek durumda değildi. Zaten mevsim de kışa yaklaşıyordu. Bu yüzden ciddi bir hazırlık yapıldıktan sonra taarruzun yapılması uygun görülmüştü.

34. Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlanmasından sonra hangi gelişmeler yaşanmıştır?

Cevap: Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlanmasından sonra, Anadolu'da Yunan askerî kalmamıştı. Ancak, Trakya hâlen işgal altındaydı. İtilaf Devletleri'nin araya girmesi ile ateşkes görüşmeleri 3 Ekim 1922'de Mudanya'da başladı. Sert tartışmalar ile geçen görüşmelerden sonra 11 Ekim günü Mudanya Mütarekesi imzalandı. Buna göre; 15 Ekim'den itibaren çatışmalar duracak, Yunanlar 15 gün içinde Doğu Trakya'yı boşaltacaklar ve 30 gün zarfında Trakya Türk memurlarına devredilecekti. Barış antlaşması imzalanıncaya kadar İtilaf kuvvetleri miktarlarını artırmamak şartıyla buldukları yerlerde kalabileceklerdir. Mudanya Mütarekesi, Türk İstiklal Savaşı'nın Türk zaferiyle sonuçlandığını gösteren ilk diplomatik ve siyasi belge olması bakımından fevkalade önemlidir. Mütareke yurt içinde büyük coşku ile karşılanmıştır.

35. İstiklal Savaşı'nın toplandığı iki temel noktayı açıklayınız?

Cevap: İstiklal Savaşı oldukça zor şartlarda verildi. Bu zorluk, iki temel noktada toplanıyordu. Birincisi; nüfus meselesi, ikincisi; ekonomik durum. Bu iki meseleyi doğru anlamadan veya verilen mücadelenin zeminine, bu konuları koymadan, İstiklal Savaşı'nı doğru anlayabilmek pek mümkün gözükmemektedir.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

Ünite 6: Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Siyasi Yapılanma (1920-1923)

MECLİS-İ MEBUSANDAN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE GEÇİŞ

1. Mondros Mütarekesi kaç yılında imzalanmıştır?

Cevap: 30 Ekim 1918

2. 1914 seçimlerine tek giren parti hangisidir?

Cevap: İttihat ve Terakki Partisi

3. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti hareketinin esas amacı nedir?

Cevap: Ülke topraklarının sömürgeleşmesine ve Türk halkının esir edilmesine karşı çıkan az sayıda asker ve sivil aydının öncülüğünde önce bölgeleri daha sonra da tüm ülkenin kurtarılması

4. Damat Ferit Paşa hükümeti ile Ankara arasındaki iletişimi koparan olay nedir?

Cevap: Erzurum'da ve Sivas'ta yapılan Kongrelerde millî sınırlar içinde vatanın bölünmez bir bütün olduğu belirtilerek seçimlerin yapılarak halkın temsilcilerinden oluşan Meclis-i Mebusanın toplanması ve ülke sorunlarının burada görüşülmesi, hükümetlerin de meclisten güç alması istenmesine karşın Ferit Paşa hükümetinin bu isteğe yanıtız kalması.

5. Damat Ferit Paşa'nın istifası üzerine sadrazamlığa kim atanmıştır?

Cevap: Ali Rıza Paşa

6. 16-29 Kasım 1919 Tarihinde Heyet-i Temsiliye ile komutanlar arasında Sivas'ta gerçekleştirilen görüşmede hangi konular üzerinde fikir birliği sağlanmıştır?

Cevap: Kongrelerde ortaya konan temel ilkelerin korunması ordunun millî iradenin emrinde olması, mali sorunların millî mücadeleyi engellemeyeceği konularında görüş birliği sağlanmıştır.

7. Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin seçimlere soğuk durmasının sebebi nedir?

Cevap: Kuva-yı Milliye güçlerinin seçimlere müdahale edeceğinden dolayı serbest seçim yapılamayacağı görüşünde olmaları

8. Mustafa Kemal hangi şehirden mebus seçilmiştir?

Cevap: Erzurum

9. Meclis-i Mebusan'ın yaptığı en önemli iş nedir?

Cevap: 28 Ocak 1920'de kabul ettiği ve 17 Şubat 1920'de Meclis kürsüsünden açıkça okunup oylayarak tüm dünyaya açıklanan ve tarihe Misak-ı Millî (Millî Ant) olarak geçen belgeyi kabul etmesidir.

10. Meclis-i Mebusan'ın açılmasına karşın İngilizler tepkisi nasıl olmuştur?

Cevap: Karşı harekete geçen İngilizler 15 Mart'ta 150 kişiyi tutukladılar. 16 Mart 1920'de de fiilen İstanbul'u işgal ettiler. Tüm devlet kurumlarını denetim altına aldılar. Meclisi basarak başta Rauf Bey, Kara Vasıf Bey olmak üzere bazı mebusları tutukladılar. Böylece devletin bağımsızlığına büyük bir darbe vurdular. Bir bildiri

yayınlayarak sözde işgalin geçici olduğunu, amaçlarının Saltanatın etkinliğini kırmak olmayıp, Osmanlı idaresinde kalacak yerlerde güçlendirmek olduğunu, taşrada isyan çıktığı ya da katliamlar yapıldığı takdirde İstanbul'un Türklere alınacağını, herkesin saltanat merkezi olan İstanbul'dan verilecek emirlere uyması gerektiğini belirttiler.

11. İngilizler 'in fiilen İstanbul'u işgal etmesi üzerine Mustafa Kemal Paşa nasıl bir reaksiyon gösterdi?

Cevap: Mustafa Kemal Paşa bu gelişmeler üzerine İstanbul ile iletişimin kesilmesini, işgalci güçlerin Anadolu'ya asker göndermesini sağlayacak stratejik noktaların tutulmasını belirli noktalarda demiryollarının bozulmasını, Anadolu'daki İtilaf Devletleri subaylarının tutuklanmasını, İstanbul'a para ve kıymetli eşya akışının istedi. İşgalin protesto edilmesini istedi. İstanbul'daki İngiliz, Fransız, İtalyan, Amerikan temsilcilerine, tarafsız devletlerin Dışişleri Bakanlıklarına, İngiltere, Fransa ve İtalya parlamentolarına işgali protesto eden birer telgraf gönderdi. Ayrıca 19 Mart 1920'de Ankara'da bir meclisin toplanacağını belirten bir de genelge yayınladı.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN KURULUŞU VE ÖZELLİKLERİ

12. 23 Nisan 1920'de kurulan hükümetin ilk icraatları neler olmuştur?

Cevap: Meclis, otoritesini yurt yüzeyinde kurabilmek için yasal düzenlemeler yaptı, İstiklal Mahkemeleri gibi olağanüstü mahkemeler kurdu, iç isyanları bastırmak mal ve can güvenliğini sağlayabilmek için Seyyar Jandarma Birlikleri oluşturdu, kamuoyu oluşturabilmek için yazılı sözlü propagandaya büyük bir önem verdi. Anadolu Ajansı'nı destekledi, Matbuat ve İstihbarat Müdürlüğü'nü kurdu. Başta Hâkimiyeti Milliye olmak üzere milliyetçi çizgide yayın yapan gazeteleri destekledi, milletvekillerinden, aydınlardan heyetler oluşturarak köy köy, kasaba kasaba meclisin amaçları halka anlatıldı. Böylece Türk halkının meclisin etrafında toplanması sağlandı. Dağılmış ordunun yerine yeni bir ordu kurdu.

13. Yeni kurulan Türk devletinin ilk anayasası olan 1921 anayasasına göre devletin siyasi yapısı nasıl şekillendirilmiştir?

Cevap: Siyasi yapı bölümünde (1-10. madde) egemenliğin kayıtsız şartsız millette olduğu düşüncesi anayasal hüküm hâline getirilmişti. Yürütme gücü ve yasama yetkisinin milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisinde toplandığı kabul edilmişti. Böylece Büyük Millet Meclisi açıldığı andan o güne kadar yaptıklarını yasal bir çerçeveye içine oturtarak egemenlik anlayışında köklü bir dönüşümü gerçekleştirmişti. Osmanlı İmparatorluğu'nun Mutlak/Meşrutî Monarşi anlayışı yerine demokrasinin temel ögesi olan millet egemenliği anlayışını oturtmuştu. Anayasa Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükümeti Büyük Millet Meclisi hükümeti unvanını taşıy hükümünü getirerek Osmanlı Devleti'nin artık tarihe karıştığını onun yerine

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I Ünite 6: Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Siyasi Yapılanma (1920-1923)

Türkiye Devleti'nin geçtiğini belirtmiştir. Türkiye Devleti Hükümeti'nin de Büyük Millet Meclisi Hükümeti adını taşıyacağını vurgulayarak Osmanlı Hükümeti'nin yok olduğuna dikkati çekmiştir. Anayasa Büyük Millet Meclisi üyelerinin vilayet halkınca seçileceğini seçimin iki yılda bir yapılacağını seçilen milletvekillerinin seçildiği ili değil tüm milleti temsil edeceğini, hükümet üyelerinin kendi içlerinden birini İcra Vekilleri Reisi" olarak seçeceğini, İcra Vekillerinin" görev ve yetkilerinin bir yasa ile belirleneceğini, Meclis Başkanının İcra Vekillerinin" kararlarını onaylayacağını belirtiyordu. Anayasa şeriat hükümlerinin yürütülmesi, genel yasaların değiştirilmesi, kaldırılması, anlaşma ve barış yapılması, yurt savunması gibi görevlerin de Büyük Millet Meclisine ait olduğunu vurguluyordu. Tüm bu hükümler Meclis Başkanını devlet başkanı konumuna getiriyor ve yeni devlet de padişahın yerinin olmadığını örtülü bir şekilde benimsemiş oluyordu.

14. Yeni kurulan Türk devletinin ilk anayasası olan 1921 anayasasına göre devletin idari yapısı nasıl şekillendirilmiştir?

Cevap: İdari yapı bölümünde ise (11-23.madde); Anayasa ülkeyi vilayetlere, vilayetleri kazalara, kazaları da nahiyelere ayırıyordu. Vilayetlere ve Nahiyelere "Muhtariyet" veriyordu. Ancak dış ve iç politika, şer'i, adli ve askerî konularda, uluslararası iktisadi ilişkiler dışında çıkarılacak yasalar çerçevesinde vakıflar, medreseler, eğitim, sağlık, iktisat, ziraat, bayındırlık ve sosyal yardım işlerinin düzenlenmesinde Vilayet vakıflarına yetki veriliyordu. Vilayet Şuraları seçimle oluşacaktı. Vali, Büyük Millet Meclisinin temsilcisi olarak vilayette bulunacak ve devletin genel ve ortak işlerini yerine getirecekti. Kazalar valinin emri altında kaymakamlarla yönetilecekti. Nahiyeler nahiyeye müdürlerince yönetilecek. Nahiyeye Müdürünü Nahiyeye Şurası seçecekti, Nahiyeye Şurası da doğrudan doğruya nahiyeye halkınca seçilecekti. Nahiyenin idare heyetini de Nahiyeye Şurası seçecekti. Nahiyeye Şurası ve idare heyetinin yargısal, iktisadi ve mali yetkileri olacak bunların sınırları yasalarda belirlenecekti. 1921 Anayasasının öngördüğü devlet düzeni, yerel yönetimlere ve yerinden yönetim ilkesine büyük bir önem veren adı konmamış bir cumhuriyetti.

15. TBMM'nin tam bir Milli Meclis olma özelliğini kazandıran durum nedir?

Cevap: TBMM'ye Türk ve Müslüman olmayanların dışında kimsenin katılmamış olmasıdır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE OLUŞAN GRUPLAR

15. TBMM'de İslamcı sosyalizmi savunan grup hangi ad ile anılmaktaydı?

Cevap: Yeşil Ordu

16. Yeşil ordu grubunu gizli bir örgüt olarak nitelendirilmesinin sebebi nedir?

Cevap: Örgütlerinin kuruluşunu gösteren resmi bir belgeyi hükümete vermemeleri.

17. Yeşil Ordu Cemiyeti'nin hangi vilayetlerde merkezleri vardı?

Cevap: Eskişehir ve Ankara

18. Yeşil Ordu Cemiyeti'nin hangi davranışı Mustafa Kemal Paşa tarafından hoş karşılanmamış ve tepki görmüştür?

Cevap: Yeşil Ordu Cemiyeti'nin Ethem Bey (Çerkez Ethem) ile görüşmesi

19. Ethem Bey Yeşil Ordu Cemiyeti'nin propagandasını nasıl sürdürmekteydi?

Cevap: Ethem Bey, "Seyyare-Yeni Dünya" adlı "İslam Bolşevik Gazetesi" çıkararak Yeşil Ordu Cemiyeti'nin propagandasını sürdürmüştür.

20. Mustafa Kemal Paşa'nın 14 Ağustos tarihinde TBMM'de yaptığı konuşma sonrasında Yeşil Ordu Cemiyeti'nde nasıl bir ayrılık başlamıştır?

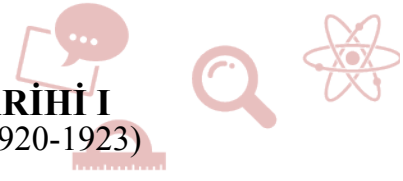
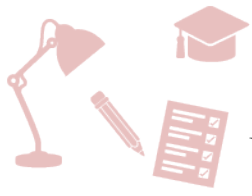
Cevap: Mustafa Kemal Paşa'nın 14 Ağustos'ta Mecliste yaptığı konuşmadan sonra, sol kesim arasında bir ayrılık başlamıştır. Bu ayrılık, Yeşil Ordu'ya da sıçramış, bir kısmı Sovyet Devrimi'ne benzer bir devrim modeli geliştirmeye çalışırken bir kısmı da ulusçu-halkçı bir düzen kurma modeli oluşturmaya yönelmiştir.

21. Halk zümresinin siyasi programına göre Halk zümresinin amacı nedir?

Cevap: Bu programa göre Halk Zümre'sinin amacı; ülkede kayıtsız koşulsuz halkı egemen kılmak, çağın koşullarına ve halkın ihtiyaçlarına göre gerekli olan yenilikleri yapmak ve gerekli kurumları oluşturmak, İslamiyet'in kutsal esaslarına dayanarak halkı Asrı saadetteki mutluluğa ulaştırmaktır.

22. Halk zümresinin siyasi programında hangi vaatler yer alıyordu?

Cevap: Halk Zümresi; yürütme gücünü ve yasama yetkisini halkın büyük şurasında toplayacak, Büyük şura 18 yaşını bitirmiş Liva halkınca genel oy ile seçilecekti. Programa göre ülke; coğrafi durumu ve iktisadi konumu itibarıyla nahiyeye, kaza ve livalar marifetiyle idare olunacaktı. Halk Zümresi; eğitimin parasız olmasını, kütüphanelerin ve okulların yaygınlaştırılmasını, ülkede okumamış kimsenin kalmamasını hedefliyordu. Vergi oranlarının adalet ölçüsünde belirlenmesini, işçi ve köylülerin vergi yükünden kurtarılmasını istiyordu. Toprağın denetiminin devlete ait olmasını, toprağı olmayanlara hükümetçe yeterince toprak verilmesini savunuyordu. Emekçilerin evlerinin sağlık koşullarına uygun hâle getirilmesini, eczane ve hastanelerin hükümetin idaresi altında bulundurulmasını, fakir çocukların 16 yaşına kadar hükümetin denetimi altında tutulmasını öngörüyordu. Adaletin; üyeleri halk tarafından seçilecek Halk Mahkemeleri tarafından yerine getirilmesini istiyordu.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I Ünite 6: Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Siyasi Yapılanma (1920-1923)

23. TBMM'de oluşan İslahat Grubu nasıl bir amaç taşıyordu?

Cevap: egemenliğin kayıtsız şartsız millete verilmesini, halkın kendi işlerini doğrudan doğruya kendisinin yürütmesini amaçlamaktadır.

24. İslahat Grubu TBMM'nin nasıl bir siyasi yapısının olması gerektiğini savunuyordu?

Cevap: Yasama ile yürütme yetkisinin Büyük Millet Meclisinde toplanmasını, Türkiye devletinin, Büyük Millet Meclisince yönetilmesini, Büyük Millet Meclisinin de iller halkınca doğrudan doğruya seçilmesini, yasaların konulması, değiştirilmesi, kaldırılması, antlaşma ve barışın yapılması ve vatan savunması gibi temel yetkilerin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmesini istemektedir.

25. İslahat Grubunun siyasi programında eğitim ile ilgili nasıl planlar vardı?

Cevap: İslahat Grubu, en kısa sürede ulusun bütün bireylerini okuryazar duruma getirmeyi, her ilde bir öğretmen okulu açmayı, ivedi olarak köylere öğretmen göndermeyi tasarlıyorlardı. Kızların öğrenimine İslam gelenekleri çerçevesinde, erkeklerinki kadar özen gösterileceğini belirten İslahat Grubu, Sultanî okulları kaldırıp il merkezlerinde yedişer yıllık idadi okulları açmak ve bu idadilerin son iki yılında meslek okullarına ilişkin program uygulamak istiyordu. illerin elverişli görülenlerinde, uygulamalı tarım okulları ile ebe ve dişi ve küçük sağlık memuru okulları açılacaktı.

25. TBMM'de Terakkiperver-Milliyetperver akımı temsil edeceğini açıklayan grup hangisidir?

Cevap: İstiklal Grubu

26. Tenasüd Grubunun amacı nedir?

Cevap: Mecliste milletvekilleri arasında mecliste milletvekilleri arasında dayanışmayı sağlamaktır.

27. Tenasüd Grubunun siyasi program açıklamamasının sebebi nedir?

Cevap: Partileşmeyi düşünmemeleri

28. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun kurulma amacı nedir?

Cevap: Grupların olumsuz tavırlarından rahatsız olan milletvekillerinin kendi aralarında toplanıp yeni bir grup kurma isteği ve meclis çalışmalarını daha düzenli bir şekilde sokma amacıdır.

29. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun siyasi programında neler yer alıyordu?

Cevap: Grubun iki maddeden oluşan bir programı vardı:
1. Büyük Millet Meclisinde oluşan "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu"nun temel amacı millî mücadelenin başından beri Erzurum, Sivas Kongreleri'nde saptanan ve son Osmanlı Meclis-i Mebusanı ile Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen Misak-ı Millî esasları içinde vatanın tamamını ve milletin bağımsızlığını sağlayacak barışı elde etmektir. Grup bu amaca ulaşabilmek için milletin tüm maddi ve manevi gücünü

gerek görülen hedeflere yöneltecek ve kullanacak, ülkedeki resmî ve özel tüm örgütleri ve kuruluşları bu amaç doğrultusunda kullanmaya çalışacaktır. 2. Grup, bu amacı gerçekleştirmeye çalışmakla beraber devlet ve milletin teşkilatını, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu dairesinde bölüm bölüm tespit edecek ve hazırlamaya çalışacaktır.

30. İkinci grubun kuruluş amacı nedir?

Cevap: İkinci Grupçular, Millet Meclisinin hakkını ve hâkimiyetini savunmak, otokratik şef usulü bir idareye karşı meşru ve yasal yanıt vermek, yasal kurallara aykırı millet egemenliği ile örtüşmeyen ayrıcalıkları, örgütleri ve uygulamaları ortadan kaldırmak için bu grubu kurduklarını belirtmişlerdir.

CUMHURİYETİN İLANINA KADAR TÜRKİYE'DE KURULAN SİYASİ PARTİLER

31. Dünya tarihinde siyasi partiler hangi olaydan sonra ortaya çıkmıştır?

Cevap: Amerikan Bağımsızlık Savaşı

32. Türkiye'de parti adıyla kurulan ilk siyasi parti hangisidir?

Cevap: Osmanlı Ahrar Fırkası

33. Osmanlı Devleti'nde partili hayat ne zaman ve nasıl başlamıştır?

Cevap: 23 Temmuz 1908 yılında II. Meşrutiyete yeniden geçildiği zaman başlamıştır.

33. Müdafaa-i Hukuk Hareketi Sivas Kongresi'nden sonra hangi isim altında birleştirildi?

Cevap: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

34. Mustafa Kemal Paşa Halk Fırkasını hangi düşünceyle kurmuştur?

Cevap: Ülkenin çağdaş dünyada saygın bir yere ulaşacak atılımları yapabilme düşüncesiyle kurmuştur.

35. Halk Fırkası hangi olay sonrasında resmi olarak kurulmuştur?

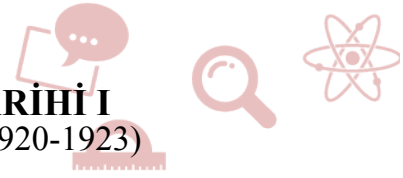
Cevap: 1 Nisan 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerin yenilenmesi kararı alınca Mustafa Kemal Paşa 8 Nisan 1923'te bir seçim bildiri yayınladı. Bu bildiri lideri olduğu Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubunu (Birinci Grup) Halk Fırkasına (Partisine) dönüştüreceğini belirtmiş ve 9 Eylül 1923'te Halk Fırkası kurulmuştur.

36. Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası kimler tarafından kurulmuştur?

Cevap: Yeşil Ordu hareketi dağıldıktan sonra Türkiye Komünist Fırkası'na geçmeyen milletvekilleri tarafından kurulmuştur.

37. Türkiye İştirakiyun Fırkası'nın nelere karşı çıkmasını halkın ve İslamcı vekillerin tepkisini toplamıştır?

Cevap: Saltanatın babadan oğula geçmesine, dinî esaslara dayanan tasarruf hakkına; kiralama gibi "ülkeyi berbat eden" ve bir avuç azınlığın çoğunluğa egemen olmasına yol açan haklara karşı çıkması.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I Ünite 6: Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Siyasi Yapılanma (1920-1923)

38. Türkiye Halk İştirakiyun Partisi yöneticileri hangi gelişmelerden sonra faaliyetlerini durdurma kararı almıştır?

Cevap: Çerkez Ethem isyanından sonra hem Türkiye Komünist Partisi hem de İslamcı milletvekillerinin Türkiye Halk İştirakiyun Partisini gafil ve hain olarak nitelendirmesinden ve dışarıdan para almakla suçlamasından sonra bu kararı almışlardır.

39. Türkiye Halk İştirakiyun Partisi üyelerinden Nazım, Şeyh Servet ve Mehmet Şükrü Beyler hangi gerekçeyle İstiklal Mahkemeleri'ne sevk edilmişlerdir?

Cevap: Hükümeti yasadışı yollardan devirmeyi amaçladıkları gerekçesiyle sevk edilmişlerdir.

40. Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluş amacı nedir?

Cevap: Dış etkilerle ülkenin kimi yerlerinde hissedilen sosyalist hareketlenmeleri önlemek, hükümete muhalif sol güçleri denetim altına almak, emperyalist düşmana karşı verilecek savaşta Sovyetlerin yardımını daha da artırabilmek için kurulmuştur.

41. Türkiye Komünist Partisi'nin parti programında yer alan amacı nedir?

Cevap: Rusya'dakine benzer şekilde Anadolu'da işçinin önderliğinde proletarya diktatörlüğüne dayanan bir komünizm kurmaktır.

42. Mustafa Kemal Atatürk'e göre Cumhuriyet Halk Fırkasının kurulma amacı nedir?

Cevap: Kurtuluş Savaşı başarısını siyaset, yönetim ve ekonomi alanında yapılması gereken inkılaplarla tamamlamak, yapılacak inkılaplar bir programa dayandırmak, bu programa halkı da katmak, kurulacak partiyi halkçılık esasına göre yapılandırmaktır.

43. Cumhuriyet Halk Fırkasını ilkeleri nelerdir?

Cevap:

- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- TBMM'nin saltanatın kaldırılmasına ilişkin kararı değiştirilemez bir ilkedir.
- Ülkede iç güvenliğin kesin olarak sağlanması en önemli görevlerden biridir.
- Mahkemelerin hızlı bir şekilde adalet dağıtabilmeleri sağlanacak, yasal mevzuat milli ihtiyaçlarımıza, bilimsel hukuk anlayışına göre yeni baştan düzenlenecektir.
- Aflar yönteminde halkın şikâyetine ve mağduriyetine yol açan kısımlar iyileştirilecek, tütün ekimi ve ticaretini milletin yararına dönüştürecek önlemler alınacaktır. Mali kurumlar çiftçilere, sanayicilere ve ticaretle uğraşanlara kolayca borç verecek bir şekle getirilecek, ivedi ihtiyacımız olan demiryolları için vakit geçirilmeden girişimde bulunulacak, ilk eğitim birleştirilecek, tüm okullarımız ihtiyacımıza ve çağdaş esaslara uygun hale getirilecek, sağlık ve sosyal yardım kuruluşları iyileştirilecektir.

- Askerlik süresi kısaltılacaktır.
- Milletin bağımsızlığı ve vatanın savunulması uğrunda sakat kalan kişilerin, ordu emeklilerinin, dul ve yetimlerinin sefaletine meydan vermeyecek önlemler alınacaktır.
- Memurların atanma, görevden çıkarılma, yükseltme, ödüllendirme, emekli edilme koşulları belirlenecektir.
- Ülkenin hızlı bir şekilde onarılması için özel şirketlerin kurulması da özendirilecektir. Mali, iktisadi, idari bağımsızlığımızı sağlamak koşuluyla bir barış ortamının oluşturulmasına çalışılacaktır.

44. 29 Ekim 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Paşa'nın yerine Cumhuriyet Halk Fırkasının genel başkanı kim gelmiştir?

Cevap: İsmet İnönü

45. Cumhuriyet Halk Partisi 1927 kongresinde hangi ilkeleri benimsemiştir?

Cevap: Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik ve Laiklik ilkelerini benimsemiştir.

46. 1930 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılanlar hangi partiyi kurmuşlardır?

Cevap: Serbest Cumhuriyet Fırkası

47. 1931 yılındaki seçimlerden sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin tüzüğüne hangi ilkeler eklenmiştir?

Cevap: Devletçilik ve İnkılapçılık ilkeleri.

48. Cumhuriyet Halk Partisi'nde genel başkanın değişmesi hangi unsurlara bağlanmıştır?

Cevap: Ölüm, görev yapamayacak kadar hastalık ve istifa unsurları.

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SON YILLARINDA EKONOMİK DURUM

1. 1879 yılında Ahmet Mithat Efendi'nin, yazdığı "Ekonomi Politik" adlı kitabında Osmanlı ile ilgili yaptığı önemli tesbit neydi?

Cevap: Kitabında azınlıkların denetiminde Osmanlı ekonomisinin nasıl yağma edildiğini, Müslümanların nasıl ekonomi yönetimi dışına itildiğini anlatmaya çalışmıştır.

2. Osmanlı Devleti'nde ilk iktisat kitabının yazılması ve basılması ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirilmiştir?

Cevap: 1881'de Ohannes Efendi tarafından gerçekleştirildi.

3. 19.yüzyılda Osmanlı Devletinin "Sanayileşmesi" konusunda savunulan ve etkin olan görüşler nelerdi?

Cevap: Sakızlı Ohannes Efendi ve Portakal Mikail Paşa, Mekteb-i Mülkiyede verdikleri derslerde Osmanlı Devleti için sanayileşmeyi kaynak israfı sayıyorlardı. Yüzyılın sonuna gelindiğinde ise M. Cavit Bey "iktisat ilkelerine ters düşen bir sanayileşme ülkeyi yoksullaştıracaktır" diyordu.

4. Gayrimüslimlerin Osmanlı Devleti için sanayileşmeyi elverişsiz bularak kaynak israfı saymaları ile örtüşen ikinci Dünya Savaşı sonrası Batılıların Türkiye için ön gördükleri ekonomik anlayış neydi?

Cevap: Batılılar Türkiye için tarım toplumu olarak kalmayı tavsiye ediyorlardı.

5. Neden Cumhuriyet öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyoekonomik yapısı hakkında elimizde tutarlı ve yeterli bilgiler yoktur?

Cevap: Bunun nedeni bu döneme ait devlet arşivlerinin tasnifinin bitmemiş olmasıdır. Bu yüzden elimizde ki bilgiler dağınık ve sınırlıdır.

6. Osmanlı Devleti'nin nüfusu ile ilgili elimizde var olan en güvenilir ve en eski kaynak hangisidir?

Cevap: Bu kaynak 14 Nisan 1919 yılında yayımlanmış bir belgedir. Bu kaynak tan elde edilen bilgilerle çeşitli düzeltmeler yapıldıktan sonra imparatorluğun büyük kentlerinin nüfuslarını hesaplamak mümkün olmuştur.

7. Osmanlı'nın nüfus yapısı ile ilgili 14 Nisan 1919 tarihli belgeye göre Osmanlı şehirlerinin nüfus durumu nedir?

Cevap: 1914 yılı sonuna göre başlıca büyük kentlerin nüfusları şöyledir: İstanbul 1.122.000, İzmir 198.000, Bursa 76.000, Adana 64.000, Konya 49.000 ve Ankara 27.000.

8. Bu dönemde Osmanlı'nın İstanbul ve İzmir gibi büyük liman kent özelliğini taşıyan yani diğer bir deyişle ülkenin Avrupa'ya açılan kıyıları kentleşmiş ve gelişmiş iken iç Anadolu ve Doğu Anadolu gelişmenin dışında kalmıştı. Neden?

Cevap: Avrupa'da kentleşmeyi belirleyen sanayi yatırımlarının başlaması ile ortaya çıkan iş gücü talebidir. Oysa Osmanlı Devleti çağdaş sanayi süreci dışında

kaldığından İstanbul ve İzmir'de görülen kentleşme iç ve dış ticaret yanında kamu hizmetlerinin yoğunlaşması ile oluşmuştur. İç ve Doğu Anadolu, coğrafi konumları ve sanayinin olmaması nedeniyle gelişmemiştir.

9. Kurtuluş savaşı öncesinde Osmanlı Devleti'nde özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da tarımda "Modernleşmeyi" engelleyen en önemli faktör neydi?

Cevap: Aşar Vergisi ve bu uygulamanın ortaya çıkardığı mültezimlik sistemi tarımda modernleşmeyi engellemiştir. Ayrıca ulaşım ve haberleşme yetersizliği çiftçinin içe dönük üretimle yetinmesine yol açmış, miras yoluyla toprağın paylaşılması da ekilebilir toprakların küçülmesine yol açmıştır.

10. Osmanlı ekonomisinde hayvancılık önemli yer tutmaktaydı. Bu durumun nedeni olarak ne söyleyebiliriz?

Cevap: Osmanlı da ekilebilir alanların bir kısmı mera, bir kısmı da bakımsızlıktan bataklık hâldeydi. Mera alanının geniş olması hayvancılığı kolay ve yaygın hâle getirmişti.

11. Geleneksel Osmanlı toprak düzeni Devlet'in çökmesiyle işlemez hâle gelmişti. Bu durum nasıl bir gelişmenin ortaya çıkmasına yol açmıştır?

Cevap: Bu boşluktan yararlanan derebeyleri, ağalar, tefeciler buldukları yörelerde ki topraklara el koydular. Ayrıca merkezî idare aciz kalınca kendini güçlü hissedener, valiler, mutasaruflar, kaymakamlar, jandarma gibi devlet memurları da toprağa el koyarak toprak ağası hâline gelmişlerdi.

12. 20. yüzyılın başında Osmanlı imparatorluğu içinde yaşayan insanların çoğunluğu kırsal alanlarda tarımla uğraşıyor ancak elde ettikleri ürünleri kentlere getirip satamıyorlardı. Kentlerin tarım ürünleri genellikle dışarıdan ithal ediliyordu neden?

Cevap: Ticaret ile çoğunlukla azınlıkların uğraşması, Hükümetin tarım kesimini veya çiftçiyi koruyacak önlemler alamıyor olmasıydı. Çünkü hükümetin 1838 Ticaret Anlaşması ve Kapitülasyonlar nedeniyle eli kolu bağlıydı.

13. Kurtuluş Savaşı öncesine kadar Türk köylüsünün devletin sadece "vergi ver asker ver" yönündeki isteklerine muhatap olması, köylünün elinden tutulmaması, tarımın ve tarım araçlarının modernize olamaması Türk köylüsü açısından nasıl bir sonuç doğurmuştur?

Cevap: Köylünün yoksullaşmasından yararlanan Rum ve Ermeni cemaati geniş topraklar satın almışlardır. Böylece Müslüman Osmanlı, azınlıkların işçisi durumuna gelmiştir. Ayrıca köylü, devlet yerine, "ayan" veya "ağa"nın himayesine sığınmıştır.

14. Osmanlı İmparatorluğu'nun 20. yüzyılın başında sanayileşme durumu neydi?

Cevap: Devletin özellikle Saray'ın ve Ordu'nun ihtiyaçlarını karşılamak için kurduğu birkaç fabrikadan ve ülkede yabancı sermayenin kurduğu küçük ölçekli ve az sayıda sanayi tesislerden başka sanayi faaliyeti yoktu.

15. Osmanlı Devletinin kurduğu ilk sanayi tesisleri hangileridir ve ne zaman kurulmuştur?

Cevap: Devlet sermayesiyle 1810 yılında kurulan ve askerî kundura, çizme, palaska, fişeklik gibi malları imal eden Beykoz tesislerinden sonra, 1835 de çuha, fes, battaniye imal etmek üzere İstanbul'da Feshane Tesisleri kuruldu. Kadife, ipekli kumaş, saten ve tafta üretmek için 1845'te Hereke Fabrikası tesis edildi. Yine devlet eliyle 1850'de pamuklu dokuma ürünleri imal etmek üzere İstanbul Bakırköy Bez Fabrikası faaliyete geçti. Son olarak 1892'de Yıldız Çini Fabrikası kuruldu.

16. Ülke içinde gümrük birliği oluşması ve ulusal düzeyde pazar oluşturulması ne zaman mümkün olmuştur?

Cevap: Ancak 1873 yılında mümkün olabilmıştır.

17. Günümüze dek gelen ve hepimizin güzelliğini kabul ettiğimiz İstanbul yalılarının zamanın büyük asker-sivil bürokratları tarafından yaptırılmış olmasının nedeni nasıl açıklanabilir?

Cevap: Parasal olanakları elverişli ve tasarruf edebilen kesim genellikle asker ve sivil bürokratlardı. Bu yüksek memurları, o zamanki ülke koşullarına göre aldıkları ücretler nedeniyle bugünün büyük zenginleri gibi görmek mümkündür.

18. Büyük kentlerdeki az sayıda sınaî faaliyetler ve Anadolu da ki ticari işler yabancıların ya da ülkede yaşayan azınlıkların elindeydi. Müslüman Türkler, gerçek anlamda bu tür ekonomik faaliyetlerde bulunmamışlardır. Bu durumu nasıl açıklayabiliriz?

Cevap: Hristiyanlar askere alınmazlar bedel öderlerdi. Böylece yerleşme, iş kurma veya meslek sahibi olma zamanı bulurlardı. Oysa Müslümanlar seneler süren askerlik hizmeti veya savaşlar nedeniyle sürekli ve düzenli iş gücü sahibi olma şansına sahip değillerdi. Ayrıca Bu tür işleri kendilerine yakıştırmazlardı.

19. Osmanlı da tüm sınaî faaliyetlerin İstanbul'da toplanmasının nedeni ne olabilirdi?

Cevap: Büyük ölçüde Saray'ın ve yüksek memurların İstanbul'da uygun bir piyasa yaratması, ayrıca kamunun ihtiyaçlarının karşılanmasının temel hedef alınması dolayısıyla da İstanbul'un o günün en büyük ve kalabalık kenti oluşu neden olarak gösterilebilir.

20. Osmanlı imparatorluğunun Batı Avrupa ülkelerinin tarımsal ve sınaî ürünlerinin tam bir açık pazarı hâline dönüşmesinin nedeni neydi?

Cevap: imzaladığı uluslararası antlaşmalar ve kapitülasyonlar nedeniyle.

21. Eskiden Osmanlı ülkesinin ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük pay sahibi olan küçük aile işletmelerinin ,hatta orta ölçekli işletmelerin ortadan kalkmasının nedeni neydi?

Cevap: Osmanlı ülkesinin de sanayinin kurulamaması, kapitülasyonlar nedeniyle batıdan gelen mallarla rekabet edememesi.

22. 1913'de "Geçici Sanayi Kanunu" çıkarılmasının nedeni neydi?

Cevap: Küçük sanayi teşvik ve yerli malını koruma.

23. 1913'de çıkarılan "Geçici Sanayi Kanunu" ile ne tür kolaylıklar sağlanmıştır?

Cevap: Kanun vergi muafiyeti, bedava arazi, geçici gümrük muafiyeti, kamunun öncelikle bu tesislerin ürünlerini satın alma zorunluluğu gibi hükümler getirmiştir.

24. 1913 yılına göre yabancı sermayenin toplam yatırımlarının dağılımları hangi alanları kapsamaktaydı?

Cevap: Madencilik ,Elektrik, havagazı, su , Tütün, tekel ve imalat Sanayi alanlarını kapsamaktaydı.

25. Yabancı sermayenin ağır sanayi yerine kolay ve kısa vadede gelir getiren alanlara girmesinin nedeni neydi?

Cevap: Amaçları, Ağır sanayi kurarak Osmanlı ülkesinin de isdiham yaratmak, Osmanlı'nın sanayileşmesini sağlamak ve ülkeyi kalkındırmak değildi. Amaç ülkeyi biran önce sömürmek ve zenginliklerini batıya aktarmaktı.

26. İlk elektrik enerjisi istasyonları nerelerde kurulmuştur?

Cevap: 1902'de Adana'da kuruldu. 1913 yılında benzer bir istasyon İstanbul'da faaliyete geçti. Cumhuriyet Dönemi'nde ilk elektrik santrali 1948'de Etibank tarafından kuruldu.

27. Avrupa'da Sanayi Devrimi büyük yenilikler getirmiştir. 19. yüzyılın birinci yarısında buharlı gemiler ve lokomotiflerle insan ve yük taşıyan ve ülkeleri yakınlaştıran yeni bir ulaşım sistemi egemen olmuştu. Ama Osmanlı bu yeniliklerin hiçbirini takip edememişti. Neden?

Cevap: Osmanlı Devleti'nin çağı izleyen bir sanayileşme politikası olmadığı için ulaşım sektörünü yenileme ihtiyacı öne çıkmamıştı.

28. Millî Mücadele'nin başladığı günlerde Anadolu'da ulaşım durumu nasıldı?

Cevap: Anadolu'da üç ulaşım yolu vardı: Demir yolu, kara yolu, deniz yolu. Her üçü de çok ilkel ve ihtiyacı karşılamaz durumdaydı. Ülke özellikle çağdaş anlamda kara yolu ve deniz yolu taşıtlarına sahip değildi. Bağımsızlık Savaşı sırasında kullanılabilir tek ulaşım aracı demir yolu idi. Bunların yapımı ise yabancı sermayenin denetimindeydi.

29. Yabancı sermayenin denetiminde kurulan demir yolu hatları neden hep kıyılar yani Akdeniz ve Ege tercih edilmiş ve buradaki hatlar da başkent İstanbul'a bağlanmamıştır?

Cevap: Nedeni merkezî yönetimin ülkenin tümüne ulaşmasını ve güçlenmesini önlemektir.

30. Osmanlı Dönemi'nin son zamanların da zaten yabancıların denetiminde olan ve yabancılar tarafından

işletilen mevcut demir yolu hatları Anadolu da nasıl bir dağılım gösteriyordu?

Cevap:

1. Anadolu demir yolu (İstanbul, İzmit, Eskişehir, Ankara),
2. Bağdat hattı (Eskişehir, Afyon, Konya, Adana, Halep),
3. Mersin, Tarsus, Adana,
4. İzmir, Bandırma,
5. Bandırma, Bursa,
6. İzmir, Aydın, Afyon.

31. Yabancıların denetim ve işletilmesinde olan Anadolu demir yolu hatları ne zaman Türklerin denetim ve işletimine geçmiştir?

Cevap: Demir yolu ağlarının denetimi ancak Millî Mücadele Dönemi'nde Ankara Hükûmeti'nce sağlanmıştır. Bu kapsamda 19.7.1920 tarihinde Ankara Hükûmeti'nce bir işletme Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Daha sonra cumhuriyet idaresi bir yasayla demir yolu işletmelerini devlet tekeline almıştır.

32. İlk demir yolu imtiyazı ne zaman, hangi ülkeye ve hangi hatlar da tanınmıştır?

Cevaplar: ilk demir yolu imtiyazı 1856'da İngiltere'ye İzmir-Aydın hattı için verildi.

33. İstanbul içinde ulaşımı sağlayan temel tesislerden biri olan Galata Köprüsü ne zaman yapılmış ve bugünkü haline nasıl ulaşmıştır?

Cevap: Galata Köprüsü demir köprü olarak 1878 yılında II. Abdülhamid zamanında yaptırılmıştı. Bugünkü Galata Köprüsü hâline gelmesi 1912 yılında bir Alman şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir.

34. Türkiye'de ilk düzenli posta teşkilatı, telgraf ve telefon hizmetleri ne zaman devletçe yürütülmeye başlandı?

Cevap: 1840'da posta, 1855'te telgraf ve 1908'de de telefon hizmetleri devletçe yürütülmeye başlandı?

35. Osmanlı imparatorluğu yönetimi kapitülasyonlar nedeniyle zorunlu olarak serbest dış ticaret rejimini benimsemek durumun da kalmıştır. Bu durum Osmanlı ekonomisini ve siyasi yaşamını nasıl etkilemiştir?

Cevap: Bu durum dış ekonomik ilişkilerde olduğu kadar siyasette de ülkenin güçlü devletlerin denetimine girmesine yol açmıştır. 19.yüzyılda imzalanan ticaret anlaşmalarıyla durum daha da kötüleşmiştir.

36. 1900-1913 yılları arasında Osmanlı dış ticareti içinde İngiltere ve Fransa'nın payları düşerken; neden Avusturya-Macaristan, Almanya ve İtalya'nın payları yükselmiştir?

Cevap: Çünkü İngiltere ve Fransa 1900-1913 dönemin de Rusya'yı da itilaşlarına dahil ederek Osmanlı Devleti üzerindeki bir paylaşım anlaşmaları şekillendirirken, bu gelişmeye karşın II. Abdülhamid de millî birliğini yeni sağlamış olan Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya

ile denge unsuru olarak dış ilişkilerinde önemli ittifaklar geliştirmişti.

37. Osmanlı Devleti'nin ithalat ve ihracat büyük çapta deniz taşımacılığı ile gerçekleştiriliyordu. Deniz ticareti ise İngiliz ve Fransızların elindeydi. Bu durumdan rahatsız olan II. Abdülhamid bir denge politikası olarak nasıl bir yol takip etmiştir?

Cevap: 1898 sonbaharında II. Wilhelm'in II. Abdülhamid'i İstanbul'da ziyaretinden sonra Alman girişimcilerine birçok yatırım ve işletme imtiyazları tanımıştır, özellikle Anadolu da önemli ölçü de demir yollarının yapımı ve işletilmesi hakları, dış alımlarda Alman mallarının tercih edilmesi gibi imtiyazlar sağlanmıştır.

OSMANLILARDA PARA VE BANKA

38. İlk Osmanlı altın lirası olan "Sultani"ler ne zaman ve kim tarafından bastırılmıştır?

Cevap: 1479 yılında Fatih Sultan Mehmet, döneminde bastırılmıştır.

39. Osmanlı da 17. yüzyıldan itibaren paranın ayarının düşürülmesi uygulamasına gidilmesinin nedeni neydi ?

Cevap: Avrupa'da devlet desteğiyle üretilmiş malların, Osmanlı piyasalarını işgal etmesiyle dış ticaret açığının hızla büyümesi.

40. Osmanlı'nın ilk kağıt parası neydi ve ne zaman uygulanmaya başlandı?

Cevap: Osmanlı Devleti'nin ilk kâğıt parası "Kaime" olup, 1840 yılında uygulamaya sokulmuştur.

41. Osmanlı da kullanılan ve ilk kağıt para olan "Kaime" nin özelliği neydi?

Cevap: Bu Kaime ler geri ödemeli ve %8 faizliydi. Bir çeşit borçlanma aracı durumundaydı. Kaimeler altın veya gümüş paralara irtibatlı değildi.

42. Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılın sonlarına kadar bir "Banka" kurulmamasının nedeni neydi?

Cevap: Osmanlı Devleti, Batı Avrupa'da yaşanan gelişme, sanayileşme ve dışa açılma sürecini yaşamadığı için, benzer bir bankacılık sistemine ihtiyaç duymamış ve teşvik de etmemiştir.

43. Osmanlı devleti'nin kurulan ilk banka hangisidir, ne zaman ve kimler tarafından kurulmuştur?

Cevap: Bank-ı Osmanî (Ottoman Bank) adıyla, 18 şubat 1856 tarihli "Hattı Hümayun"da alınan kararlara göre , bir İngiliz sermaye grubuna kurdurulmuştur.

44. Osmanlıların ilk ulusal bankacılık girişimi kim tarafından, ne zaman başlatılmıştır. Bunlar hangi bankalardır?

Cevap: Mithat Paşa önderliğinde 1863'de Ziraat Bankası ve 1868'de İstanbul Emniyet Sandığı ile başlamıştır.

45. Ağustos 1888 tarihli bir Nizamname ile sermayesi 10 Milyon Osmanlı lirası olan ve merkezi İstanbul' olarak

belirlenen Ziraat Bankası'nın temel görevi ne olarak kararlaştırılmıştı?

Cevap: Banka'nın sadece tarım sektörüne kredi vermesi kararlaştırılmıştı.

46. 1917'de kurulmuş olan "İtibar-ı Millî Bankası"nın özelliği neydi?

Cevap: Yerli sermaye ile kurulan ilk bankaydı, ilk yılda personelin %90'nı Türkler dışındaki kişilerden oluşuyordu. Banka kayıtları Fransızca tutuluyordu ve ilk genel müdürü Avusturyalı idi. Bu banka 1924 yılında Türkiye İş Bankası ile birleşti.

47. Osmanlı da 1876 yılında yürürlüğe konan Meşrutiyet Anayasası (I.Kanun-i Esasi) ile Kamu Maliyesi konusunda getirilen en önemli ilke neydi?

Cevap: Bundan böyle Osmanlı ülkesinde vergilemenin kanuna dayalı olması ilkesi getirildi.

48. Osmanlı maliyesi ne zaman, hangi yasa ile ve kimin döneminde Düyun-u Umumiye idaresinin denetimine girmiştir?

Cevap: 1881 yılında yürürlüğe giren "Muharrem Kararnamesi" ile, II. Abdülhamid döneminde .

49. Düyun-u Umumiye idaresi kimlerden oluşuyordu?

Cevap: Yabancı alacaklıları temsil eden beş ülke temsilcisi ile yerli alacaklıları ve Galata bankerlerini temsil eden 2 temsilcinin katılımıyla 7 üyeden meydana geliyordu.

50. Düyun-u Umumiye idaresinin görevi neydi?

Cevap: Osmanlı'nın ödeyemediği borçlarını tahsil etmekte. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve mali kaynaklarını denetim altına alan idare, gerek gördüğünde haciz yoluyla tahsilat yapabiliyordu. Böylece bağımsız devlet olmanın belki de en önemli unsuru olan vergileme hakkı devletin elinden alınmıştı. On civarında vergi çeşidinin gelirlerini doğrudan Düyun-u Umumiye idaresi topluyordu.

51. Lozan Antlaşması ile Osmanlı'nın toplam dış borç miktarı 161,3 milyon lira olarak belirlenmişti. Bu borcun ödenmesi konusunda nasıl bir formül üzerinde anlaşıldı?

Cevap: Borcun Osmanlı imparatorluğu sınırları içinde olup da Lozan Antlaşması ile ayrılan ve bağımsız hâle gelen ülkelerce de ödenmesi kararlaştırıldı.

MİLLİ MÜCADELE'NİN FİNANSMANINDA İÇ KAYNAKLAR

52. istiklal Savaşı başlangıçta Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin halktan topladığı yardımlarla finanse edilmiştir. Zaman içinde hızla büyüyen "gönüllü milis teşkilatının giderlerinin karşılanması için Erzurum ve Sivas Kongrelerinde konuya ilişkin alınan kararlar nelerdi?

Cevap:

- Kazalarda maliye teşkilatı ve levazım kurulacak

- Şahıs ve ailelerden alınacak yardım miktarları muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından mali belgelere dayandırılacak,
- Yardım yapmaktan kaçınacaklar cezalandırılacak
- Yüz lira nakdi bedel ödeyenler 3 ay askerlikten muaf tutulacaktı.

53. Ankara'da Büyük Millet Meclisi Hükûmeti kurulduktan sonra, Mali konular ile ilgili alınan ilk kararlar neler olmuştur?

Cevap: Anadolu halkının Osmanlı Hükûmeti'ne ödediği vergilere el konulmuştur. Özellikle "Düyun-u Umumiye" ve Tütün Rejisi idaresi gibi örgütlerin topladığı devlet gelirlerinin Ankara Hükûmeti Hazinesine nakli sağlanmıştır.

54. 5 Ağustos 1921'de başkomutanlık görevine getirilen Mustafa Kemal Paşa, 7-8 Ağustos 1921 tarihinde savaşın gerektirdiği mal ve hizmetlerin temini için hangi emirleri yayınlamıştır?

Cevap: Tekâlif-i Milliye Emirlerini yayınlamıştır.

55. Kurtuluş Savaşı'nın finansmanı hangi kaynaklardan sağlanmıştır?

Cevap: Vergileme, el koyma, borçlanma ve dış kredi gibi başlıca kaynaklarla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Anadolu insanının gönüllü katkılarından ve yardımlarından da yararlanılmıştır.

56. 17 şubat - 4 Mart 1923 tarihlerinde İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan kararlara uygun olarak, hükûmetin kurduğu ilk ulusal ticaret bankamız hangisidir?

Cevap: İlk ulusal ticaret bankamız olan Türkiye İş Bankası 1924'te faaliyete geçirilmiştir.

57. Türkiye'nin 'ulusal ekonomiye geçiş dönemi' diye nitelediğimiz (1923-1930) dönemde atılım yapmasını engelleyen en önemli zorlukları nelerdi?

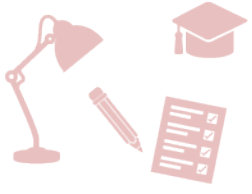
Cevap: Birinci nedeni ülkenin bir 'merkez bankası' yoktu. İşleri yabancı bir banka olan Osmanlı Bankası yürütüyordu. İkinci olarak da, Lozan Antlaşması'na bağlı "Ticaret Sözleşmesi"ne göre 1929 yılına dek Türkiye gümrük tarifelerini değiştirme hakkından yoksundu.

58. "1929 Büyük Buhranı" ı olarak adlandırılan ve bütün dünyayı sarsan bu ekonomik kriz, ülke içinde siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları aşılmaya çalışan Türkiye Devletini nasıl etkiledi ?

Cevap: Kriz özellikle tarım ürünleri piyasalarında fiyatların hızla düşmesine neden oldu. Geleneksel tarım ürünleri ihracatçısı olan Türkiye'nin döviz gelirleri hızla düştü. Dolayısıyla tarımsal ürünlerin üreticileri büyük bir yoksullaşma süreciyle karşı karşıya kaldılar.

59. Türkiye . "1929 Büyük Buhranı" ı olarak adlandırılan ve bütün dünyayı sarsan bu ekonomik kriz karşısında ne yaptı?

Cevap: Türkiye Cumhuriyeti 'ekonomik seferberlik' ilan etmek zorunda kaldı. Atatürk'ün önderliğinde başarıyla

Sorularla Öğrenelim

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKLAP TARİHİ I Ünite 7: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ekonomik Gelişmeler

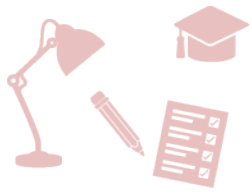

yürütülen bir dizi reformlar yanında, bu kez hızlı ve köklü iktisadi reformlar başlatıldı.

60. *Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarının 'Modern Türk Devleti Projesi'ne uygun olarak laik Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmaya çalışırken temel hedefi neydi?*

Cevap: Temel hedef halk egemenliğine dayanan, çağdaş ve bilimi rehber alan yeni bir devlet düzeni kurmaktı.

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 8: Yeni Türk Devleti'nin İlanı Lozan'dan Cumhuriyet'e

YENİ TÜRK DEVLETİ'NİN İLANI: LOZAN'DAN CUMHURİYET'E

1. *Mudanya Mütarekesi niçin yapılmıştır?*

Cevap: 26 Ağustos 1922 tarihinde Büyük Taarruz zaferle sonuçlandı. Yunan ordusu tamamen imha edildi. Türk kuvvetleri İzmir'i kurtardıktan sonra Çanakkale ve İstanbul yönünde ilerlemeye başladı. Bu gelişmeler üzerine İtilaf Devletleri, Türk tarafına bir mütareke teklifinde bulundu. Türk tarafı mütareke görüşmelerine ancak, Yunanlardan Trakya'yı Edirne dâhil Meriç Nehri'nin batısına kadar boşaltılmasını şart koştu. İtilaf Devletleri, Türkiye'nin bu teklifini kabul etti. 3 Ekim 1922'de Mudanya'da görüşmeler başladı.

2. *Mudanya Mütarekesi'ne hangi devletler katıldı?*

Cevap: Mudanya Mütarekesi'ne şu devletler katıldı: Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya. (Görüşmelere Yunanlılar katılmamıştır.)

3. *Mudanya Mütarekesi nasıl sonuçlandı?*

Cevap: Müttefik devletlerinin temsilcileri, İsmet Paşa'nın Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından terk edilmesi isteğini kabul etmek zorunda kaldılar. İmza edilen protokole göre Doğu Trakya'nın tahliyesine sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlanacak ve 15 gün içinde tamamlanacaktı. Yunanlılar çekildikçe idareyi Müttefiklere, onlar da Türklere bırakacaklardı. Yunan askerlerinin çekilmelerinden sonra 30 gün içinde Müttefikler de Trakya'yı tamamen boşaltacaklardı. Mütareke 15 Ekim 1922 tarihinden itibaren yürürlüğe girdi.

LOZAN KONFERANSI'NIN TOPLANMASI

4. *Lozan Konferansı'nın yapılmasının nedenlerini açıklayınız?*

Cevap: Milli mücadele Dönemi'nde elde edilen askeri başarılar, siyasi başarıları da beraberinde getirmiş, Mudanya Mütarekesi imzalanmış ve taraflar arasında kısmen sağlanan uzlaşmanın hukuki bir statüye dönüştürülebilmesi için bir konferansın toplanması kararlaştırılmıştır. TBMM Hükümeti konferansın İzmir'de toplanmasını istediysede bu istek, Türk tarafının itibarını artıracığı ve Yunanistan'ın incinebileceği nedeniyle İtilaf Devletleri tarafından kabul görmemiş, Konferansın tarafsız olan İsviçre'nin Lozan şehrinde toplanması kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte Türk tarafının isteği ve ısrarı üzerine Boğazlarla ilgili görüşmelere katılmak üzere Rusya, Ukrayna ve Gürcistan da Konferansa davet edilmiştir.

5. *Müttefik Devletleri'nin Lozan Konferansı'na Ankara Hükümeti'yle birlikte İstanbul Hükümetini de davet etmelerinin sebebi neydi?*

Cevap: Müttefik Devletleri, ikilik çıkarmak ve Ankara Hükümetini zor durumda bırakmak için Konferansa İstanbul Hükümetini de davet ettiler.

6. *İstanbul Hükümeti milletvekili Tevfik Paşa, TBMM'ye*

gönderdiği telgrafta Ankara Hükümeti'nden ne istedi?

Cevap: Tevfik Paşa, Ankara Hükümeti'ne Lozan'da yapılacak konferansa birlikte katılmayı teklif etti.

7. *Tevfik Paşa'nın Konferansa Ankara Hükümetine konferansa birlikte katılalım teklifi üzerine Ankara'da hangi gelişmeler yaşandı?*

Cevap: Tevfik Paşa'nın bu teklifi Ankara'da şiddetli tartışmalara yol açtı. Yaşanan tartışmalar Saltanatın kaldırılması meselesini gündeme getirdi ve 1 Kasım 1922'de Saltanat kaldırıldı.

8. *Saltanatın kaldırılması Lozan Konferansı'nı nasıl etkiledi?*

Cevap: Saltanatın kaldırılması Ankara Hükümeti'nin varlığını daha güçlü hale getirdi. Barış görüşmelerinde Ankara Hükümetinin daha rahat hareket etmesinin yolu açıldı. Bu gelişmeyle İtilaf Devletleri Ankara Hükümeti'ni kendine muhatap almak zorunda kaldı; başka bir deyişle İstanbul Hükümeti devre dışı kaldı.

9. *İstanbul'da Saltanatın kaldırılması üzerine hangi olaylar meydana geldi?*

Cevap: Saltanatın kaldırılması üzerine İstanbul'da Vahdettin aleyhinde gösteri yürüyüşleri oldu. Son Osmanlı Hükümeti topluca istifa etti. Bu gelişmeler üzerine dayanacak fazla gücü kalmayan Vahdettin bir İngiliz zırhlısıyla İstanbul'dan ayrıldı.

10. *Lozan Konferansı'na katılan heyette kimler bulunuyordu?*

Cevap: Lozan için görevlendirilecek heyet Ankara'da tartışma konusu oldu. Mustafa Kemal Paşa, Lozan Konferansı için Türkiye'yi Mudanya Mütarekesi'nde görüşmeleri başarıyla yürüten İsmet Paşa'yı düşünüyordu. Dışişleri Bakanı Yusuf Kamil Bey'in istifası üzerine İsmet İnönü bu göreve getirildi; daha sonra da Türk delegasyonu başkanı oldu. Heyet şu kişilerden oluşmaktaydı: Hariciye Vekili İsmet Paşa 1. Delege, Sağlık Vekili Dr. Rıza Nur II. Delege; Mali Müşavir Hasan Saka ve Celal Bayar'dır. Bu isimlere ek olarak adli, siyasi, askeri, ticari ve bahri müşavirler de katıldılar.

11. *Lozan Konferansı hangi tarihte yapıldı ve konferansa hangi devletler katıldı?*

Cevap: 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan konferansa; Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Japonya, Romanya ve Yugoslavya devletleri katılmıştır.

12. *Lozan Konferansı'nda hangi meseleler görüşüldü?*

Cevap: Lord Curzon'un başkanlığında 20 Kasım 1922'de toplanan Lozan Konferansı'nda meseleleri incelemek üzere üç komisyon kurulmuştur.

1. Komisyon, topraklara, askerliğe, boğazlara,
2. Komisyon Türkiye'de yabancıların tabi olacağı rejime,
3. Komisyon ise iktisadi ve mali meselelere bakmakla görevlendirildi.

13. Görüşmelerde İtilaf Devletleri'nin Türkiye'ye olan tutumları nasıldı?

İtilaf Devletleri'nin eski düzenin bir şekilde devam ettirilmesini istemeleri, Türkiye'nin kayıtsız şartsız bağımsız bir devlet olarak yaşamak istemesi üzerine uzlaşma sağlamak kolay olmadı. Konferans, İtilaf Devletleri'nin beklentilerinin aksine sekiz ay sürdü.

Konferans'ta Türk heyeti Misak-i Milli'nin gerçekleştirilmesi için çok gayret gösterdi. Buna karşın İtilaf temsilcileri Yunanistan'a karşı kazanılan zaferi pek de hesaba katmadan Sevr'i esas alarak Türkiye'yi yenik bir devlet olarak görmek istediler. I. Dünya Savaşı'ndan Avrupa'nın en güçlü devleti olarak çıkmış olan İngiltere, Lozan görüşmeleri süresince Türkiye'yi yalnız bıraktı. Doğal olarak böyle bir anlayış ve yaklaşım karşısında Lozan'da beklenen netice çıkmayacaktı. Anlaşma sürecinde Ermenilere toprak verilmesi, kapitülasyonların devam ettirilmesi, savaş tazminatı ve tamirat bedeli, boğazların statüsü gibi meselelerde anlaşmaya varılamadı.

14. Lozan Konferansı'nda İtilaf Devletleri'nin "Boğazlar" konusundaki görüşü neydi?

Cevap: İtilaf Devletleri, İstanbul ve Çanakkale'de Boğazların hem ticaret hem de savaş gemilerine açık bulundurulmasını istedi. I. Dünya Savaşı'ndan Avrupa'nın en güçlü devleti olarak çıkmış olan İngiltere, Lozan görüşmeleri süresince Türkiye'yi yalnız bırakma çabası içinde oldu.

15. Boğazlar konusunda Rusya hangi görüşü ileri sürdü?

Cevap: Rusya, Boğazların ticaret ve savaş gemilerine açık bulundurulmasını istedi. Boğazlar gerek savaşta gerekse barışta bütün savaş gemilerine kapalı olmalı görüşündeydi. Ayrıca Türkiye'nin Boğazların kontrolünü sağlamak için bir savaş filosuna sahip olmasını istedi.

16. Türkiye görüşmelerde Boğazlar konusunda ne istedi?

Cevap: Türkiye, Misak-i Milliye uygun olarak İstanbul ve Marmara'nın güvenliği şartı ile Boğazlardan geçişin serbest olmasını istedi.

17. Lozan'da "Boğazlar" konusu nasıl sonuçlandı?

Cevap: Lozan'da Boğazlarla ilgili olarak ortaya konulan görüşlerde, Türk hâkimiyetine zarar verebilecek olan Boğazların askerden arındırılması meselesi tartışıldı. Sonunda Türk devletinin hâkimiyeti altındaki topraklarda bulunan ve Türkiye için özel bir öneme sahip olan Çanakkale ve Karadeniz Boğazlarından yabancı gemilerin serbestçe geçmesi prensip olarak kabul edildi. Barış zamanında yabancı ticaret gemilerine gündüz ve gece tam geçiş serbestliği tanınmış; savaş zamanında Türkiye tarafsız ise barış zamanındaki rejimin uygulanması; Türkiye savaşta ise tarafsız gemilerin düşmana yardım etmemek şartıyla bazı sınırlamalarla Boğazlardan serbestçe geçebilmeleri kararlaştırıldı.

18. Lozan'dan sonra Boğazlar konusunda hangi anlaşma yapıldı?

Cevap: Lozan'da Boğazlar meselesi her ne kadar çözülmüş ise de Boğazların ve Marmara Denizi'ndeki adaların askersizleştirilmesi Türkiye'nin egemenlik haklarını sınırlandırıyordu. Bir süre sonra Lozan Antlaşması'nda öngörülen garanti ile haklarının korunamayacağını anlayan Türkiye, şartların değiştiğinden bahisle Boğazlarla ilgili statünün değişmesi yönünde birtakım girişimlerde bulundu. 20 Temmuz 1936 yılında **Montreux Boğazlar Sözleşmesi** imzalandı. Bu Antlaşmanın Türkiye'nin lehine olduğu söylenebilir.

19. Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kalan ülkelerin durumu nasıl çözümlendi?

Cevap: Mısır ve Sudan üzerindeki Türk haklarından 5 Kasım 1914 tarihinden geçerli olmak üzere vazgeçilmiş ve buralar İngilizlere verilmiştir. Filistin, Sina, Yemen, Asir, Hicaz ve Irak ülkeleri üzerinde de artık Türkiye'nin hiçbir hakkı kalmadığı kabul edildi. Bu ülkeler de İngilizlere verildi. Türkiye'nin Tunus ve Fas üzerinde artık hiçbir hakkı kalmadı. Bu ülkeler Fransa'ya verildi. Türkiye'nin Trablusgarp ve Bingazi (Libya) üzerinde hiçbir hakkı kalmadı. Bu yerler de İtalyanlara bırakıldı.

20. Görüşmelerde Lozan ve Kerkük meselesi ile ilgili hangi kararlar alındı?

Cevap: Misak-i Milli'nin birinci maddesine giren Musul-Kerkük ve Süleymaniye ile Erbil üzerindeki Türk iddiaları barışın tasdikinden sonra Milletler Cemiyeti'nin kararına göre Türkiye-Irak sınırı çizilirken göz önüne alınacaktır.

21. Lozan'da "Adalar" konusu nasıl sonuçlandı?

Cevap: Türk karasuları içinde bulunan irili ufaklı Akdeniz ve Ege Adaları Anadolu'nun huzuru ve güvenliği için çok önemliydi. Ancak Türkiye bu adaların çok azını alabilmiştir. Türkiye'nin tarihi ve hukuki durumu gözardı edildi. Lozan'da İmroz, Bozcaada, Limni ve Sema direk adaları askersiz olmaları koşuluyla Yunanistan'a bırakılmıştır. Yunan birlikleri işgal ettikleri İmroz ve Bozcaada'dan çekildikten sonra Türkiye'nin buralarda yerli halkın da söz sahibi olacağı bir yönetim uygulaması serbestliğine ve Yunanistan'ın da Limni, Midilli, Sakız, Sisam ile Nikarya adalarında hiçbir deniz üssü ve askeri istihkâm kurmaması kararı alındı. 1912'den beri işgal altındaki Rodos ve on iki ada ile yanlarındaki adacıklar ve karasularımızdaki Meis Adası'nın İtalyanlara bırakılması kararlaştırıldı. Kıbrıs Adası 5 Kasım 1914'ten beri İngiltere'ye terk edilmiş sayıldı. Bununla birlikte Kıbrıs'taki Türklerin iki yıl içinde Türk vatandaşlığına geçebilme imkânı garanti altına alındı.

AZINLIKLARLA İLGİLİ MESELELER

22. Lozan'daki görüşmelerde Türkiye'de yaşayan Ortodoks Rumlar ile Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türklerin durumu nasıl çözümlendi?

Cevap: Büyük devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmak için sık sık gerekçe olarak kullandıkları azınlıklarla ilgili meselelerin Lozan'da hassasiyetle ele alınması doğal bir durumdu. Lord Kurzon için azınlıklar

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 8: Yeni Türk Devleti'nin İlanı Lozan'dan Cumhuriyet'e

meselesi çok iyi bir propaganda malzemesiydi. Lord Kurzon, bir yandan azınlıklar meselesini kendi isteklerini elde edebilmek için bir baskı aracı kullanmak isterken diğer taraftan da Konferans'ın kesintiye uğraması halinde bunun sorumluluğunu Türk tarafına yüklemek için mükemmel bir fırsat olarak kullanmak istedi. Alınan karara göre; Türkiye'de yaşayan Müslüman olmayan azınlıklar hukuken ve fiilen Türk uyruklu sayılacaklar ve kendileri için her türlü hayır kurumu açabileceklerdi. Aynı zamanda Türkiye'de yaşayan Rumlarla Yunanistan'da yaşayan Türkler karşılıklı değiştirilecekti. Batı Trakya'da yaşayan Türkler bunun dışında tutulacaktı.

23. Lozan'da Türkiye'de açılacak yabancı okullarla ilgili olarak nasıl karar alındı?

Cevap: Türkiye'de açılması düşünülen yabancı okulların Türk kanunlarına uymak suretiyle açılacaklarına karar verildi. Almanya karara göre İstanbul'daki Rum-Ortodoks Patrikhanesi yine İstanbul'da kalacak ve dokunulmazlığı olacaktır. Yabancı okullar, Türk Maarif Vekâlet müfettişleri tarafından teftiş edilebilecekler ve müdür muavinlerinden birisi Türk olacaktır. Yabancı hastaneler ise Sağlık Bakanlığınca kontrol edilecektir.

İKTİSADİ VE MALİ MESELELER

24. Lozan'da görüşülen Osmanlı borçları konusunda taraflar hangi ileri görüşleri ileri sürdüler?

Cevap: Görüşmelerde Türk tarafı, işgal masraflarının Türkiye tarafından ödenmesinin mümkün olmadığını söyledi. İngiltere ve Yunanistan Türkiye'den İstanbul ve Musul'u boşaltmasını talep ettiler. Ayrıca bu iki devlet Osmanlı borçları ve kapitülasyonlar konularında Türk heyetine zorluk çıkardılar. 20 Kasım 1922 - 4 Şubat 1923 tarihleri arasındaki Lozan Konferansı'nda İngilizler Yunanistan'ı açıkça himaye etti. İtilaf Devletleri Türkiye üzerinde baskı kurdu. Adil olmayan bu görüşmelerde Batı Trakya Yunanistan'a bırakılıyordu. İtilaf Devletleri'nin bu yanlı tutumu, Batı Anadolu, Marmara ve Doğu Trakya'yı harabeye çeviren Yunanlılardan harp tazminatı alınmasını imkânsız hale getirdi. Anlaşma sağlanamayınca Türk heyeti Ankara'ya döndü.

25. Görüşmelerde Osmanlı borçları nasıl çözümlendi?

Cevap: Türkiye, Osmanlı borçlarının tamamını üstlenemeyeceğini bildirdi. Osmanlılar bu borçları aldığı dönemde, topraklarının tamamının Türkiye'de olmadığını ve bu yüzden Türkiye'nin bütün borçlardan sorumlu tutulamaz tezini öne sürdü. Türkiye ayrıca "Ya o toprakların tamamını bize verin; ya da Türkiye payına düşeni ödesin" talebinde bulundu. Eski Osmanlı toprakları üzerinde İtilaf Devletleri toprakların tamamının Türkiye'ye bırakılmasını istemedi. İtilaf Devletleri Türkiye'nin payına düşen borçları ödemesini kabul etti.

26. Lozan Barış Antlaşması hangi tarihte ve hangi devletler arasında imzalandı?

Cevap: Antlaşma 24 Temmuz 1923'te Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Portekiz ve Belçika arasında imzalandı.

27. Lozan Antlaşması'nın Türkiye açısından daha iyi sonuçlanması mümkün müydü?

Cevap: Anlaşmanın bu haliyle kabul edilmemesi, Türkiye'nin yeniden savaşa girmesi anlamına geliyordu. Dolayısıyla Türkiye'nin o günkü koşullarda savaşa girmesi mümkün değildi. Bu yüzden Türkiye bu anlaşmayı en zararsız biçimiyle kendi lehinde imzalamıştır denilebilir.

28. Lozan Antlaşması'nın sonuçları nelerdir?

Cevap: Türkiye Lozan Barış Antlaşmasıyla bağımsızlığını bütün dünyaya duyurdu. Misak-i Milli'nin gerçekleştirilmesi ve tam bağımsızlığın sağlanması yolunda büyük bir kararlılıkla yürütülen millî hareketin siyasi ve hukuki alanda bir başarı olarak kabul edilmesi gereken Lozan Antlaşması, bağımsız güçlü bir Türk Devleti'nin kurulmasını sağlayan bir anlaşma olmuştur.

ADIM ADIM CUMHURİYET'E GİDİŞ

29. İkinci Meclis ilk oturumunda hangi önemli konularda çalışmaları gerçekleştirmiştir?

Cevap: Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan etmenin yanında yeni devletin esaslarını belirleyecek köklü düzenlemeleri yapacak olan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, 11 Ağustos 1923 tarihinde çalışmalarına başladı. 13 Ağustos 1923'te başkanlık seçiminde 197 milletvekilinin 196'sının oyunu alarak Gazi Mustafa Kemal başkan seçildi. Bakanlar Kurulunun üyeleri de güvenoyu alarak çalışmalarına başladı.

30. Ankara'nın başkent olmasının nedenlerini açıklayınız?

Cevap: Gazi Mustafa Kemal gazeteci Hans Lazar'a verdiği 23 Eylül 1923 tarihli demecinde Ankara'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olacağını söylemişti. Mustafa Kemal Paşa bu konudaki düşüncesini İsmet İnönü'yle paylaştı. Mustafa Kemal Paşa'nın bu direktifi İsmet Paşa tarafından uygulamaya kondu. 13 Ekim 1923'te Mecliste kabul edilen ve Anayasa'ya dâhil edilen madde ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başşehri Ankara olarak belirlendi.

Gazi Mustafa Kemal Ankara'nın başkent olmasını istiyordu. Aynı zamanda uzun yıllar hilafetin başkentliğini yapan İstanbul'un görevini tamamladığını düşünüyordu. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başkenti Ankara oldu. Ankara'nın başkent olması stratejik yönden önemliydi.

31. Türk ordusunun İstanbul'a girişi nasıl oldu?

Cevap: 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'na göre İtilaf Devletleri'nin askerleri altı hafta içinde İstanbul'u boşaltacaktı. Bu anlaşma gereği İstanbul'un boşaltılması süreci resmen başladı. 6 Ekim 1923 tarihinde Şükrü Naili Paşa komutasındaki Türk askerleri, halkın büyük sevgi gösterileri arasında İstanbul'a girdiler. Böylece 13 Kasım 1918'de fiilen ve 16

TAR201U-ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

Ünite 8: Yeni Türk Devleti'nin İlanı Lozan'dan Cumhuriyet'e

Mart 1920'de resmen başlayan işgal, her manada sona erdi.

CUMHURİYETİN İLANI

32. *Cumhuriyetin İlanı sürecinde Mecliste hangi gelişmeler yaşandı?*

İkinci Meclisin çalışmaya başlamasıyla birlikte Mecliste muhalefet rüzgârları esmeye başladı. İçişleri Bakanı Fethi Okyar'ın istifa etmesi ve bu koltuğa muhaliflerin kendi adaylarını getirmek istemeleri üzerine Mustafa Kemal Paşa bu gelişmelerden rahatsız oldu. Hükümeti Çankaya'da toplayarak istifa etmelerini istedi. Ayrıca mevcut hükümet üyelerinden hiç kimsenin yeni kurulacak kabinede görev kabul etmemesinin uygun olacağını bildirdi. Böylece muhalefet grubuna bir hükümet kurma fırsatı verilmiş olacaktı. Aslında bu aynı zamanda bir iktidar mücadelesiydi. 29 Ekim 1923 tarihinde meclis eski hükümetin yerine daha kuvvetli bir hükümet kurmaya çaba harcadı ama sonuç alınamadı. Aynı gün Gazi Mustafa Kemal Paşa, daha önce hazırlığını yaptığı ve bunu başta İsmet İnönü olmak üzere yakın arkadaşlarıyla paylaştığı, kurulmasını düşündüğü Cumhuriyet İdaresi'nin mecliste görüşülmesini istedi. Meclis oy çoğunluğu ile Cumhuriyet İdaresini kabul etti. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa seçildi. Başbakanlığa İsmet İnönü getirildi. İsmet İnönü hükümeti güvenoyu aldı.

33. *Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhuriyet'i ilan ederken nasıl bir yol izledi?*

Cevap: Mücadeleye atıldığı ilk günden itibaren Meclisi ön plana çıkararak ve her hususta tam bir fikir birliği ile netice almaya çalışan Mustafa Kemal Paşa, yakın çevresi dâhil cumhuriyetin ilanı konusunda onunla aynı fikirde olmayan milletvekillerini görünce cumhuriyetin bir an önce ilan edilmesini zaruri gördü. Bütün üyelerin tek tek ikna edilmesi gibi bir çaba tabii ki daha demokratik olurdu. Ancak buna zaman yoktu. Askeri başarı kazanılmış, memleket düşmandan kurtarılmıştı. Ancak bu başarı, siyasi düzenlemelerle desteklenmediği takdirde, milleti uçurumun kenarına getiren yönetim anlayışının yeniden hâkim duruma gelmesi, mevcut ortamda çok kolaylıkla gerçekleştirilebilecek bir olaydı.

34. *Cumhuriyetin ilanının Türk toplumu üzerindeki etkileri nasıl oldu?*

Cevap: Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 29 Ekim 1923 tarihinde ilanı ile altı yüzyıllık bir dünya devleti resmen yıkılmış; aynı millete dayanan birlik anlayışı, sistemi ve idealleri farklı yeni bir kadronun idaresinde yeni bir devlet doğdu. Cumhuriyetin ilanında amaç, medeni dünya ile Türkiye arasında açılan boşluğu bir an evvel kapatmak hatta muasır medeniyetin üstüne çıkarmaktı. Cumhuriyet sistemi, Yeni Osmanlı düşüncesinde 1860'lı yıllardan itibaren tartışıldığı gibi Atatürk'ün de 1923'ten çok önceleri Türkiye'nin kurtuluşu için meşrutî-monarşi tarzı bir yönetimin yeterli gelmeyeceği düşüncesi bilinmekteydi. Önceki dönemlerde devleti kurtarmak ve düzeni ıslah etmek amacıyla yapılanların yarım işler

olduğunun bilinci ile Mustafa Kemal Paşa, bir daha aynı sıkıntıları yaşamamak amacıyla gerekli gördüğü bütün köklü değişiklikleri birbiri ardına hayata geçirdi. Cumhuriyetin ilanı, anlayış değişimi gibi son derece güç ve zahmetli bir sosyal inkılabı gerçekleştirmenin ilk adımını sağladı. Cumhuriyeti Atatürk'ün en büyük başarısı ve Türk Milletinin onun önderliğinde gerçekleştirdiği en büyük inkılabı olarak anlamak gerekir.